

మే
2007

13

సంపుటి : 2 సంచిక : 1

వెల : రూ.5/-

మార్క్సిస్టు

సైద్ధాంతిక మాసపత్రిక

ఈ సంచికలో.....

ఐక్య సంఘటన ఎత్తుగడలు - అవగాహన
ప్రత్యేక తెలంగాణా సమస్యపై సిపిఐ(ఎం) వైఖరి
బెంగాల్ భూ సంస్కరణలు - సామాజిక న్యాయం
నక్సలిజం విప్లవోద్యమాన్ని ఆటంక పరుస్తుంది!

1857 ప్రథమ స్వాతంత్ర్య సంగ్రామ ప్రత్యేక వ్యాసాలు....

1857 - ఒక సంస్కరణ

తొలి స్వాతంత్ర్య సంగ్రామం నేర్పుతున్న పాఠాలు

భారతీయుల పోరాటం

భూ సంబంధాల్లో సమూల మార్పులు తెచ్చిన కంపెనీ పాలన

1857 తిరుగుబాటుపై మార్క్స్ ఏంగెల్స్ అభిప్రాయాలు

1857 తిరుగుబాటు నేపథ్యం

తొలి స్వాతంత్ర్య సంగ్రామాన్ని రగిలించిన అగ్నికణం మంగల్ పాండే

సిపాయిల్లో పోరాటాగ్ని రగిలించిన నిష్కర్ష మంగల్ పాండే

జగ్దీప్

మార్చి 29, 1857... బ్యారక్ పూర్ పరేడ్ గ్రౌండ్.. ఒక యువ సైనికుడు బ్రిటీష్ సార్జెంట్ తోనూ, మరో సైనికాధికారి తోనూ ముష్టియుద్ధానికి దిగాడు. కత్తితో వారిద్దరినీ గాయపర్చాడు. తనపైకి ఉరుకుతూ వస్తున్న సైన్యంపై తుపాకి ఎక్కుపెట్టి కాల్చాడు. ఇద్దరిని పడగొట్టాడు. మిగిలినవారితో పోరాడడం సాధ్యం కాదని తేలిపోయాక, అదే తుపాకిలో మందుగుండు నింపి, కాలిబొటన వేలితో ట్రిగ్గర్ నొక్కి, తనను తాను కాల్చుకునేందుకు ప్రయత్నించి విఫలమయ్యాడు. దాంతో ఆయన బ్రిటీష్ వారి చేతిలో బందీ అయ్యాడు. సైనిక క్రమశిక్షణను ఉల్లంఘించినందుకూ, రాజ్యవ్యతిరేక కార్యక్రమానికి పాల్పడినందుకూ ఆయనకు బ్రిటీష్ ప్రభుత్వం ఉరిశిక్ష విధించింది. తీర్పు ప్రకారం ఏప్రిల్ 18న ఉరిశిక్ష వేయాలి. పది రోజుల ముందే, అంటే ఏప్రిల్ 8వ తేదీనే ఆ పని పూర్తి చేసింది. కారణం... ఆ యువ సైనికుడి చర్య యావత్ దేశాన్ని ఊపేయడమే. అతన్ని చంపడం ద్వారా పదిలేస్తున్న ఉప్పెనను బ్రిటీష్ సామ్రాజ్య వాదులు ఆపుదామనకున్నారు. కాని విఫలమయ్యారు. ఫలితం 1857 సిపాయిల తిరుగుబాటు. ప్రథమ స్వాతంత్ర్య సంగ్రామం. ఈ పోరాటానికి అగ్గిరాజేసిన యువకుడు మంగల్ పాండే...

మంగల్ పాండే ధైర్యశాలి. కలుపు గోలు మనిషి. పదిమందిని ఒక మాట మీద నిలిపిఉంచేందుకు అవసరమైతే తానే సాహసానికి ఒడిగట్టే అనేక కృత్యాలు ఆయన జీవితంలో చూడొచ్చు. మంగల్ పాండే పుట్టుక గురించి చరిత్రకారులు రెండు రకాల వాదనలను ముందుకు తెచ్చారు. కొంత మంది ఆయన జూలై 19, 1827లో ఉత్తరప్రదేశ్ లోని బాలియాలో పుట్టారని, మరికొంత మంది అక్బర్ పూర్ తహసీల్ లోని ఫైజాబాద్ జిల్లా, సుర్కు పూర్ గ్రామంలో జన్మించారని చెబుతున్నారు. పాండే సనాతనబ్రాహ్మణ కుటుంబం నుంచి వచ్చినట్లు చరిత్రకారులు చెబుతున్నారు. 22 ఏళ్లకే (1849లో) సైన్యంలో చేరాడు. ఆఫ్ఘని

స్తాన్ తో జరిగిన యుద్ధంలో పాల్గొన్నాడు.

అతని వీరోచిత పోరాటానికి బ్రిటీష్ షర్లు ముగ్గులయ్యారు. బ్రిటీష్ సైన్యంలో ఉన్న భారత సంతతి కూడా ఈయన్ను వీరుడిగా పరిగణించేది. అప్పటికింకా మతపర విభేదాలు లేవు. అటువంటి రాజకీయాల ఆచూకీ కూడా అప్పట్లో కనిపించేది కాదు. మంగల్ పాండే పనిచేస్తున్న 34వ రెజిమెంట్ లో హిందూ-ముస్లిం మతాలకు చెందిన వారు గణనీయమైన సంఖ్యలో ఉండేవారు. జాతి శతృవుపై విరుచుకుపడమన్నప్పుడు వాళ్లు కొదమ సింగాలయ్యేవారు. ఆఫ్ఘనిస్తాన్ తో యుద్ధం ఇందుకు నిదర్శనం. పొరుగుదేశంతో యుద్ధం పూర్తయిన తరువాత బ్రిటీష్ వాళ్లు మనదేశంలోని విడివిడిగా ఉన్న రాజ్యాలనూ, సంస్థానాలనూ తమ రాజ్యంలో విలీనం చేసుకోడానికి ప్రయత్నాలు ప్రారంభించారు. 1857లో దీనికొక స్పష్టమైన రూపాన్నిచ్చారు.

1857నాటికి బ్రిటీష్ షర్లు మన దేశంలోకి అడుగుపెట్టి 100 ఏళ్లుగడిచి పోయింది. దేశంలోని స్వయంపోషక గ్రామీణ ఆర్థిక వ్యవస్థ, ఎక్కడికక్కడ విడివిడిగా ఉన్న రాజ్యాలవల్ల ఈస్ట్ ఇండియా కంపెనీ మంద కొడి లాభాలతో నడుస్తూ ఉంది. అంతర్జాతీయ మార్కెట్లో వస్త్రాలకు పెరుగుతున్న డిమాండ్ ను దృష్టిలో పెట్టుకుని నీలిరంగును భారీగా ఉత్పత్తిచేసి ఎగుమతి చేయాలనే లక్ష్యాన్ని విధించుకున్నారు. ఈ పని చేయాలంటే భారీ వ్యవసాయక్షేత్రాలు కావాలి. బ్రిటీష్ వారి

ఆధీనంలో అటువంటివేవీ లేవు. విడివిడిగా ఉన్న రాజ్యాల్లో మాత్రమే భారీ వ్యవసాయ యోగ్య భూములున్నాయి. ఇవన్నీ కూడా సంపూర్ణ గ్రామీణ ఆర్థిక వ్యవస్థ యొక్క బలమైన బంధంతో పెనవేసుకుపోయి ఉన్నాయి. వ్యవసాయాన్ని వ్యాపార ప్రయోజనాలవైపు తిప్పాలంటే గ్రామీణ వ్యవస్థను బద్దలు చేయాల్సి ఉంటుంది. ఇందులో భాగంగానే చిన్న చిన్న సంస్థానాలపై బలవంతపు వ్యవసాయ విధానాన్ని రుద్దింది. ఈ విధానం వల్ల భూయజ మానులు కాస్త రెవెన్యూకలెక్టర్లుగా మారిపోయారు. రైతాంగం యావత్తు భారీ పన్నులతో, బలవంతపు వసూళ్లతో విసిగిపోయింది. బ్రిటీష్ షర్ల కన్నుగప్పి తాము పండించిన వ్యవసాయ ఉత్పత్తులను మార్కెట్ చేసుకునేందుకు మన దేశ రైతాంగం ప్రయత్నించింది. దీనిని గమనించిన బ్రిటీష్ ప్రభుత్వం ఉప్పుతో సహా దేశీయంగా ఏదీ ఉత్పత్తి చేయకూడదనీ, అన్నీ తమ అనుమతితో మాత్రమే జరగాలనే చట్టాన్ని తీసుకువచ్చింది. ఇందులో భాగంగానే దేశీయ గోదాములపై భారీ దాడులు నిర్వహించింది. అనేక ధాన్యక్షేత్రాలను స్వాధీనం చేసుకుంది. చరిత్రకారుల కథనం ప్రకారం మంగల్ పాండే పనిచేస్తున్న 34వ రెజిమెంట్ దేశీయంగా జరిగే ఈ రైడింగుల్లోనూ పాల్గొంది. అక్రమంగా ధాన్యం సరఫరా చేసినందుకు భారీ సంఖ్యలో రైతులను కాల్చిచంపింది. దీనికి కూడా దేశీయ సైనికులను వినియోగించింది. ఇది మంగల్ పాండే వంటి యువ సైనికులకు సహజంగానే ఇబ్బంది కలిగించి ఉంటుంది. ఎంతైనా సైనికుడు. క్రమశిక్షణకు కట్టుబడి ఉండాల్సిందే ఏమీ చేయలేరు. బ్రిటీష్ సైనికుల్లో ఉండే ఆధునిక భావాలతో కూడా మంగల్ పాండేకు కొంత పరిచయం ఉన్నట్లు, వాటిని ఆచరించలేకపోయినా అతని మీద కచ్చితమైన ప్రభావాన్ని చూపి ఉండవచ్చని చరిత్రకారుల రచనలు చెబుతున్నాయి.

అమ్యాయిలను బజారుల్లో వేలం వేయడం, సతీసహగమనం వంటివి ఆయనకు నచ్చేవి కావు. అలా అని వ్యతిరేకించే ధైర్యం

(మిగతా 43వ పేజీలో)

1857 స్ఫూర్తి

1. తొలి స్వాతంత్ర్య సంగ్రామాన్ని రగిలించిన
అగ్నికణం మంగల్ పాండే - జగ్దీప్ 2
2. ఐక్య సంఘటన ఎత్తుగడలు-అవగాహన
- బివి రాఘవులు 4
3. ప్రత్యేక తెలంగాణ సమస్యపై
సిపిఐ(ఎం) వైఖరి 7
4. బెంగాల్ భూ సంస్కరణలు- సామాజిక
న్యాయం - అపరిజిత్ భట్టి 8
5. నక్సలిజం విప్లవోద్యమాన్ని ఆటంక
పరుస్తుంది! - బివి రాఘవులు 10
6. 1857- ఒక సంస్కరణ
- ఇర్ఫాన్ హబీబ్ 14
7. తొలి స్వాతంత్ర్య సంగ్రామం నేర్పుతున్న
పాఠాలు - శ్లోతి బాసు 23
8. భారతీయుల పోరాటం-ఎర్రెస్ట్ జోన్స్ 26
9. భూ సంబంధాల్లో సమూల మార్పులు
తెచ్చిన కంపెనీ పాలన - కె. వీరయ్య 28
10. 1857 తిరుగుబాటుపై మార్క్స్ ఏంగెల్స్
అభిప్రాయాలు - ఇర్ఫాన్ హబీబ్ 35
11. 1857 తిరుగుబాటు నేపథ్యం
- గోపీనాథ్ రాజేంద్రన్ 39

సంపాదక వర్గం

పాటూరు రామయ్య (సంపాదకులు)

ఎస్.వెంకట్రావు (వర్కింగ్ ఎడిటర్)

డా. వై. రాధాకృష్ణమూర్తి

భారత కమ్యూనిస్టు పార్టీ (మార్క్సిస్టు)
ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర కమిటీ తరుపున
ప్రచురణ కర్త, ముద్రాపకుడు : బి.వి.రాఘవులు
సంపాదకులు : పాటూరు రామయ్య
ముద్రణ : ప్రజాశక్తి డైలీ ప్రింటింగ్ ప్రెస్,
1-1-60/2, ఆర్టీసీ క్రాస్ రోడ్స్,
హైదరాబాద్ -20
ఫోన్ : ఎడిటోరియల్ 27665420, 27663761
మేనేజర్ : 27673787 ఫ్యాక్స్ : 27639921
EMail: : marxist@cpimap.com
Visit cpi(m) site at : cpim.org

తరతరాల దోపిడీ, పీడనలనుండి విముక్తికోసం భారతీయులు జరుపుతున్న పోరాటంలో '1857-ప్రథమ స్వాతంత్ర్య సంగ్రామం' ఒక పెద్ద మలుపు. పూర్వదోపిడీ అణచివేతలకు విదేశీ దోపిడీ పీడనలు తోడవడంతో నలిగిపోయి, రగిలిపోయిన భారతీయులు ఒక్కపెట్టున జరిపిన సాయుధ తిరుగుబాటు అది. హిందూ ముస్లిం ప్రజానీకం విదేశీయులపై సమైక్యంగా తిరుగుబాటు. సిపాయిల తిరుగుబాటుతో ప్రారంభమైన పోరాటం భారత దేశ చరిత్రలోనేకాదు ప్రపంచ చరిత్రలోనే కనీవిని ఎరుగని గొప్ప రైతాంగ తిరుగుబాటుగా మారింది. బ్రిటిష్ విధానాలవల్ల చితికిపోయిన రైతాంగం, గిరిజన తెగలు, నిరుద్యోగులైన వృత్తిదారులు చివరికి బ్రిటిష్ పాలనతో దెబ్బతిన్న పూర్వ ప్రభువులు అంతా.... భారత్ లో బ్రిటిష్ పాలనను అంతం చేసేందుకు ఏకమయ్యారు. ఇంతటి విస్తృత స్థాయిలో, ఇంతటి విస్తృత ప్రాంతంలో జరిగిన ప్రజాతిరుగుబాటు ఆనాటికి ప్రపంచ చరిత్రలోనే మరోటి లేదనేది చరిత్ర కారులు నిర్ధారించిన సత్యం. ఒక కేంద్రీకృత నాయకత్వ వ్యవస్థలేకపోవడం వల్ల ఆ మహత్తర పోరాటం విఫలమై ఉండొచ్చుగాక, కాని అది భారత ప్రజల పోరాట పటిమ ఏంటో విదేశీ పాలకులకు చూపించింది. భారతీయుల ఐక్యత ఎంతటి పటిష్టమైనదో తెలియజెప్పింది. వారి త్యాగం ఎంత గొప్పదో వెల్లడించింది. దాంతో ఈ పోరాటం తరువాత బ్రిటిష్ వాళ్లు దేశాన్ని పాలించడంలో తమ వ్యూహాన్ని మార్చుకున్నారు. పూర్వ ప్రభువులతో రాజీపడి వారికి అధికారంలో భాగం పంచారు. హిందూ-ముస్లిం ఐక్యతను చెడగొట్టేందుకు విభజించి పాలించే విధానం చేపట్టారు. అయినా భారత ప్రజలు ఈ ఆటంకాలను అధిగమించి ఆ తరువాత తొంభయ్యేళ్ల సుదీర్ఘపోరాటం తరువాత విదేశీ పాలన నుండి దేశాన్ని విముక్తి గావించుకున్నారు. ఆ త్యాగమయ పోరాటానికి 150 నిండిన సందర్భంగా నాటి పోరాటస్ఫూర్తిని స్మరించుకునేందుకు దేశవ్యాపితంగా కార్యక్రమాలు జరపాలని మార్క్సిస్టు పార్టీ కేంద్ర కమిటీ పిలుపునిచ్చింది. దేశానికి స్వాతంత్ర్యం వచ్చి 60 ఏళ్లు గడుస్తున్న ఈ తరుణంలో మళ్లీ దేశం నయా-సామ్రాజ్యవాద దోపిడీ బంధనాల్లోకి జారుకుంటోంది. మతోన్మాదులు దేశాన్ని మతాలవారీగా చీల్చడానికి తీవ్రంగా ప్రయత్నిస్తున్నారు. ఇటువంటి పరిస్థితుల్లో దేశ ప్రజల్లో సామ్రాజ్యవాద వ్యతిరేక, మతతత్వ వ్యతిరేక చైతన్యాన్ని పెంపొందించాల్సిన అవసరం ఈనాడు ఎంతైనా ఉంది. 1857 స్ఫూర్తి ఈ కృషికి ఉపకరిస్తుంది కనుక పార్టీ శ్రేణులు పెద్ద ఎత్తున ఈ కార్యక్రమాన్ని నిర్వహించాలని కేంద్ర కమిటీ పిలుపునిచ్చింది. ఈ పిలుపులో భాగంగానే ఈ నెల 'మార్క్సిస్టు' సంచికను 1857 పోరాట ప్రత్యేక సంచికగా తెస్తున్నాం. ప్రథమ స్వాతంత్ర్య సంగ్రామంపై 'పేపుల్స్ డెమోక్రసీ' పత్రికలో ప్రచురితమైన వ్యాసాల అనువాదాలతో, అదనపు పేజీలతో మీ ముందుకు వచ్చిన ఈ సంచికను ఆదరించి, ప్రజల్లోకి తీసుకుపోవాలని కోరుతున్నాం.

శాంతి గురజాడ అబ్బి

చందా వివరాలు

విడిపత్రిక : రు.5.. సంవత్సర చందా : రు.60
పోస్టు ద్వారా లేదా ఏజెంటు ద్వారా తెప్పించుకోవచ్చు.
లేదా మీ స్థానిక పార్టీ కార్యాలయంలో సంప్రదించండి.
ప్రజాశక్తి బుక్ హౌస్ అన్ని బ్రాంచీలలోనూ లభిస్తాయి.

చిరునామా

మార్క్సిస్టు
(సైద్ధాంతిక మాసపత్రిక)
వీధి నెం1, ఆశోక్ నగర్,
హైదరాబాద్-20

ఐక్యసంఘటన ఎత్తుగడలు - అవగాహన

బివి రాఘవులు ✍

అంతర్జాతీయ కమ్యూనిస్టు ఉద్యమంలోనూ, భారత కమ్యూనిస్టు ఉద్యమంలోనూ ఐక్య సంఘటన ఎత్తుగడలకు సంబంధించిన అపార అనుభవాలు ఉన్నాయి. ప్రజా ఉద్యమాన్నీ, విప్లవోద్యమాన్నీ ముందుకు తీసుకెళ్లిన సందర్భాలూ, పొరపాటు ఎత్తుగడలు మూలంగా నష్టపోయిన సందర్భాలూ అనేకం ఉన్నాయి. వాటినుంచి మనం నేర్చుకుని, అన్వయించుకోవాలి.

కమ్యూనిస్టు పార్టీ విధానంలో ఐక్యసంఘటన ఎత్తుగడలకు ప్రత్యేకస్థానం ఉన్నది. పార్టీలో అంతర్గతంగా ఎక్కువగా చర్చ నీయాంశం అయ్యే అంశం ఇది. వివాదాలకు కూడా తావునిచ్చేది ఇదే. కమ్యూనిస్టు పార్టీపై వచ్చే విమర్శలు, ప్రశంసలు కూడా ఎత్తుగడలకు సంబంధించిన సమస్యలపైనే ఉండడం యాదృశ్చికం కాదు. పార్టీ రాజకీయతరగతుల్లో విద్యార్థుల నుండి వచ్చే ప్రశ్నలలో పొత్తులు, సర్దుబాట్లు గురించే ఎక్కువ వుంటున్నాయి. మార్క్సిస్టు పార్టీ అనుసరిస్తున్న ఐక్యసంఘటన ఎత్తుగడలపై అనేక దృక్పథాలనుండి అనేక సందర్భంలో విమర్శలు వస్తూనే ఉన్నాయి. రాష్ట్రంలో కూడా సిపిఎం ఎత్తుగడలు తూర్పార పట్టేవాళ్లు, సమర్థించే వాళ్లు ఉన్నారు. అనేక మంది మీడియాలో వ్యాఖ్యానాలు చేస్తూనే ఉన్నారు. ఈ వ్యాఖ్యానాలన్నింటినీ పరిశీలన చేస్తే కొన్ని ధోరణులు మనకు కన్పిస్తాయి.

మొదటిది: కమ్యూనిస్టు పార్టీ

ఒంటరి పోరాటం చేయాలి. తప్ప పొత్తులూ, సర్దుబాట్లూ అనేవి ఉండకూడదు. ఎప్పుడూ ఏదో ఒక పార్టీతో పొత్తు పెట్టుకోవటమేనా, స్వతంత్రంగా పోటీ చేయలేమా అని అడిగేవాళ్లు ఉన్నారు. పార్టీ స్వచ్ఛతనూ, విప్లవతత్వాన్నీ కాపాడాలనే సదుద్దేశం కలవారు ఈ రకమైన సూచన చేసే వారిలో గణనీయంగా ఉన్నారు. ఒంటరిగా పోటీ చేయడం, పెద్ద కష్టమైన విషయమూకాదు, దానంతటదే విప్లవ కరమైన విషయమూ కాదు. ఒకే లక్ష్యసాధన కోసం కలిసొచ్చే శక్తులు వున్నప్పుడు, కలుపుకోక పోవడం, బలం చాలనప్పుడు ఒంటరిగానే వుండాలనుకోవడం ఒంటెత్తువాదం అవుతుంది. కార్మిక వర్గం విప్లవశక్తి అయినప్పటికీ మిత్రులు లేకుండా అదొక్కటే విప్లవాన్ని సాధించడం

సాధ్యం కాదు. కార్మిక వర్గ నాయకత్వాన కార్మిక, కర్షక మైత్రి వునాదిపై జనతా ప్రజాతంత్ర సంఘటన నిర్మాణం కావాలని మార్క్సిస్టు పార్టీ చెబుతున్నది. ఒంటరిగా వుండాలనుకోవడం ఈ అవగాహనకు వ్యతిరేకం.

రెండవది: పదవుల కోసం, సీట్ల కోసం కమ్యూనిస్టు పార్టీ ఇతర పార్టీలతో సర్దుబాట్లు చేసుకుంటున్నది. అందుకే అవకాశ వాదంతో ఒకసారి ఒక పార్టీతో, మరోసారి మరో పార్టీతో సర్దుబాట్లు చేసుకుంటున్నది అన్నది కొందరి విమర్శ. తమ ప్రయోజనాలకు అనుగుణంగా కమ్యూనిస్టు పార్టీ వ్యవహరించడం లేదనే దుగ్ధతో విమర్శించే వారు ఎక్కువగా ఈ విమర్శ చేస్తుంటారు. నాలుగు సీట్లకోసం కక్కుర్తిపడి తెలుగుదేశంతో సర్దుబాటు చేసుకున్నారు,

రచయిత భారత కమ్యూనిస్టు పార్టీ (మార్క్సిస్టు) రాష్ట్ర కార్యదర్శి,
పొలిట్ బ్యూరో సభ్యులు

ఒకనాడు అదే పద్ధతిలో కాంగ్రెస్ తో సర్దుబాటు చేసుకున్నారు, ఐక్యసంఘటనా ఎత్తుగడలు పదవులుకోసమూ, సీట్లకోసమే....అనేది వీరి నిమగ్నంలోని సారాంశం. వీరి దృష్టిలో శాశ్వతంగా తెలుగుదేశంతో సర్దుబాటు చేసుకున్నా లేదా శాశ్వతంగా కాంగ్రెస్ తో సర్దుబాటు చేసుకున్నా సూత్రబద్ధంగా ఉంటుందని కావచ్చు. తెలుగుదేశం విధానాలు మారినా దానితో సంబంధాలు మారకూడదనీ, కాంగ్రెసు విధానాలు మారినా దాని పట్ల వైఖరి మారకూడదనీ వీరి భావం. ముఖ్యంగా తెలుగుదేశంతో సర్దుబాటు చేసుకున్నప్పుడు తెలుగుదేశం వారికి సిపిఎం సూత్రబద్ధంగా వ్యవహరించినట్లు కనిపిస్తుంది. కాంగ్రెస్ వారికి సిపిఎం అవకాశ వాదంగా వ్యవహరించినట్లు కనిపిస్తుంది. కాంగ్రెస్ తో సర్దుబాటు చేసుకుంటే తెలుగుదేశం పార్టీకి సిపిఎం అవకాశవాదిగా కనిపిస్తుంది. కాంగ్రెసు వారికి సూత్రబద్ధంగా ఉన్నట్లు అనిపిస్తుంది. సిపిఎం వైఖరి వారి ప్రయోజనాలకు అనుకూలంగా ఉంటే అది విప్లవకరం. నష్టకరంగా ఉంటే అది అవకాశవాదం. రెండు పార్టీలకు ఇలా అనిపించటం సిపిఎం తప్పు కాదు. 2004 ఎన్నికలలో టీటీడి, బిజెపి కూటమిని ఓడించేందుకు సిపిఎం కాంగ్రెసుతో సర్దుబాటు చేసుకుంటే అది తెలుగుదేశానికి మింగుడుపడక సిపిఎం అవకాశవాది అని విమర్శించింది. 2006 సంవత్సరంలో కాంగ్రెసు ప్రజావ్యతిరేక విధానాలను ప్రతిఘటించేందుకు తెలుగుదేశం పార్టీతో సహా ప్రతిపక్షాలను సమీకరించి ఉద్యమాలను నిర్వహిస్తుంటే కాంగ్రెసుకు మింగుడు పడడం లేదు. స్థానిక సంస్థల ఎన్నికలలో కాంగ్రెసును ఓడించాలని రాజకీయ పిలుపునిచ్చి స్థానికంగా తెలుగుదేశంతో సర్దుబాటు చేసుకుంటే కాంగ్రెసుకు ఆగ్రహం వచ్చింది. అందుకే సిపిఎంను సీట్లకోసం కక్కుర్తిపడి టీటీపి తో సర్దుబాటు చేసుకుందని విమర్శ చేసింది. ఎప్పుడు ఏ పార్టీతో పొత్తుపెట్టుకున్నా, సర్దుబాటు చేసుకున్నా సిపిఎం తన విధానం ప్రాతిపదికగానే నిర్ణయం తీసుకుంటుంది. సీట్ల సంఖ్యనో, సంబంధ బాంధవ్యాలనో, కులమత ప్రాంతీయ తత్వాలనో, ప్రలోభాలనో దృష్టిలో ఉంచుకుని నిర్ణయాలు తీసుకోదు. దేశప్రయోజనం, ప్రజాప్రయోజనం, పార్టీ మౌలిక విధానాలకు లోబడి రూపొందించుకున్న రాజకీయ లక్ష్యానికి అనుగుణంగా నిర్ణయం తీసుకుంటుంది. ఒకప్పుడు వ్యతిరేకించిన పార్టీని మరొకప్పుడు

“ ఎప్పుడు ఏ పార్టీతో పొత్తుపెట్టుకున్నా సర్దుబాటు చేసుకున్నా సిపిఎం తన విధానం ప్రాతిపదికగానే నిర్ణయం తీసుకుంటుంది. సీట్ల సంఖ్యనో, సంబంధ బాంధవ్యాలనో, కులమత ప్రాంతీయ తత్వాలనో, ప్రలోభాలనో దృష్టిలో ఉంచుకుని నిర్ణయాలు తీసుకోదు. ”

సమర్థించ వలసి రావచ్చు. దీనికి ఒక విధానం ప్రాతిపదికగా ఉందా లేదా అనేది పరిశీలించ కుండా వ్యతిరేకించిన పార్టీని సమర్థిస్తున్నారని పైపైన చూసి విమర్శించటం తప్పు. బిజెపి తో పొత్తుపెట్టుకున్న తెలుగుదేశం పార్టీని, బిజెపి తో తెగతెంపులు చేసుకున్న తెలుగుదేశం పార్టీని ఒకేరకంగా చూడాలనుకోవటం రాజకీయంగా సరైనదికాదు. విధానపరంగా సరైనది కాదు. ప్రపంచబ్యాంకు షరతులను అంగీకరించి ప్రజావ్యతిరేక విధానాలను అనుసరించే ప్రభుత్వాలను సిపిఎం వ్యతిరేకిస్తుంది. తెలుగుదేశం ప్రభుత్వం హయాంలో ఆ విధానాలకు వ్యతిరేకంగా పోరాడింది. ఆ పోరాటంలో కాంగ్రెస్ తన రాజకీయ అవసరాలకోసం కలిసి వచ్చినప్పుడు సహకారం తీసుకుంది. కాంగ్రెస్ తో సహకరించింది. దాని ఆర్థిక విధానాలు తెలుగుదేశం పార్టీకన్నా భిన్నమైనవని కాదు. కాంగ్రెస్ వెనుక ఉన్న ప్రజానీకాన్ని పోరాటాల లోకి సమీకరించేందుకు, ప్రజలలో పోరాటం పట్ల విశ్వాసం పెంచేందుకు వారితో సహకారం తోడ్పడుతుందని. ఇప్పుడు కాంగ్రెస్ ప్రభుత్వం అదే ప్రపంచబ్యాంకుతో ఒప్పందాలు చేసుకుని షరతులను అమలు జరుపుతుంటే కలిసివచ్చే శక్తులన్నింటినీ సిపిఎం సమీకరిస్తున్నది. దీనినర్థం తెలుగుదేశం ఆర్థికవిధానాలు మారిపోయాయన్న భ్రమతో కాదు. దాని వెనుక ఉన్న ప్రజానీకాన్ని ఉద్యమాలలోకి సమీకరించటానికి.

మూడవది: కమ్యూనిస్టు పార్టీ ఐక్యకార్యచరణ, ఐక్యసంఘటనలను వామపక్ష ప్రజాతంత్ర శక్తులకూ, పార్టీలకూ పరిమితం చేయాలి. బూర్జువా, భూస్వామ్య పార్టీలతో ఏ పరిస్థితులలోనూ పొత్తులకు, సర్దుబాట్లకు దిగకూడదు....అనే అభిప్రాయం కమ్యూనిస్టు అభిమానులలోనూ, సభ్యులలోనూ బలంగా వ్యక్తమవుతున్న సందర్భాలు వున్నాయి. వామపక్ష

ప్రజాతంత్ర శక్తుల ఐక్యతనూ, సంఘటననూ నిర్మించటం కమ్యూనిస్టులకు మౌలిక విషయం అనేదాంట్లో సందేహం లేదు. అయితే దీనితో పోటీ పెట్టి బూర్జువా, భూస్వామ్య పార్టీలతోనూ, సంస్థలతోనూ ఏ పరిస్థితులలోనూ సర్దుబాట్లు వుండకూడదన్న వైఖరి తీసుకోవడం సరైనది కాదు. కొన్ని ప్రత్యేక పరిస్థితులలో పాలక పార్టీల మధ్య వైరుధ్యాలను విప్లవోద్యమ అభివృద్ధికి వినియోగించుకునే అవకాశం వస్తుంది. అటువంటి సందర్భంలో వైరుధ్యాలను వినియోగించుకునేందుకు వెనకాడకూడదు.

నాలుగవది: పై మూడు అభిప్రాయాలకు భిన్నంగా ఐక్యతను, స్వతంత్రతను చాకచక్యంగా, సూత్రబద్ధంగా మేళవించుకొంటూ ఇతర శక్తులతోనూ, పార్టీలతోనూ కలసి పని చేయాలనే అభిప్రాయం సరైనది. కమ్యూనిస్టులు అనుసరించాల్సింది. అయితే ఈ మేళవింపు సైద్ధాంతికంగా వివరించినంత సులువుగా ఆచరణలో వుండదు. బూర్జువా, భూస్వామ్య పార్టీలతోనూ, సంస్థలతోనూ కలసి వ్యవహరించేటప్పుడు తీవ్రతప్పిదాలకు అవకాశం వుంటుంది. అన్యవర్గ ధోరణులూ, ప్రభావాలూ పడి కమ్యూనిస్టు పార్టీ దెబ్బతినే అవకాశం వుంది. ఇటువంటి సందర్భాలలోనే పైన పేర్కొన్న ఐక్య సంఘటన ఎత్తుగడలను ప్రశ్నించే చర్యలు తలెత్తుతాయి.

కమ్యూనిస్టు పార్టీలు ఐక్యకార్యచరణ ఐక్యసంఘటన పద్ధతులను అనుసరించేడి. ప్రజా ఉద్యమాలను బలపర్చేదానికే. బలహీన పర్చటానికి కాదు. దేశంలోనూ రాష్ట్రంలోనూ అత్యధిక ప్రజానీకం ఇప్పటికీ బూర్జువా-భూస్వామ్యపార్టీల వెనుకనే సమీకరించబడి ఉన్నారు. కమ్యూనిస్టు పార్టీ సమీకరించాల్సిన పీడిత ప్రజలు ఆ పార్టీల వెనుకనే ఉన్నారు. ఆ ప్రజలతో సంబంధాలు పెట్టుకుని ఉద్యమాల

“పాత్తులు, సర్దుబాట్ల పరిమితులనూ, తాత్కాలిక స్వభావాన్నీ గమనంలో ఉంచుకోకపోతే కమ్యూనిస్టు పార్టీకి నష్టం జరుగుతుంది. బూర్జువా పార్టీలతో సర్దుబాటు శాశ్వతమయినదనీ, వర్గసంఘటనలో అంతర్భాగమనీ భావిస్తే మన ప్రజలను బూర్జువా పార్టీలకు అప్పగించిన వారమవుతాము.”

లోకి రాబట్టడానికి ఐక్యకార్యాచరణ, ఐక్యసంఘటన ఎత్తుగడలు తోడ్పడతాయి. ఈ ఎత్తుగడలను తిరస్కరించటమంటే ఒంటెత్తు పోకడకు గురికావటమే. విశాల ప్రజానీకంతో సంబంధాలు పెట్టుకోవటానికి నిరాకరించటమే.

కమ్యూనిస్టు పార్టీ ఐక్యసంఘటన ఎత్తుగడలను ఏకపక్షంగా నొక్కి చెప్పదు. పార్టీ స్వతంత్ర కార్యకలాపాలకు కూడా సమాన ప్రాధాన్యత ఇవ్వాలని భావిస్తుంది. ఐక్యకార్యాచరణ, స్వతంత్ర కార్యాచరణను చాచకట్టగా మేళవించటం అవసరమని భావిస్తుంది. వీటి రెంటి మధ్య సమతుల్యతను పాటించటంలో లోపం జరిగినపుడు కమ్యూనిస్టు పార్టీకి నష్టం జరుగుతుంది. స్వతంత్ర కార్యాచరణను విస్మరించి ఐక్యకార్యాచరణకు ఏకపక్ష ప్రాధాన్యత ఇస్తే కమ్యూనిస్టు పార్టీ ఇతర పార్టీలకు తోకగా మారిపోయే ప్రమాదం ఉంది. ముఖ్యంగా కమ్యూనిస్టు పార్టీకన్నా పెద్దవైన బూర్జువా-భూస్వామ్య పార్టీలతో వ్యవహరించేటప్పుడు ఈ ప్రమాదం మరి ఎక్కువ. కలిసి వ్యవహరించే పెద్ద పార్టీలు అధికారంలో ఉన్నప్పుడు కూడా కమ్యూనిస్టు పార్టీ తోకగా మారిపోయే ప్రమాదం ఎక్కువ. తోకగా మారిపోయిన సందర్భాలలో

కమ్యూనిస్టు పార్టీకి తీవ్రమైన నష్టం జరుగుతుంది. ప్రజాపునాది తరిగి పోతుంది. పార్టీలో అన్యవర్గ ప్రభావాలు పెరిగిపోతాయి. 1977 తరువాత దేశంలో అనేక రాష్ట్రాలలో బూర్జువా భూస్వామ్య పార్టీలతో సిపిఎం ఎన్నికలలో పొత్తులూ, సర్దుబాట్లూ చేసుకున్నది. వీటన్నిటి అనుభవం ఆశాజనకంగా లేదు. ఆంధ్రప్రదేశ్ లో సైతం 1985 నుండి 1998 వరకు సుదీర్ఘ కాలంపాటు తెలుగుదేశం పార్టీతో ఐక్యకార్యాచరణను, ఎన్నికల పొత్తును సిపిఐ(ఎం) కొనసాగించింది. ఈ కాలంలో టి.డి.పి ప్రభుత్వానికి వ్యతిరేకంగా తగినంత సమరశీలంగా వ్యవహరించలేక పోయాము. ఐక్యతే ప్రాధాన్యత ఇవ్వబడింది తప్ప స్వతంత్ర కార్యాచరణ నిర్లక్ష్యం చేయబడింది. దీని వల్ల ఉద్యమం స్తబ్ధంగా ఉండిపోవటమో కొన్ని సందర్భాలలో బలహీనపడి పోవటమో జరిగింది.

ఐక్యసంఘటన ఎత్తుగడలు ఉద్యమం పెరుగుదలకు తోడ్పడక పోవటం సహజంగానే చర్చలకు దారితీస్తుంది. ఆశించిన ఫలితాలు ఎందుకు రావటంలేదనే ప్రశ్న తలెత్తుతుంది. ఐక్యకార్యాచరణ, ఐక్యసంఘటన అనవసరం, ఒంటరితనం మేలన్న ధోరణి ప్రబ

లేటట్టు చేస్తుంది. ఐక్యసంఘటన ఎత్తుగడలను అమలు జరపటంలో చొరబడిన లోపాలను సరిదిద్దే ప్రయత్నం కాకుండా పార్టీని ఒంటరి పాటు చేసే వాదానికి దారితీస్తుంది.

కమ్యూనిస్టు పార్టీ ఏరి కోరి ఒంటరి పాటుగా ఉండటం వినాశనాన్ని కోరి తెచ్చుకోవటమే. గత్యంతరం లేకపోతే ఒంటరిగా పోరాడడానికి పార్టీ వెనకంజ వేయదు. కాని మిత్రులకోసం సూత్రబద్ధమైన వైఖరికి అనుగుణంగా నిరంతరం ప్రయత్నిస్తుంది. ఏ చిన్న అవకాశాన్నీ వదులుకోదు. వామపక్ష ప్రజాతంత్ర శక్తులను సమీకరించి ఐక్యకార్యాచరణ, ఐక్యసంఘటన నిర్మించేందుకు నిరంతరం కృషి చేస్తుంది. ఈ పని ఎన్నికల కోసమే కాదు. వర్గ బలాబలాల్లో మార్పు తీసుకొచ్చి ప్రజా ప్రభుత్వాన్ని సాధించే దృష్టితో కృషి చేస్తుంది. ఈ లక్ష్యం నెరవేరటం ఎన్నికలకే పరిమితమయింది కాదు. నిరంతరం కొనసాగుతుంది. ఐతే ఎన్నికల సందర్భంలో తక్షణ రాజకీయ లక్ష్యాన్ని సాధించేందుకూ, బూర్జువా-భూస్వామ్య పార్టీలలో వైరుధ్యాలను వినియోగించు కునేందుకూ కమ్యూనిస్టు పార్టీ సంకోచించదు. ఐతే ఈ పొత్తులు, సర్దుబాట్ల పరిమితులనూ, తాత్కాలిక స్వభావాన్నీ గమనంలో ఉంచుకోకపోతే కమ్యూనిస్టు పార్టీకి నష్టం జరుగుతుంది. బూర్జువా పార్టీలతో సర్దుబాటు శాశ్వతమయినదనీ, వర్గసంఘటనలో అంతర్భాగమనీ భావిస్తే మన ప్రజలను బూర్జువా పార్టీలకు అప్పగించిన వారమవుతాము.

అంతర్జాతీయ కమ్యూనిస్టు ఉద్యమంలోనూ, భారత కమ్యూనిస్టు ఉద్యమంలోనూ ఐక్యసంఘటన ఎత్తుగడలకు సంబంధించిన అపార అనుభవాలున్నాయి. ప్రజాఉద్యమాన్నీ విప్లవోద్యమాన్నీ ముందుకు తీసుకెళ్లిన సందర్భాలూ, పొరపాటు ఎత్తుగడలవల్ల నష్టపోయిన సందర్భాలూ అనేకం ఉన్నాయి. వాటినుంచి మనం నేర్చుకుని, అన్వయించుకోవాలి.

ఐక్యసంఘటన ఎత్తుగడల అమలులో వివిధ రాష్ట్రాలలో రెండున్నర దశాబ్దాల అనుభవాలను సమీక్షిస్తూ 17వ మహాసభ రాజకీయ నిర్ణయ నివేదికలో వివరించబడింది. ఈ కాలంలో వ్యక్తమైన లోపాలను ఎత్తి చూపింది. పార్టీ స్వతంత్ర కార్యాచరణనూ, స్వతంత్ర కార్యకలాపాలనూ పెంపొందించాల్సిన ఆవశ్యకతను నొక్కి చెప్పింది. దాన్ని అధ్యయనంజేస్తే ఐక్యసంఘటనపట్ల సరైన కమ్యూనిస్టు వైఖరి ఎలా వుండాలో అవగతమవుతుంది.

‘మార్క్సిస్టు’ పై

మీ అభిప్రాయాలు తెలపండి!

‘మార్క్సిస్టు’ సైద్ధాంతిక మాసపత్రికపైనా, పత్రికలోని నిర్దిష్ట వ్యాసాలపైనా మీ అభిప్రాయాలనూ, సూచనలనూ ఆహ్వానిస్తున్నాం. ఆయా వ్యాసాలపై మీరు చర్చించాల్సిన అంశాలున్నా, అదనపు సమాచారమున్నా క్లుప్తంగా రాసి పంపండి

మీ లేఖలు అందాల్సిన చిరునామా!

ఎడిటర్,

‘మార్క్సిస్టు’ సైద్ధాంతిక మాసపత్రిక

ప్రజాశక్తి ప్రెస్, గవర్నరుపేట, విజయవాడ-2

ప్రత్యేక తెలంగాణ సమస్యపై సిపిఐ(ఎం) వైఖరి

ప్రత్యేక తెలంగాణ ఏర్పాటు సమస్యపై భారత కమ్యూనిస్టు పార్టీ (మార్క్సిస్టు) తన వైఖరిని వివరిస్తూ ఒక నోట్ సమర్పించింది. ప్రత్యేక తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పాటు డిమాండ్ ను పరిశీలించేందుకుగాను యుపిఎ సమన్వయ కమిటీ నియమించిన బృందం నాయకుడైన ప్రణబ్ ముఖర్జీ విజ్ఞప్తి మేరకు, పార్టీ ప్రధాన కార్యదర్శి ప్రకాష్ కరత్ ఈ నోట్ను సమర్పించారు.

1. తెలుగు మాట్లాడే ప్రజలందరికీ ఒకే సమైక్య భాషాప్రయుక్త రాష్ట్రం ఏర్పాటు చేయాలని కోరుతూ సుదీర్ఘకాలం జరిగిన పోరాట ఫలితంగా ఆంధ్ర ప్రదేశ్ ఏర్పడింది. వాస్తవానికి భాష ప్రాతిపదికపై రాష్ట్రాలను గుర్తిస్తామని స్వాతంత్ర్యోద్యమంలో ఇచ్చిన హామీని నెరవేర్చాలనే డిమాండుతో విశాలాంధ్ర ఉద్యమం తలెత్తింది. 1921లో జరిగిన నాగపూర్ సమావేశంలోనే భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ ఈ సూత్రానికి అనుగుణంగా పార్టీ ప్రాంతీయ కమిటీలను భాషా ప్రాతిపదికగా పునర్వ్యవస్థీకరించింది.

2. బ్రిటిష్ పాలకులు కేవలం తమ పరిపాలన అవసరాలకోసం బహుభాషా రాష్ట్రాలను ఏర్పాటు చేశారు. భాషాప్రయుక్త రాష్ట్రాల ఏర్పాటుతో బ్రిటిష్వారి వారసత్వానికి స్వస్తి చెప్పడం జరిగింది. రాష్ట్రాల పునర్విభజనా కమిటీ, రాష్ట్రాల ఏర్పాటుకు భాష ప్రాతిపదికను స్పష్టంగా ఆమోదించింది. 1956లో ఆంధ్ర ప్రదేశ్ ఏర్పడినాక కేరళ, కర్ణాటక, మహారాష్ట్ర, గుజరాత్ మొదలైన రాష్ట్రాలు ఏర్పడ్డాయి. ఆ విధంగా, భారతీయ రాజ్యవ్యవస్థను ప్రజాస్వామీ కరించే ఒక ప్రధానమైన చర్య తీసుకోవడం జరిగింది. భాష ప్రాతిపదికపై రాష్ట్రాలు ఏర్పడ్డం వల్ల ప్రజలు మాతృభాషలో పరిపాలన సాగించుకోవడానికి, విద్యావ్యవస్థ నిర్మించుకోవడానికి అవకాశం ఏర్పడింది. కాబట్టి ప్రజాస్వామ్యాన్ని విస్తరించడంలో ఇది ముఖ్యమైన చర్య అయింది. అటువంటి రాష్ట్రాల్లో భాషాపరమైన మైనారిటీలకు తగిన రక్షణలు కల్పించాలి.

3. మన దేశంలో ఉన్న ఫెడరల్ వ్యవస్థకు భాషా ప్రయుక్త రాష్ట్రాల ఏర్పాటు గట్టి పునాదిగా ఉంది. ఆ విధంగా ఏర్పడిన

రాష్ట్రాలు అభివృద్ధి చెంది ఫెడరల్ రాజకీయాలకు, ప్రజాస్వామ్య రాజకీయ వ్యవస్థ ఏర్పాటుకు తోడ్పడ్డాయి. ఈ రాష్ట్రాలను చిన్న రాష్ట్రాలుగా విభజిస్తే ఫెడరల్ సూత్రమే బలహీనపడిపోతుంది. భాషా ప్రయుక్త రాష్ట్రాలను విభజించడం వల్ల ఏర్పడే చిన్న రాష్ట్రాలు కేంద్రంపై మరింతగా ఆధారపడాల్సి వస్తుంది. ఇది ఫెడరల్ సూత్రాన్ని నీరుగారుస్తుంది. జాతీయ సమైక్యతను బలోపేతం చేయాలంటే మనకు బలమైన కేంద్రం, బలమైన రాష్ట్రాలు... రెండూ ఉండాలని సిపిఐ(ఎం) నిత్యం చెబుతోంది.

4. స్వాతంత్ర్యం తరువాత రాష్ట్రాలలోపల అసమాన అభివృద్ధి, ప్రాంతీయ వెనుకబాటుతనాలు పెరిగిపోయాయి. పెట్టుబడిదారీ అభివృద్ధి తత్వమే అలా ఉంటుంది. అభివృద్ధి చెందిన ప్రాంతాలకూ, ప్రాథమిక సదుపాయాలున్న ప్రాంతాలకూ పెట్టుబడులు ప్రవహిస్తాయి. ఇది ప్రాంతీయ అసమానతలను పెంచుతుంది. రాష్ట్రాల పరిమాణం, అవి ఎక్కడున్నాయి అనేదాంతో నిమిత్తం లేకుండా ఈ సమస్యలు తలెత్తుతున్నాయి.

5. తెలంగాణ ప్రాంతం నిజాం కాలం నాటినుండి చారిత్రకంగా అభివృద్ధి లేమితో వెనుకబడిపోయి ఉన్న ప్రాంతం. దశాబ్దాలుగా ఈ ప్రాంత అభివృద్ధి కుంటుపడిపోయి, అవసరాలకు తగ్గ ఉపాధి అవకాశాలు లేకుండా పోయాయన్నమాట యదార్థం. తెలంగాణ, రాయలసీమ ప్రాంతాల్లో మొత్తం వ్యవసాయ భూమిలో సాగునీటి వసతి ఉన్న భూమి తక్కువ. విద్యాపరంగా వెనుకబడిన మండలాల్లో అధికభాగం తెలంగాణలోనూ, ఉత్తరాంధ్రలోనూ ఉన్నాయి. తెలంగాణ వెనుకబాటువల్ల బాధపడుతున్న వారిలో అత్యధికులు గిరిజనులు, దళితులు, మైనారిటీలు.

6. అయితే వెనుకబాటుతనం వల్ల వచ్చే సమస్యలకు ఆంధ్రప్రదేశ్ విభజన పరిష్కారం కాదు. ప్రత్యేక రాష్ట్రం ఏర్పడినంత మాత్రాన అభివృద్ధి జరిగిపోతుందనడం తప్పు తోపట్టించే వాదన. అభివృద్ధిలేమి, సామాజిక ఆర్థిక వెనుకబాటుతనం సమస్యలను క్రింది నిర్దిష్టమైన చర్యలద్వారా మాత్ర పరిష్కరించాలి.

- తెలంగాణ, ఆంధ్రప్రదేశ్లోని ఇతర

వెనుకబడిన ప్రాంతాల అవసరాలు తీర్చే సాగునీటి పారుదల ప్రాజెక్టులకు ప్రాధాన్యత నివ్వాలి.

- తెలంగాణపై ప్రత్యేక దృష్టిపెడుతూ రాష్ట్రంలో ఒక సమగ్ర భూ పంపిణీ కార్యక్రమాన్ని చేపట్టాలి.

- గుర్తించిన వెనుకబడిన మండలాల్లో విద్యా సదుపాయాలు పెంచడానికి ఒక శీఘ్రకార్యక్రమాన్ని చేపట్టాలి.

- దళితులు, గిరిజనులు, మైనారిటీల ఆర్థిక, సామాజిక స్థితిని పెంపొందించేందుకు ప్రత్యేక చర్యలు చేపట్టాలి.

- వివిధ ప్రాంతాలు, జిల్లాల మధ్య అసమాన అభివృద్ధిపై సమగ్రమైన అధ్యయనం జరిపేందుకు ఉన్నతాధికారాలుగల ఒక కమిటీని నియమించాలి. ఈ అధ్యయనం ప్రాతిపదికగా ప్రతిమండలానికీ ఒక అభివృద్ధి సూచీని తయారుచేయాలి. దీని ప్రాతిపదికపై సమగ్ర ప్రణాళికలు రూపొందించాలి.

- 610 జీవో ఖచ్చితంగా అమలు పరచాలి. గతంలో జరిగిన లోటుపాట్లను సరిదిద్దాలి.

- ప్రతి బడ్జెట్లోనూ వెనుకబడిన ప్రాంతాల అభివృద్ధికోసం ప్రత్యేక నిధులు కేటాయించాలి. వెనుకబడిన ప్రాంతాల ప్రత్యేక ప్రణాళికలు అమలుపరిచే పనులు పర్యవేక్షించడానికి ఒక ప్రత్యేక యంత్రాంగాన్ని ఏర్పాటు చేయాలి.

ఈ అంశాలన్నిటినీ జాగ్రత్తగా పరిశీలించాలని మేము తెలంగాణపై నియమించబడిన సబ్-కమిటీకి విజ్ఞప్తి చేస్తున్నాం. భాష ప్రాతిపదికపై ఏర్పడిన తొలి పెద్ద రాష్ట్రమైన ఆంధ్ర ప్రదేశ్ను గనుక విభజించినట్లయితే, ఇప్పుడున్న ఇతర భాషాప్రయుక్త రాష్ట్రాలను కూడా విభజించాలని కోరుతూ తామర తంపరగా డిమాండ్లు పుట్టుకొస్తాయన్న విషయాన్ని మనసులో ఉంచుకోవాలి. ప్రాంతీయ అసమానతలు, వెనుకబాటుతనం, అభివృద్ధి లేమికి సంబంధించిన మూల కారణాన్ని తొలగించకుండా కొత్త రాష్ట్రాల ఏర్పాటుకు డిమాండు చేయడం సమస్యను పక్కతోవ పట్టించడమే అవుతుంది. దీనివల్ల రాష్ట్రాలమధ్య అనేక సమస్యలు వచ్చి విభేదాలు పెరుగుతాయి. ఇది ప్రజలమధ్య ఐక్యతను బలహీనపరుస్తుంది.

బెంగాల్ భూ సంస్కరణలు: సామాజిక న్యాయం

అపరిజిత బక్షి

పశ్చిమ బెంగాల్ లో భూసంస్కరణలవల్లా, కౌలు సంస్కరణల వల్లా, కూలిరేట్లు అధికంగా ఉండడంవల్లా, రుణాలు సులువుగా లభిస్తుండడంవల్లా పేద ప్రజల కొనుగోలు శక్తి పెరగిందని, వారు భూమి కొనడానికి ఇదేకారణమని అధ్యయన పత్రం తెలిపింది.

పశ్చిమ బెంగాల్ లో భూసేకరణ వివాదం, నందిగ్రామ్ హింసాకాండల నేపథ్యంలో కొంతమంది ఆ రాష్ట్రంలో జరిగిన అభివృద్ధి మౌలిక లక్షణాన్నే ప్రశ్నిస్తున్నారు. భారత కమ్యూనిస్టు పార్టీ (మార్క్సిస్టు), వామపక్ష సంఘటన ఆ రాష్ట్రంలో అగ్రవర్ణ కులీనులకు చెందిన సంస్థలుగానూ, అందువల్ల అవి సామాజికంగా అణచివేయబడుతున్న వర్గాలకు దూరంగా ఉంటున్నట్లు... లేదా ఒక రాష్ట్రంగా తేసుకుంటే ప్రపంచీకరణ, సరళీకరణ యుగంలో బెంగాల్ లోని దళితులు, ఆదివాసీల పరిస్థితి దేశంలోని ఇతర ప్రాంతాలవారి పరిస్థితికి భిన్నంగా ఏమీ లేదనీ... ఇలా రకరకాలుగా ప్రచారం చేస్తున్నారు. కాని బెంగాల్ లో భూసంస్కరణల అనంతర వాస్తవిక పరిస్థితులు దీనికి భిన్నంగా ఉన్నాయని అక్కడి గ్రామీణ ఆర్థిక వ్యవస్థలో దళితులు, ఆదివాసీల పరిస్థితిపై చేసిన ప్రాథమిక పరిశోధనను పరిశీలిస్తే తెలుస్తుంది.

పశ్చిమ బెంగాల్ లో భూమిని... భూమిలేని నిరుపేదలకు, ముఖ్యంగా దళితులకూ, ఆదివాసీలకూ, సామాజికంగా అణచివేయబడిన సెక్షన్లకూ పంచడానికి విధాన పరంగా మంచి కృషి జరిగింది. స్త్రీ, పురుషులకు సంయుక్తంగా పట్టాలు పంచారు. ఈ భూసంస్కరణల ఫలితంగా సామాజికంగా వచ్చిన మార్పులను గురించి ఇటీవల గ్రామల-ఆధారంగా జరిపిన పరిశోధన, విశ్లేషణ అందించిన సమాచారం సవిరంగా తెలుపుతోంది. ఈ వివరాలను గనుక పరిశీలించినట్లయితే దళిత, ఆదివాసీ కుటుంబాలకు వ్యవసాయ భూమినీ, ఇళ్లపట్టాలనూ పంపిణీ చేయడంలో దేశంలోనే

పశ్చిమ బెంగాల్ అగ్రస్థానంలో ఉంది. అంతే కాదు దేశమంతటితో పోలిస్తే గ్రామీణ పేదలూ, దళితులూ ఈ రాష్ట్రంలోనే వ్యవసాయ భూములను అత్యధికంగా కొనుగోలు చేయగలుగుతున్నారని కూడా తెలిసింది.

2005లో వికాశ్ రావల్, ఇతరులు అనేక గ్రామాల్లో జరిపిన సర్వేలనుండి ఈ గ్రామీణ-స్థాయి వివరాలు లభించాయి. పశ్చిమ బెంగాల్ లోని విభిన్న వ్యవసాయ వాతావరణ ప్రాంతాలకు చెందిన ఏడు గ్రామాల్లో ఈ సర్వే నిర్వహించారు. (ఈ వ్యాస రచయిత కూడా ఈ సర్వేలో పాల్గొన్నాడు)

అధ్యయనం చేసిన గ్రామాలు: పశ్చిమ మిడ్నపూర్ లోని ప్రధానంగా గిరిజనులు నివసించే ఒక గ్రామం, వ్యవసాయకంగా అభివృద్ధి చెందిన బర్వాన్ జిల్లాలోని రెండు గ్రామాలు, మాల్యా, కూచ్ బిహార్ జిల్లాల్లో రెండు సంప్రదాయ గ్రామాలు, ఉత్తర దీనాజ్ పూర్ జిల్లాలో వ్యక్తిగత కమతాల్లో తేయాకు పండించే ఒక గ్రామం, ఉత్తర 24 పరగణాల జిల్లాలోని ఉప్పు నీటి కయ్యల్లో రొయ్యల సాగుచేసే ఒక గ్రామం.

ముందుగా భూమిలేని, గ్రామీణ పేదలకు వ్యవసాయ భూ పంపిణీ ఎలా జరిగిందో చూద్దాం: ఈ ఏడు గ్రామాల్లోనూ అయిదు గ్రామాల్లో భూ సంస్కరణల ద్వారా పంపిణీ చేయబడిన భూమి ప్రధాన అంశంగా ఉంది. వీటిలో ప్రతి గ్రామంలోనూ ప్రజలకు భూమి అందుబాటుకు సంబంధించి ఈ వ్యాస

రచయిత ఒక సరళమైన సూచీని (ఇండెక్స్) తయారుచేశారు. ఈ సూచీ... ఆయా గ్రామాల్లో భూమిగల ఆసాముల్లో దళితుల (లేదా ఇతర సామాజిక వర్గాల) వాటా ఎంత, జనాభాలో వారి శాతంతో పోలిస్తే భూమిగలవారి శాతం ఎంత అనే విషయాన్ని కొలుస్తుంది. అంటే, గ్రామంలోని మొత్తం జనాభాలో దళితుల శాతం 20 అనుకుంటే, అదేసమయంలో గ్రామంలోని భూమిలో 20శాతం వారి అధీనంలో ఉంటే అప్పుడు వారి భూ అధీన సూచీని 1 గా పరిగణిస్తారు. భూ అధీన సూచీ గనుక 1 కన్నా తక్కువగా ఉన్నట్లయితే, అక్కడ దళిత కుటుంబాలు జనాభాలో తమ వాటా కన్నా భూమిలో తక్కువ వాటా కలిగిఉన్నారన్న మాట.

ఈ అయిదు గ్రామాలకుగాను మూడు గ్రామాల్లో దళితుల భూ అధీన సూచీ 1.49, 1.28, 1.21 గా ఉంది. ఇంకో మాటలో చెప్పాలంటే ఈ మూడు గ్రామల్లోని జనాభాలో దళితుల వాటాకన్నా కూడా భూమిలో వారి వాటా ఎక్కువగా ఉంది. పశ్చిమ మిడ్నపూర్ లో ప్రధానంగా గిరిజనులు నివసించే గ్రామంలోని గిరిజన కుటుంబాల్లో 60 శాతంపైన భూ సంస్కరణల ద్వారా వ్యవసాయభూమి పొందారు. వ్యవసాయభూమి, ఇళ్ల పట్టాలు రెంటినీ కలిపి చూస్తే ఈ గ్రామంలో 75 శాతం గిరిజన కుటుంబాలు భూ సంస్కరణల ద్వారా భూమి పొందాయి. ఇక చివరి గ్రామం (మాల్యా జిల్లాలోనిది) దళితుల భూ అధీన సూచి చాలా

రచయిత అపరిజిత బక్షి ఇండియన్ స్టాటస్టికల్ ఇన్ స్టిట్యూట్ లో జూనియర్ రిసెర్చ్ ఫెలోగా ఉన్నారు. 'గ్రామీణ పశ్చిమ బెంగాల్ లో గృహదాయాలు' అన్న అంశంపై అధ్యయనం చేస్తున్నారు.

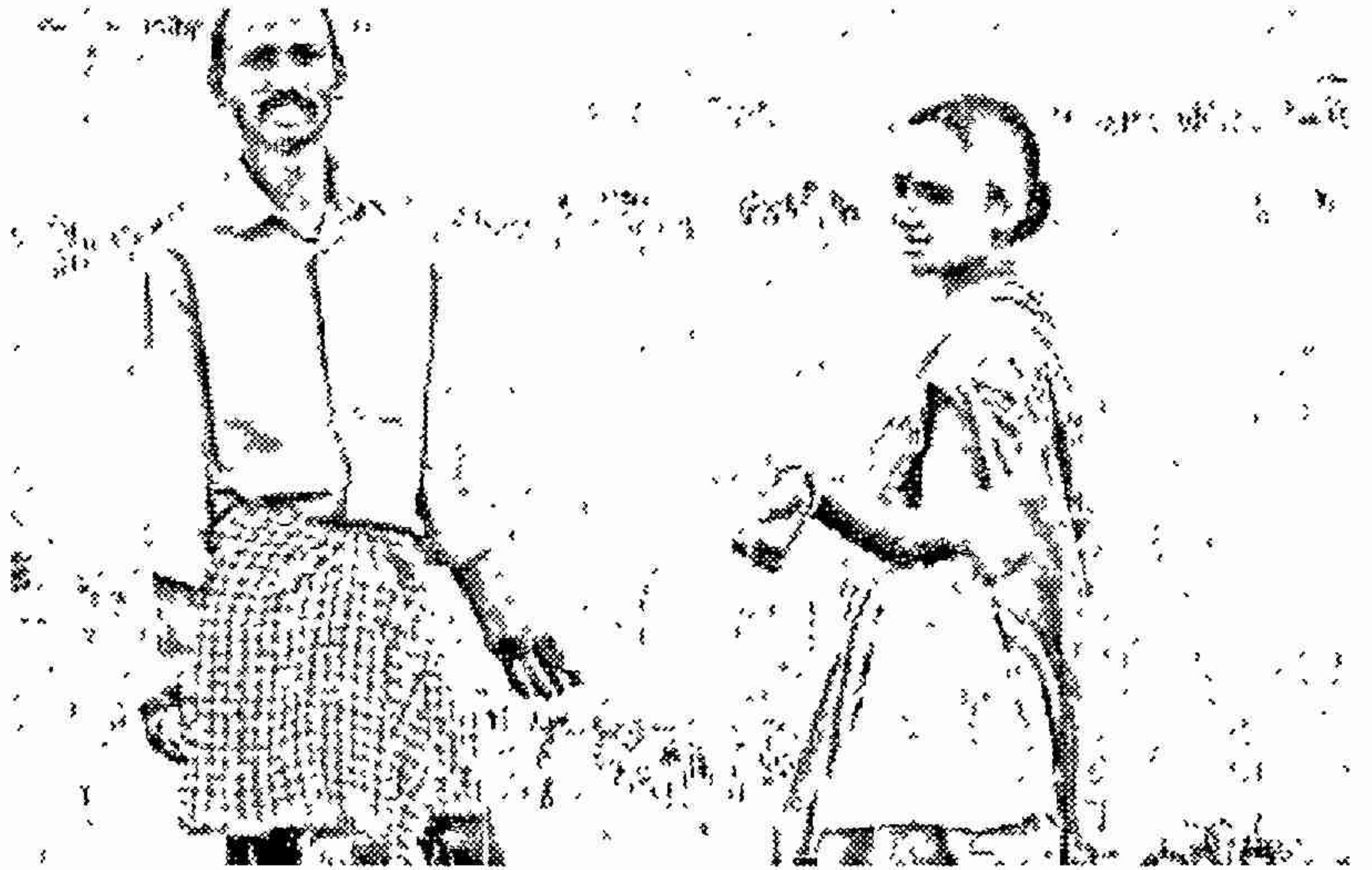
తక్కువగా 0.5 ఉంది. ఈ గ్రామంలో భూ సంస్కరణల వల్ల భూమి పొందిన పేదల్లో తంతు అనే కులం వారు ఎక్కువ మంది ఉన్నారు. వీరిని ఇతర వెనుకబడిన కులాల్లో చేర్చారు.

ఇప్పుడు బెంగాల్‌ను జాతీయ పరిస్థితితో పోల్చి చూద్దాం. ప జాతీయ సమూహ సర్వే సంస్థ (ఎన్ఎస్ఎస్ఓ) నిర్వహించిన భూమి, పశుసంపద అధీన సర్వే ప్రకారం చూస్తే, మొత్తం భారత దేశంలో దళితుల భూ అధీన సూచీ 0.5 మాత్రమే. ఎన్ఎస్ఎస్ఓ సర్వే వివరాలను మా సర్వే వివరాలతో పోలిస్తే ఒకేలాగా ఉన్నాయి. ఉదాహరణకు ఎన్ఎస్ఎస్ఓ సర్వే కూడా పశ్చిమ బెంగాల్‌లో దళితుల భూ అధీన సూచీ 0.8 గా ఉన్నట్లు తెలిపింది. (దురదృష్టవేమంటే దీనికి సంబంధించిన గణాంక వివరాలు మనకు 1992 నాటివి మాత్రమే లభిస్తున్నాయి. సరికొత్తగా 2003-2004లో జరిగిన సర్వే వివరాలను ఇంకా విడుదల చేయలేదు.) ఈ వివరాల ప్రకారం చూస్తే త్రిపుర తరువాత పశ్చిమ బెంగాల్‌లో మాత్రమే దళిత భూ అధీన సూచీ అత్యధికంగా ఉంది. (త్రిపుర జనాభాలో షెడ్యూల్డ్ కులాల శాతం పశ్చిమ బెంగాల్‌లో కన్నా తక్కువ)

ఇక రెండోది, ఇళ్ల స్థలాల పంపిణీ విషయం పరిశీలిద్దాం: పశ్చిమ బెంగాల్ భూ సంస్కరణల్లో ఇది కూడా ఒక ముఖ్యమైన భాగం. గ్రామీణ ప్రాంతంలో ఇళ్ల స్థలం పొందడం అంటే అర్థం నిలువనీడ లభించడం, సమాజంలో ఒక స్థితి కల్పించబడడం మాత్రమే కాదు, ఇళ్ల స్థలం పొందిన వారికి దానివల్లా, పెరడులో కూరగాయలో, ఇంకో మొక్కలో పెంచుకోవడం వల్లా పౌష్టికాహారం లభిస్తుంది. మేము అధ్యయనం చేసిన ఏడు గ్రామాల్లోనూ భూ సంస్కరణల్లో భాగంగా ఇళ్ల స్థలాల పంపిణీ వల్ల లాభం పొందిన కుటుంబాల్లో దళితులు, ఆదివాసీలు అత్యధికంగా ఉన్నారు. ఇళ్ల స్థలాలు పొందిన 210 కుటుంబాల్లో 21 శాతం మంది దళితులు, 46 శాతం మంది ఆదివాసీలు, 24 శాతం మంది ముస్లింలు, 10 శాతం మంది ఇతర కులాలకు చెందిన వారు. చివరి 10 శాతంలో అత్యధికులు వెనుకబడిన కులాలకు చెందిన వారు.

మూడోది, భూమి అమ్మకాలు కొనుగోళ్లలో పేదల పాత్రను పరిశీలిద్దాం: 2001లో వికాస్ రావల్ పశ్చిమ బెంగాల్‌లోని రెండు గ్రామాల్లో జరిపిన అధ్యయన వివరాలు 'ఆర్థికాభివృద్ధి-సాంస్కృతిక మార్పులు' అనే అంతర్జాతీయ పత్రికలో ప్రచురించబడ్డాయి. ఈ అధ్యయనం అనేక ముఖ్యమైన ఫలితాలను

“ మేము అధ్యయనం చేసిన ఏడు గ్రామాల్లోనూ భూ సంస్కరణల్లో భాగంగా ఇళ్ల స్థలాల పంపిణీ వల్ల లాభం పొందిన కుటుంబాల్లో దళితులు, ఆదివాసీలు అత్యధికంగా ఉన్నారు. ఇళ్ల స్థలాలు పొందిన 210 కుటుంబాల్లో 21 శాతం మంది దళితులు, 46 శాతం మంది ఆదివాసీలు, 24 శాతం మంది ముస్లింలు, 10 శాతం మంది ఇతర కులాలకు చెందిన వారు. ”

గురించి చెప్పింది. దేశంలోని ఇతర రాష్ట్రాల్లోని గ్రామాల్లో జరిపిన పరిశోధనల ప్రకారం వ్యవసాయ భూమిని నికరంగా కొనుగోలు చేసిన వారిలో భూస్వాములు, ధనిక రైతులు ఎక్కువగా ఉండగా, వ్యవసాయ భూమిని నికరంగా అమ్మినవారిలో చిన్నకమతాల రైతులు అధికంగా ఉన్నారు. కాని బెంగాల్‌లో పరిస్థితికి దీనికి పూర్తిగా వ్యతిరేకంగా ఉందని సర్వేను బట్టి తెలిందని ఈ అధ్యయనం తెలిపింది. బంకురా జిల్లాలో అధ్యయనం జరిగిన రెండు గ్రామాల్లోనూ భూమిలేని పేదలూ, పేద రైతులే భూమిని నికరంగా కొనుగోలు చేశారు. పశ్చిమ బెంగాల్‌లో భూసంస్కరణల వల్లా, కౌలు సంస్కరణల వల్లా, కూలిరేట్లు అధికంగా ఉండడం వల్లా, రుణాలు సులువుగా లభిస్తుండడం వల్లా పేద ప్రజల కొనుగోలు శక్తి పెరగిందని, వారు భూమి కొనడానికి ఇదే కారణమని అధ్యయన పత్రం తెలిపింది.

ప్రస్తుతం మేం జరిపిన అధ్యయనం కూడా ఈ విషయాన్ని నిర్ధారించడమే కాకుండా దీనికి మరో అంశాన్ని కూడా జత చేస్తోంది. సర్వే చేసిన ఏడు గ్రామాల్లోనూ అయిదింట

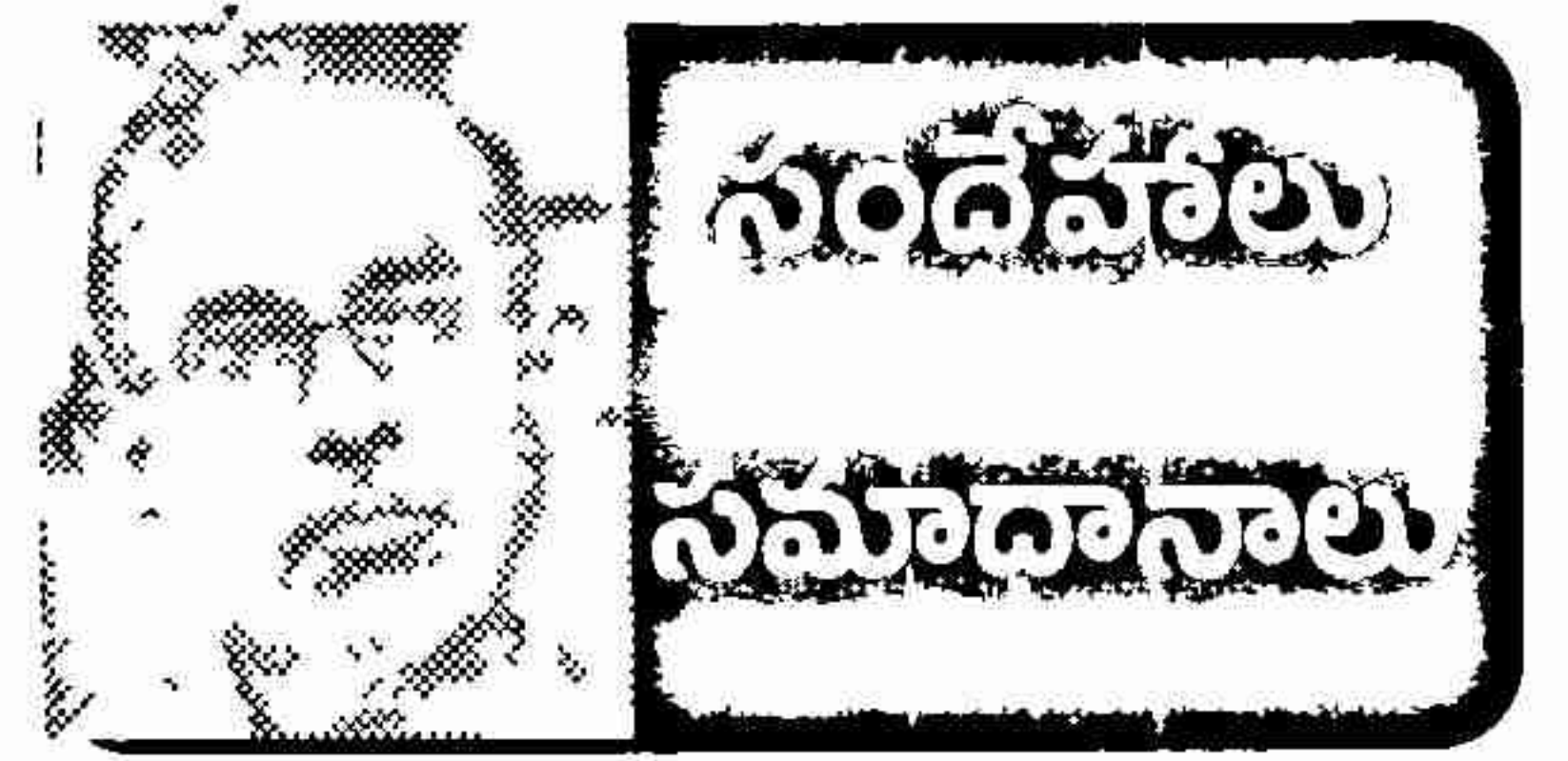
దళితుల జనాభా గణనీయంగా ఉంది. వీటిలోని నాలుగు గ్రామాల్లో దళిత, ముస్లిం కుటుంబాల వారు భూమిని నికరంగా కొనుగోలు చేశారు. హిందూ అగ్రవర్ణాలకు చెందిన వారు భూమిని నికరంగా అమ్ముకున్నారు. పశ్చిమ బెంగాల్ ప్రభుత్వం సీలింగు మిగులు భూమిని సేకరించి పేదలకు పునఃపంపిణీ చేయడం అనేది ఇక్కడ భూస్వాములు భూములు కొనుగోలు చేయడానికి అడ్డంకిగా ఉంది.

ఇటీవల పశ్చిమ బెంగాల్ ప్రభుత్వం భూ వినియోగంపై విడుదల చేసిన విధాన పత్రంలో ఇలా పేర్కొంది: రాష్ట్రం ఇప్పుడు “పారిశ్రామిక ఆధునీకరణ....వివిధ రకాల వ్యవసాయేతర ఆర్థిక కార్యకలాపాలు అనే నూతన దశలోకి దూసుకుపోతోంది”. అటువంటి విధానం గనుక నిజంగానే విజయవంతమైతే, భారత దేశంలో సామాజికంగా విస్తృతమైన భూ సంస్కరణల ప్రాతిపదికపై పారిశ్రామికీకరణ, ఆర్థిక వైవిధ్యీకరణ జరిగిన కొద్దిపాటి రాష్ట్రాల్లో పశ్చిమ బెంగాల్ ఒకటి అవుతుంది.

(‘ఫ్రంట్‌లైన్’ సౌజన్యంతో)

నక్కలిజం విప్లవోద్యమాన్ని ఆటంకపరుస్తుంది!

- బి.వి. రాఘవులు

మార్చి 14వ తేదీన బెంగాల్‌లోని నందిగ్రామ్‌లో జరిగిన ఘటనపై మీరు మార్చి 15న ఒక ప్రకటన చేస్తూ కాల్పుల విషయంలో బెంగాల్ ప్రభుత్వం గానీ, మార్క్సిస్టు పార్టీ గానీ ఎలాంటి తప్పు చేయలేదని ప్రకటించారు. కొద్ది రోజుల తరువాత పార్టీ బెంగాల్ కమిటీ, కేంద్ర కమిటీ చివరికి ఆ రాష్ట్ర ముఖ్యమంత్రి బుద్ధదేవ్ భట్టాచార్య కూడా పార్టీ పరంగానూ, ప్రభుత్వ పరంగానూ తప్పు జరిగిందని అంగీకరించారు. అక్కడి వాస్తవాలను పరిశీలించకుండానే మార్క్సిస్టు పార్టీ తప్పుమీ లేదని ప్రకటించడం ప్రజలకు తప్పుడు సంకేతాలు పంపినట్లు అవుతుంది కదా? ఎటువంటి పరిస్థితుల్లోనూ మార్క్సిస్టు పార్టీ తప్పుచేయదనా మీ అభిప్రాయం?

సి. కిరణ్ కుమార్, టీచర్,
కొల్లాపూర్ మండలం,
మహబూబ్ నగర్ జిల్లా

నందిగ్రామ్‌లో ప్రభుత్వ బలగాలు రాకుండా అరాచక శక్తులు రోడ్లు తవ్వేయడం, టెలిఫోన్ కనెక్షన్ కట్ చేయడం. సిపియం కార్యకర్తలను తరిమేయడం వంటి ఘటనలు జరిగాయంటున్నారు. రాష్ట్రంలోనూ, దేశవ్యాప్తంగానూ పార్టీగాని, ప్రభుత్వంగాని ప్రచారం నిర్వహించి, ప్రజలకు వారి అరాచకాలపై అవగాహన కల్పించిన తరువాత వారిపై చర్యతీసుకుంటే బాగుండేది కదా? అలా జరగక పోవడం తప్పే కదా?

పశ్చిమబెంగాల్‌లోని నందిగ్రామ్‌లో జరిగిన ఘటనపై మార్చి 15వ తేదీన నేను ఎటువంటి ప్రకటనా చేయలేదు. మరి మీరు ఏ ప్రకటన చూసి మాట్లాడుతున్నారో తెలియదు. ఎలక్ట్రానిక్ మీడియా వారు ప్రశ్నించినపుడు నా స్పందన తెలిపాను. బహుశా అది విని మీరు ప్రశ్న అడిగి ఉంటారు. నేను అప్పుడు రెండు విషయాలు చెప్పాను. నందిగ్రామ్‌లో జరిగిన ఘటనకు తృణముల్ కాంగ్రెస్, మావోయిస్టు అరాచక మురాయే పూర్తి బాధ్యత వహించాల్సి ఉంటుంది. ఎందుకంటే ఎటువంటి సమస్య లేకుండా అరాచకం వారు సృష్టించారు. ఈ శక్తులు సృష్టించిన అరాచకాన్ని డిల్ చేయడంలో

పోలీసు, పరిపాలనా యంత్రాంగం వైపునుంచి ఏమైనా లోపాలు జరిగాయేమో పరిశీలించాల్సి ఉంది. పరిశీలన జరిగిన తరువాత వాటిపై నిర్ణయానికి వస్తారు. నేను చెప్పిన ఈ రెండు అంశాల్లో తప్పేమీ లేదని ఈ మధ్యకాలంలో వచ్చిన సమాచారం స్పష్టం చేస్తోంది. ప్రభుత్వం వైపునుంచి నిఘా వైఫల్యం, తృణముల్, మావోయిస్టు కుట్రను పసిగట్టలేకపోవడం, వారు ఒడిగట్టిన అరాచకాలన్నింటినీ దేశానికి సకాలంలో తెలియజెప్పలేకపోవడం వంటి బలహీనతలు వ్యక్తమయ్యాయి. ఈ బలహీనతలను పశ్చిమ బెంగాల్ ప్రభుత్వం నిజాయతీగా అంగీకరించింది. 14 మంది చనిపోవడం బాధాకరమైన విషయమని, జరిగి ఉండాల్సింది కాదని విచారం వ్యక్తం చేసింది. అంతమాత్రాన మొత్తం ఘటనకు తృణముల్ అరాచక కూటమి బాధ్యత లేకుండా పోదు.

ప్రస్తుతం పశ్చిమబెంగాల్‌లో అధికారంలో ఉన్న సి.పి.యం ప్రభుత్వం ఆసియా దేశాలలో గుత్తపెట్టుబడిదారీ సంస్థ అయిన టాటా కంపనీకి కార్లు తయారు చేసే ఫ్యాక్టరీని నెలకొల్పడానికి భూసేకరణ చేసి ఎందుకు అప్పు గిస్తోంది? పార్టీ లక్ష్యమైన జనతా ప్రజాతంత్ర విప్లవంలో దేశంలోని గుత్త పెట్టుబడుదారుల ఆస్తుల్ని సమాజపరం చేయాల్సిన సమయంలో టాటా కంపనీ అయిన పెట్టుబడిదారుడుకి అండగా నిల్వటంలో మన ఉద్దేశ్యం ఏమిటి? ఇది సరికాదు కదా?

ఏ రాష్ట్రంలో అయినా పారిశ్రామికీకరణ జరగాలని సిపిఎం కోరుకుంటోంది. అయితే ఈ పారిశ్రామికీకరణ దేశానికీ, ప్రజలకూ ఉపయోగపడాలనేది సిపిఎం అభిప్రాయం. ప్రస్తుతం భారతదేశంలో పెట్టుబడిదారీ విధానం అమలు జరుగుతోంది. ప్రయివేట్ పెట్టుబడుల ద్వారా పారిశ్రామికీకరణ జరగడాన్ని నిరోధించడం సాధ్యం కాదు. ప్రస్తుత వ్యవస్థకు లోబడే బెంగాల్‌లోని వామపక్ష ప్రభుత్వం నడవాల్సి వస్తోంది. బెంగాల్‌లో జనతా ప్రజాతంత్ర విప్లవ కార్యక్రమాన్ని వామపక్ష ప్రభుత్వం అమలు చేయడం లేదు.

అది సాధ్యమూ కాదు. అలా చేస్తామని చెప్పి అధికారంలోకి రాలేదు. కార్మికవర్గ నాయకత్వాన జనతా ప్రజాతంత్ర సంఘటన అఖిలభారత స్థాయిలో అధికారంలోకి వచ్చినపుడే జనతా ప్రజాతంత్ర కార్యక్రమాన్ని అమలు చేయడం సాధ్యం. అప్పుడే గుత్త పెట్టుబడులను జాతీయం చేయడం అనే సమస్య ముందుకొస్తుంది. అటువంటి పరిస్థితి ప్రస్తుతం లేనపుడు తాతా అయినా మరో పెట్టుబడిదారుడైనా పరిశ్రమలు స్థాపిస్తామని ముందుకొస్తే రాష్ట్రానికీ, ప్రజలకూ ప్రయోజనకరంగా ఉన్నప్పుడు ఆహ్వానిస్తాం తప్ప తిరస్కరించబోము. బెంగాల్‌లో నేడు జరుగుతున్నది అదే.

నందిగ్రామ్‌లో కెమికల్ కంపెనీ నెలకొల్పడానికి మీ ప్రభుత్వం ఏర్పాటు చేయబోయే సెజ్‌కు పక్షం రోజుల ముందునుండే నక్కలైట్లు, తృణముల్ కాంగ్రెస్‌ల నేతృత్వంలో ప్రజలు నిరసన తెలిపారు. అయినా పార్టీ, ప్రభుత్వం మేల్కొనకుండా నిరసనకారులపై బుల్లెట్లు ప్రయోగించింది. సరిగ్గా రెండు రోజుల తరువాత చత్తీస్‌ఘర్‌లో ప్రభుత్వానికి అనుకూలమైన ప్రజలను (నల్బాజుడుం వారిని) ప్రభుత్వాన్ని వ్యతిరేకంచేవారు (నక్కలైట్లు) కాల్చి చంపారు. బెంగాల్‌లో మీది లైసెన్సుగల బుల్లెట్ (బ్యాలెట్) పోరాటం, వారిది లైసెన్సు లేని బుల్లెట్ పోరాటం అంటాను. అవునోకాదో వివరణ ఇవ్వండి!

మరో ప్రశ్న: ప్రత్యేక తెలంగాణకు అనుకూలంగా సిపిఐ తీర్మానం చేయడం దురదృష్టకరం అని మీరు అన్నారు. తెలంగాణ ప్రజల్లో అత్యధిక భాగం ప్రత్యేక తెలంగాణ కోరుకుంటున్నారు. వారంతా ఒక్క టిఆర్ఎస్ పార్టీవెంటే లేరు. మీ పార్టీ వెంటకూడా ఉన్నారు. తెలంగాణ సాయుధ పోరాట స్ఫూర్తిగల మీరు కమ్యూనిస్టు తెలంగాణ సాధనకోసం ప్రజలతో ఎందుకు చేయి కలపరు. మీ పార్టీ విస్తరణ కోసం టిడిపితో చేతులు కలపడానికి సిద్ధపడిన మీరు అదే విస్తరణ కోసం తెలంగాణ ఏర్పాటుకు ఎందుకు అంగీకరించరు?

బోడ నర్సింగం,

బుద్ధారం,
ములుగు గనపురం,
వరంగల్ జిల్లా

బెంగాల్‌లో నందిగ్రామ్‌లో జరిగిన ఘటన ఛత్తీస్‌ఘడ్‌లో జరిగిన ఘటనతో పోల్చడం సరైనది కాదు. బెంగాల్‌లో జరిగింది అరాచక ముఠా విధ్వంసకాండ. అటువంటి విధ్వంసకాండను ప్రాణనష్టం లేకుండా నిరోధించలేకపోవడం వైఫల్యం. ఛత్తీస్‌ఘడ్‌లో సాయుధ విప్లవం కోసం పోరాడుతున్నామన్న మావోయిస్టులకు వారిని అణచివేయడానికి పూనుకున్న సాయుధ బలగాలకు మధ్య జరిగిన ఘర్షణ. ఇవి రెండూ విభిన్నమైన సమస్యలు.

ప్రత్యేక తెలంగాణా సమస్యపై సిపిఎం తన వైఖరిని వ్యక్తం చేయడం పట్ల మీకెందుకు అభ్యంతరమో అర్థం కావడం లేదు. సిపిఎం వైఖరి సమైక్య రాష్ట్రం ఉండాలని. సిపిఎం కార్యక్రమం భాషా ప్రయుక్త రాష్ట్రాలకు కట్టుబడి ఉంది. ఆ కార్యక్రమం జాతీయోద్యమ వారసత్వం నుంచి, కమ్యూనిస్టు అనుభవం నుంచి రూపొందించబడింది. ఆ కార్యక్రమానికి అనుగుణంగా సిపిఎం పనిచేస్తుంది. తెలంగాణా విడిపోతే అక్కడి ప్రజలకు ఎంతో మేలు జరుగుతుందనే భావంతో సిపిఎం ఏకీభవించడం లేదు. దేశంలోని అనేక రాష్ట్రాల అనుభవం కూడా సిపిఎం అభిప్రాయం సరైనదేనని నిర్ధారణ చేస్తుంది. ప్రజల్లో వివిధ సందర్భాల్లో అనేక అభిప్రాయాలు గట్టిగా వ్యక్తమయ్యే సందర్భాలు ఉంటాయి. వాటన్నింటితో కమ్యూనిస్టు పార్టీ ఏకీభవించాలని అనుకోవడం సముచితం కాదు. కులవ్యవస్థకు, మతోన్మాదానికి, మూఢనమ్మకాలకు, పురుషాహంకారానికి వ్యతిరేకంగా కమ్యూనిస్టులు నిలబడుతున్నారంటే అనేక సందర్భాల్లో ప్రజల్లో వేళ్లానుకున్న అభిప్రాయాలను కాదని ఎదిరించడమే. ప్రజాభిప్రాయాన్ని బట్టి కమ్యూనిస్టులు వెనక్కి తగ్గరు. తక్షణం కమ్యూనిస్టుల అభిప్రాయాలను ప్రజలు విశ్వసించకపోయినా, అనుభవంలో తప్పక తెలుసుకుంటారని కమ్యూనిస్టులకు నమ్మకం ఉంది. ప్రత్యేక తెలంగాణా విషయంలో అదే విశ్వాసం సిపిఎంకు ఉంది.

టిడిపితో సిపిఎం చేతులు కలిపింది పార్టీ విస్తరణకని మీరనుకుంటే పొరబాటు. మతోన్మాద బిజెపితో టిడిపి కలిసినపుడు దాన్ని ఓడించడానికి పూనుకున్నాము. బిజెపిని గద్దెనెక్కినీకుండా నిరోధించేందుకు కేంద్రంలో కాంగ్రెస్ ను సమర్థిస్తున్నాము. రాష్ట్రంలో కాంగ్రెస్

దుష్టపాలనను ఎదిరించేందుకు టిడిపితో సహకరిస్తామే వారితో పనిచేస్తున్నాము. ఎవరితో ఎప్పుడు కలిసి పనిచేసినా మార్క్సిస్టు పార్టీ విధానాలకు లోబడే తప్ప విధానాన్ని పక్కనపెట్టి కాదు. ప్రత్యేక తెలంగాణా విషయంలోనూ సిపిఎం విధానానికి కట్టుబడే వ్యవహరిస్తున్నది.

పశ్చిమ బెంగాల్ ప్రభుత్వం ఈ ఏడాది తన బడ్జెట్‌లో ముస్లింలకు 15 శాతం కేటాయిస్తామని ప్రకటించింది. ఇంతకాలం వారి అభివృద్ధికి ఎందుకని తగినన్ని నిధులు కేటాయించలేదు? అలాగే బెంగాల్‌లో అయిదు గురు మైనారిటీలకు మంత్రిపదవులు ఇచ్చినప్పటికీ తీర్థిక, రెవిన్యూ, హోం వంటి ముఖ్యమైన శాఖలు ఇవ్వలేదు. అంటే మిగతా రాష్ట్రాల్లాగా అక్కడ కూడా మైనారిటీలకు నామ మాత్రపు ప్రాధాన్యతీస్తున్నారా? వివరించగలరు.

ఎస్. మస్తాన్‌వలి,
కో-ఆపరేటివ్ కాలనీ,

కడప

పశ్చిమబెంగాల్‌లో ముస్లింలకు కూడా దళితులు, గిరిజనులకు మాదిరిగానే సబ్‌ప్లాన్‌ను ప్రారంభించాలని, ప్రత్యేకంగా నిధులు కేటాయించాలని వామపక్ష ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది. అలాగే కేంద్రం కూడా చేయాలని విజ్ఞప్తి చేసింది. ఇది ఆహ్వానించాల్సిన పరిణామం. మీకిది నచ్చినట్లు లేదు. గతంలో చేయలేదు కాబట్టి ఇప్పుడెందుకు చేస్తున్నారు, తప్పుకదా అన్నట్లు మీ ప్రశ్న ఉంది. ఇప్పటికైనా చేసినందుకు ప్రోత్సహించాల్సింది పోయి నిందించడం సరైనది కాదు. గతంలో మైనార్టీలకు అనేక రూపాల్లో వామపక్ష ప్రభుత్వం తోడ్పడింది. వామపక్ష రాష్ట్రాల్లోని ముస్లింలకు పూర్తి రక్షణ, భద్రతాభావం ఉందనేది సచార్‌కమిటీ నివేదిక చెప్పింది. మతకలహాలు, దాడులు ఆ రాష్ట్రాల్లో లేవు. ఉర్దూ భాషాభివృద్ధికి ఎంతో కృషి చేశాయి. బెంగాల్‌లో ఉపాధ్యాయులు 20 శాతానికి పైగా మైనార్టీలు ఉన్నారు. వీటన్నింటితో సరిపెట్టుకోకుండా ఇప్పుడు అదనంగా చర్యలు తీసుకుంటుంది. అందులో భాగంగానే సబ్‌ప్లాన్. ముస్లిం మైనార్టీలు ఐదుగురు మంత్రిలు ఉన్నారని మీరే అంటున్నారు. ఆ సంకీర్ణ ప్రభుత్వంలో అక్కడ అవసరాలను బట్టి శాఖలు నిర్ణయించుకుంటారు. వాటినిబట్టి ముస్లింల పట్ల వైఖరిని నిర్ణయించుకోవడం సరైనది కాదు.

కేరళ, పశ్చిమబెంగాల్, త్రిపురలో మనము అధికారంలో ఉన్నాము కదా. కేరళ 100% అక్షరాస్యత సాధించడానికి

పశ్చిమబెంగాల్, త్రిపురలో సాధించికపోవడానికి కారణాలేమిటి? అదీకాక బెంగాల్‌లో కేరళలో కన్నా ఎక్కువ సంవత్సరాలు అధికారంలో ఉన్నా ఇది సాధించలేదు ఎందుకని?

బెంగాల్‌లో 30 సం॥ాలు పరిపాలిస్తూ మనం ఎందుకు అభివృద్ధిలో ప్రథమస్థాయిలో లేము. అక్షరాస్యతలో ఎందుకు మొదటిస్థానం ఇంత వరకు చేరుకోలేదు. గ్రామాలలో ఇంకా రోడ్లు బాగాలేవని విమర్శ! వాస్తవ పరిస్థితి ఏమిటి? గ్రామాలలో నిరుద్యోగం ఉందా?

కేరళలో సి.పి.యం ఒకసారి అధికారంలోకి వస్తే వెంటనే కాంగ్రెస్ అధికారంలోకి వస్తున్నది. కారణం? బెంగాల్‌లో స్థిరంగా ఎందుకుంది?

కేరళ, బెంగాల్, త్రిపురలను పోల్చి చూసేటప్పుడు అక్కడ వామపక్షాలు బలంగా ఉండడం అనే ఒక్క సారూప్యాన్నే చూస్తే సరిపోదు. వ్యత్యాసాలు కూడా చాలా ఉన్నాయి. కేరళలో 1957లో కమ్యూనిస్టు ప్రభుత్వం ఏర్పడింది. బెంగాల్‌లో 1967లో, త్రిపురలో 1977లో వామపక్షాలు అధికారంలోకి వచ్చాయి. స్వాతంత్ర్యానికి పూర్వమే కేరళ అక్షరాస్యత బాగున్న రాష్ట్రం. బెంగాల్ గ్రామీణ ప్రాంతంలో 1977 వరకు చాలా వెనుకబడిన ప్రాంతం. 1977 నుంచి మాత్రమే భూసంస్కరణలు జరిగి అక్షరాస్యత, ఆరోగ్యరంగాలు మెరుగుకావడం ప్రారంభమయ్యింది. త్రిపుర చిన్నరాష్ట్రం. పొరుగు దేశాల నుంచి ఉగ్రవాద శక్తులు నిరంతరం అరాచకాలు సృష్టిస్తున్న ప్రాంతం. వెనుకబడిన ఈశాన్య ప్రాంతంలో ఉంది. కాందిశీకుల సమస్య తీవ్రంగా ఉంది. వీటన్నింటిని తట్టుకుని అక్కడ అభివృద్ధి జరుగుతోంది. అందుకనే ఈ మూడు రాష్ట్రాల మధ్య వ్యత్యాసాలు ఉన్నాయి. అక్కడ వామపక్షాలు అధికారంలో ఉన్నందున పేద ప్రజల అభివృద్ధి సూచికలు మిగతా అన్ని రాష్ట్రాల కన్నా వేగంగా మెరుగువుతున్నాయి.

బెంగాల్‌లో సమూలమైన భూసంస్కరణలు జరిగాయి. జాతీయ వారసత్వంగా కులతత్వం, మతతత్వం అక్కడ బలహీన పడ్డాయి. జాతీయోద్యమ కాలానికి విప్లవోద్యమ సంప్రదాయం అన్ని తరగతుల్లో బలంగా ఉంది. ఉన్నత స్థాయి సాంస్కృతిక, సాహిత్య సంప్రదాయం వేళ్లానుకుని ఉంది. కేరళ సమాజంలో కులాల పేరుతో, మతాలపేరుతో పాలకవర్గాలు బలమైన చీలికలను ఇంకా సృష్టించగలిగే స్థితిలోనే ఉన్నాయి. హిందువులు, ముస్లిములు, క్రైస్తవులు

దాదాపు సమాన జనాభా కలిగిన సమాహారాలుగా ఉండడం, మతశక్తులు ఇంకా పట్టుకలిగి ఉండడం విప్లవోద్యమం మరింత బలపడడానికి ఆటంకంగా ఉన్నాయి. వాటిని అధిగమించి ఇంకా బలపడేందుకు ప్రయత్నం జరుగుతోంది. బెంగాల్ లో మాదిరిగా కేరళలో వరుసగా వామపక్షాలు విజయాలు సాధించే పరిస్థితి లేకపోవడానికి పై ప్రత్యేకతే ముఖ్య కారణం.

బెంగాల్ లో గ్రామసీమల అభ్యున్నతికి వామపక్ష ప్రభుత్వం ఎంతో కృషి చేసింది. దారిద్ర్యం దేశంలోకెల్లా తక్కువస్థానికి అక్కడ చేరింది. ఆరోగ్యం, పారిశుధ్యం, తాగునీటి సరఫరా, మరుగుదొడ్లు, ఇళ్లు తదితర మౌలిక సదుపాయాలు కల్పించగలిగింది. అయితే ఇంకా చేయాల్సింది చాలా ఉంది. ముఖ్యంగా గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో ఉపాధికి పరిమితులు ఏర్పడ్డాయి. పారిశ్రామికీకరణ ద్వారా మాత్రమే గ్రామాల్లో ఉన్న అదనపు శ్రామికులకు పని దొరుకుతుందని భావించి బెంగాల్ ప్రభుత్వం పారిశ్రామికీకరణపై కేంద్రీకరిస్తోంది.

తెలంగాణ రైతంగా సాయుధ పోరాటానికి నక్సల్బరీ సాయుధ పోరాటానికి సారూపత ఉందా? నక్సల్బరీ పోరాటానికి తెలంగాణ పోరాటం స్ఫూర్తి? నక్సలైట్లు రష్యాను ప్రదమ శత్రువుగా భావిస్తే మరి మార్క్సిజం-లెనినిజం అని ఎందుకంటారు. సిపియం (ఎంఎల్)గానే ఉంది కదా వివరించండి?

నక్సలైట్లు ఉన్నారు కాబట్టి సమాజానికి కొంతైనా మేలు జరుగుతోంది, వారే లేకపోతే దోరలు, భూస్వాములు, పాలకుల ఆగడాలు కొనసాగి ఉండేవి అనే అభిప్రాయం ఉంది. భూస్వాముల ఆగడాల అనుభవాలను కూడా చెప్తుంటారు. అయితే నక్సలైట్ల తీసుకున్న నిర్ణయం అనాటి పరిస్థితుల దృష్ట్యా సరైనది కాదంటారా?

నక్సలైట్లు తాము సాయుధ పోరాటం చేస్తున్నామంటున్నారు. సుందరయ్య గారు తెలంగాణ సాయుధ పోరాటం విర్వహించారు. దానికి దీనికి తేడా ఏమిటి? వివరించగలరు?

తెలంగాణ సాయుధ రైతాంగ పోరాటానికి, నక్సల్బరీ సాయుధ పోరాటానికి ఏమాత్రం పోలిక లేదు. తుపాకులు వినియోగించడాన్నే కొలబద్ధంగా తీసుకుంటే ఇవి రెండూ ఒకటే అనిపిస్తుంది. కాని తుపాకులు వినియో

గించే శక్తులు ఇంకా అనేకం ఉంటాయి. దొంగలమురాలు, బందిపోట్ల మురాలు. వీటన్నింటిని ఒకే గాటిన కట్టలేము.

తెలంగాణ సాయుధ పోరాటం పూర్వదల్, నైజాం నవాబులకు వ్యతిరేకంగా జరిగిన ప్రజాపోరాటం. నక్సల్బరీ పోరాటం ప్రధానంగా దళాల పోరాటం. ప్రజల పాత్ర చాలా పరిమితం. పెట్టుబడిదారీ భూస్వామ్య ప్రభుత్వాన్ని కూల్చాలన్న ఉద్దేశంతో ప్రారంభించిన పోరాటం. ప్రజామద్దతు లేకుండా సాయుధ దళాలు పోరాటం చేసినా ప్రయోజనం ఉండదని ఆ రోజు సిపిఎం విమర్శించింది. దుందుడుకు వాదం మంచిది కాదని చెప్పింది. మార్క్సిస్టు పార్టీ నక్సల్బరీ పోరాటం గురించి ఏ అంచనా అయితే చెప్పిందో అది వాస్తవమని అప్పటికీ, ఇప్పటికీ రుజువుతూనే వస్తోంది. భారతదేశ పరిస్థితుల్లో తక్షణ సాయుధ పోరాటం అవసరమనే యువకులు కొంతమంది ముందుకు వస్తుంటారు. అందువల్ల దళచర్యలతో పోరాటం చేసే సంస్థలు పనిచేస్తూనే ఉంటాయి. అయితే అవి విప్లవోద్యమాన్నీ ముందుకు తీసుకెళ్లేకన్నా వాటిని మందగింపజేస్తుంటాయి. పాలకవర్గాలకు సాకునిచ్చి ప్రజా ఉద్యమాలను అణచివేసేందుకు కారణమవుతుంటాయి.

మనపార్టీ కార్యక్రమంలో భూస్వాములకు అవసరమైతే నష్టపరిహారం ఇచ్చి భూములు తీసుకోవాలని మార్చాము. రేపు మన పోరాటంలో దీనిని కూడా ముందుకు తీసుకువచ్చి భూమిని అక్రమించి నష్టహారం కోసం కూడా డిమాండ్ పెడతామా?

భూ సమస్య ఇప్పటికీ భారత సమాజ పురోగమనానికి, విప్లవోద్యమానికి కీలకంగానే ఉంది. అయితే స్వాతంత్ర్యం అనంతరం ఈ సమస్య స్వభావ స్వరూపాలలో చాలా తీవ్రమైన మార్పులు వచ్చాయి. ఆ మార్పులను పరిగణనలోకి తీసుకుని పార్టీ కార్యక్రమంలో అవసరమైన సవరణలు చేయడం జరిగింది. నష్టపరిహారం లేకుండా భూస్వాముల భూములను స్వాధీనం చేసుకోవాలనే సూత్రీకరణలో నష్టపరిహారం అనేమాటను తొలగించడం జరిగింది. శ్రమ చేయకుండా భూమిని అనుభవించే వారు భూస్వాములని నిర్వచించి నపుడు కొన్ని సమస్యలు ఉత్పన్నమవుతున్నాయి. చిన్నచిన్న ఉద్యోగాలు చేసుకునేవారు అనేకమంది తమ కొద్దిపాటి భూములను కొలుకిస్తున్నారు. అటువంటి వారి భూములను నష్టపరిహారం

లేకుండా స్వాధీనం చేసుకోవడం న్యాయం కాదు. ఇటువంటి అనేక సమస్యలను పరిష్కరించేలా ఆయా సందర్భాల్లో సరైన నిర్ణయాలు తీసుకునేందుకు వీలుగానే సవరణ చేయడం జరిగింది. భూస్వాములకు, బడా భూస్వాములకు మేలు చేయడానికి కాదు.

లోక్ సత్తా పార్టీ కొత్తగా పెట్టారు గదా, అయితే ఇది ఏ వర్గానికి చెందిన పార్టీ? లోక్ సత్తా పార్టీ ఆలోచన విధానం ఏవిధంగా ఉంది? లోక్ సత్తా పార్టీ అధ్యక్షులు జయప్రకాష్ నారాయణ గారు ఓ సభలో మాట్లాడుతూ మేము అధికారంలోకి రావలనుకోవడం లేదు ప్రజలను అధికారంలోకి తీసుకువచ్చి తరువాత మేము తప్పుకుంటాం అంటున్నారు. దీని అర్థం ఏమిటి?

లోక్ సత్తా పార్టీ కొత్తగా ఆవిర్భవించింది. దాని కార్యక్రమం ఆచరణ ఇంకా స్పష్టం కావాల్సి ఉంది. ఇప్పటివరకు వారు ప్రకటించిన మేరకు మిగతా బూర్జువా భూస్వామ్య పార్టీల విధానాలకూ, వారి విధానాలకూ మౌలికమైన వ్యత్యాసం లేదనిపిస్తోంది. అయితే రాబోయే కాలంలో వారి ఆచరణను బట్టి పూర్తి నిర్ధారణకు రావడం సాధ్యమవుతుంది. ప్రజలు వేరు, తాము వేరు, ప్రజలను అధికారంలో కూర్చోబెట్టి తామెక్కడికో పోతామని చెబుతుంటే దాని అంతరార్థం ఏమిటో వారే వివరించాల్సి ఉంది.

ప్రస్తుతం టి.ఆర్.ఎస్, బి.జె.పి కలిసి పనిచేసేందుకు సిద్ధమయ్యాయి. ఈ పరిస్థితుల్లో టి.ఆర్.ఎస్ తో చెట్టాపట్టాలు వేసుకొని తిరిగే గద్దరు ఎలా వ్యవహరించవచ్చు. మీ అంచనా? గద్దరు విప్లవకారుడు కాదు. విప్లవద్రోహి అని మావోస్టులు విమర్శిస్తున్నారు. ఆయన్ని కూడా చేర్చుకోవద్దే. గద్దరు ప్రజలమనిషా?

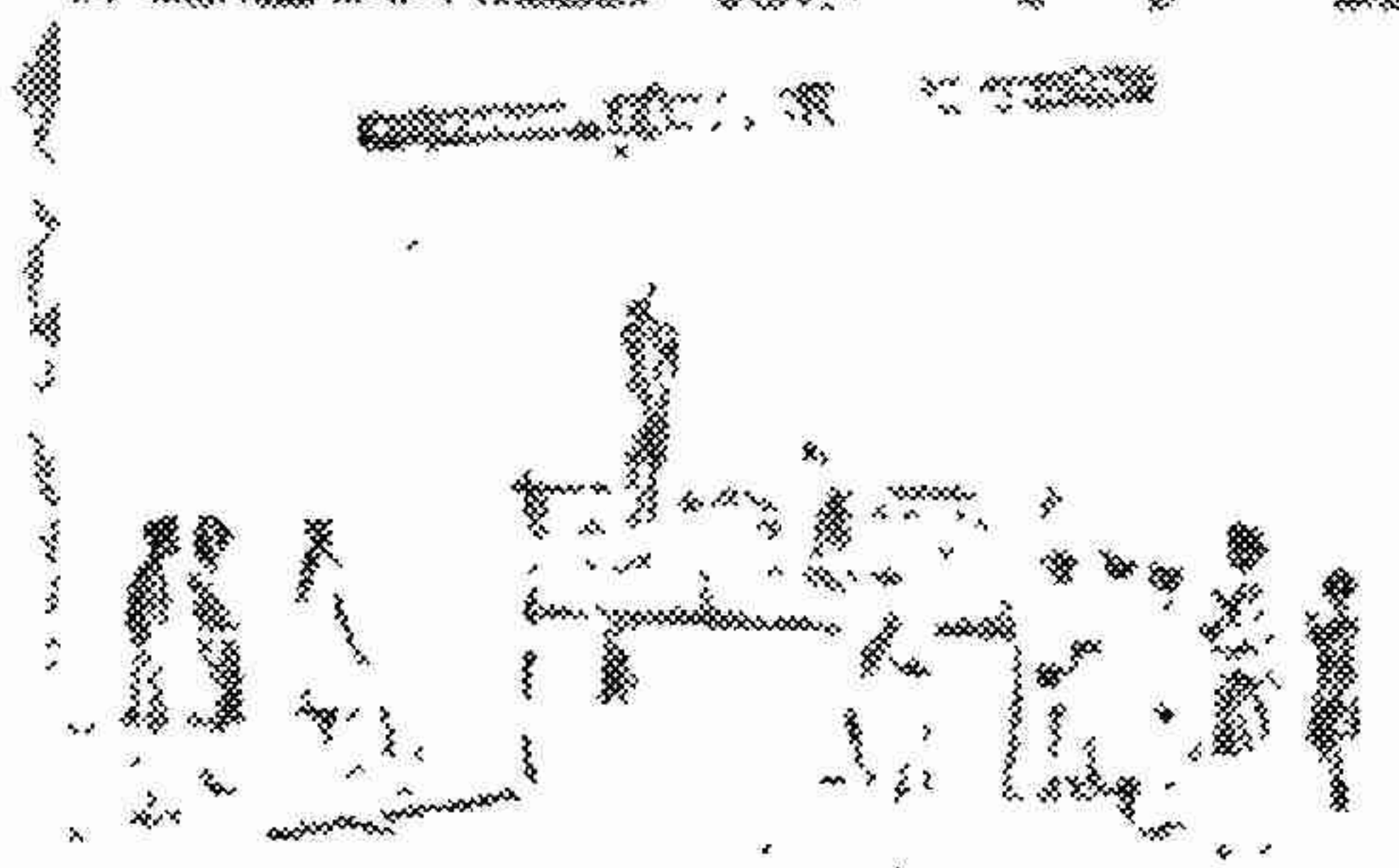
శాసనమండలికి ఎంఎల్ఎ కోటా ఎన్నికల సందర్భంగా టిఆర్ఎస్, బిజెపి సహాయం తీసుకుంది. ఈ ఇచ్చిపుచ్చుకోవడాలు రాబోయే కాలంలో కొనసాగుతాయా, లేదా అన్నది వేచి చూడాల్సి ఉంది. టిఆర్ఎస్, బిజెపి కలయిక భవిష్యత్ లో కొనసాగితే రాష్ట్రానికి, తెలంగాణకూ, మైనార్టీలకూ ప్రమాదం. ఈ పరిస్థితి పట్ల గద్దర్ ఎలా ఆలోచిస్తారో ఆయన చెప్పాల్సిందే. లౌకికతత్వం కోసం నిలబడే గద్దర్ గారు ఈ పరిణామాన్ని హర్షించరనే భావిస్తున్నాము.

ప్రజా సామ్యం

1857

ప్రజా సామ్యం
సంగ్రహ ప్రయత్నం

1857 - ఒక సంస్మరణ

ఇర్ఫాన్ హబీబ్

ఏ కోణం నుండి చూసినా 1857 తిరుగుబాటు కేవలం భారత దేశ చరిత్రలోనే మైలురాయి కాదు, మొత్తం ఆధునిక ప్రపంచ చరిత్రలోనే ఒక ప్రధానమైన సంఘటనగా మిగిలిపోతుంది. అటువంటి సాయుధ తిరుగుబాటును భారతదేశం ఇప్పటివరకు చూసి ఉండలేదు. నిజానికి అది సాయుధ తిరుగుబాటు కంటే విస్తృతమైనది.

1857 తిరుగుబాటు జరిగి ఈ ఏడాదికి 150 సంవత్సరాలు అవుతున్న సందర్భంగా ఈ సంఘటనను సంస్మరించు కుంటున్నాము. ఇప్పటి స్వేచ్ఛా భారతంలో ఒకప్పటి 1857 గురించి చర్చించుకోగలుగు తున్నాం. కాని స్వాతంత్ర్య పూర్వం బ్రిటిష్ వారి అణచివేత ఎంతగా ఉండేదంటే, ఇటువంటి పోరాటాల గురించిన అనుభవాలు, జ్ఞాపకాలూ స్మరణకు తెచ్చుకోవటమే కష్టంగా ఉండేది. మన దేశంలో స్వాతంత్ర్యం సాధించుకున్న తర్వాతనే ప్రజలు 1857 తిరుగుబాటు గురించి ఎక్కువగా తెలుసుకోగలిగారు. 1947కు పూర్వం పరిశోధకులకు అందుబాటులో లేని అనేక కీలక పత్రాలూ, సమాచారమూ... ప్రత్యేకించి తిరుగుబాటు దారుల ప్రకటనలూ, వార్తాపత్రికల వివరాలూ ఇప్పుడు అందుబాటు లో ఉన్నాయి.

అతి పెద్ద తిరుగుబాటు

1857 ప్రథమ స్వాతంత్ర్య పోరా టం వంటి సాయుధ తిరుగుబాటును భారతదేశం ఇప్పటివరకు చూసి ఉండలేదు. నిజానికి అది సాయుధ తిరుగుబాటు కంటే విస్తృతమైనది. 19వ శతాబ్దంలో ప్రపంచ వ్యాప్తంగా సాగిన వలసవాద వ్యతిరేక ఉద్యమా లలో, లాటిన్ అమెరికాలో విజయవంతమైన విప్లవాలు ముఖ్యమైనవి. అయితే అక్కడ కూడా ఈ స్థాయిలో తిరుగుబాటు జరిగిన దాఖలాలు మాత్రం కనిపించవు. మహాయోధుడు బోలీవర్ నాయకత్వంలో అక్కడ సాయుధ విప్లవాలు జరిగాయి. ఈ విప్లవాల్లో పాల్గొన్న వారి

సంఖ్య ఏ సందర్భంలోనూ వేల సంఖ్యను మించలేదు.

భారతదేశంలో దీనికి భిన్నంగా 1,25,000 మంది బెంగాల్ సైనికులు ప్రత్యక్షంగా సాయుధ తిరుగుబాటులో పాల్గొన్నారు. అధికారిక గణాంకాల ప్రకారం అప్పటికి బెంగాల్ సైన్యంలో మొత్తం సైనికుల సంఖ్య 1,35,000. అంటే తిరుగుబాటులో పాల్గొన్న వారు కేవలం ఏడు వేల మంది మాత్రమే. ఇవన్నీ బ్రిటిష్ పార్లమెంట్ కు సమర్పించిన వివరాలు. అంటే లక్షా 28 వేల మంది సైనికులు తిరుగుబాటులో పాల్గొన్నారన్నమాట. తిరుగుబాటు జరిగిన ప్రాంతాల్లో నివసిస్తున్న ప్రజలు మొత్తం దేశ జనాభాలో 30 శాతం వరకు ఉంటారు. అప్పట్లో బెంగాల్ సైన్యం మొత్తం ఆసియాలోనే అత్యంత ఆధునిక సైన్యంగా గుర్తింపు పొందింది. అంతేకాదు, మొత్తం బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యంలో బ్రిటిష్ స్వంత సైన్యం తర్వాత అత్యంత పెద్ద సంఖ్యలో ఉన్న సైన్యంకూడా ఇదే. ఆ విధంగా మనం ఏ కోణం నుండి చూసినా 1857 తిరుగుబాటు కేవలం భారత దేశ చరిత్రలోనే మైలురాయి కాదు, మొత్తం ఆధునిక ప్రపంచ చరిత్రలోనే ఒక ప్రధానమైన సంఘటనగా మిగిలిపోతుంది.

సాధారణంగా పాలకవర్గాలు

సృష్టిం చిన పరిస్థితుల పర్యవసానంగానే విప్లవాలు చోటుచేసుకుంటాయి. అప్పటి వరకు బ్రిటిష్ వలస పాలకులకు ఆయువుపట్టుగా ఉన్న బెంగాల్ సైన్యంలో తిరుగుబాటుకు బ్రిటిష్ వలసవాదంలో తలెత్తిన నూతన ధోరణులూ, వలసవాద సామ్రాజ్య విస్తరణ, స్వేచ్ఛా వాణిజ్య సామ్రాజ్యవాదమూ పాక్షికంగా కారణం అని చెప్పవచ్చు. ఈ మార్పుల ఫలితంగా మొత్తం సైన్యంపై కూడా నూతన ఒత్తిళ్లు పెరిగాయి.

బెంగాల్ సైన్యం పాత్ర

బిటన్ బయట బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యానికి బెంగాల్ సైన్యం ఆయువుపట్టుగా ఉండేది. స్వేచ్ఛా వ్యాపారుల శాంతి ప్రవచనాలను కారల్ మార్క్స్ సందేహాస్పదంగానే చూస్తూ వచ్చాడు. బ్రిటిష్ రాజకీయాల్లో స్వేచ్ఛా వాణిజ్యం 1830 నాటికి ప్రధాన ధోరణిగా ముందుకు వచ్చింది. ఈ అంశాన్ని మార్క్స్ గుర్తించిన విషయాన్ని లెనిన్ కూడా అంగీకరించాడు. అయితే అప్పటికి ఈ అంశంపై మార్క్స్ రాసిన వ్యాసాలు సేకరించటం సాధ్యపడలేదు. అప్పట్లో మార్క్స్ లేవనెత్తిన అంశాలకు 1950 దశకంలో ఇంగ్లాండ్ కు చెందిన చరిత్రకారులు జాన్ గల్లాఫర్, రోనాల్డ్ రాబిన్సన్లు “స్వేచ్ఛా వ్యాపారపు సామ్రాజ్యవాదం” అన్న అంశంపై చేసిన పరిశోధనలు వెలుగులోకి తెచ్చిన అంశాలు

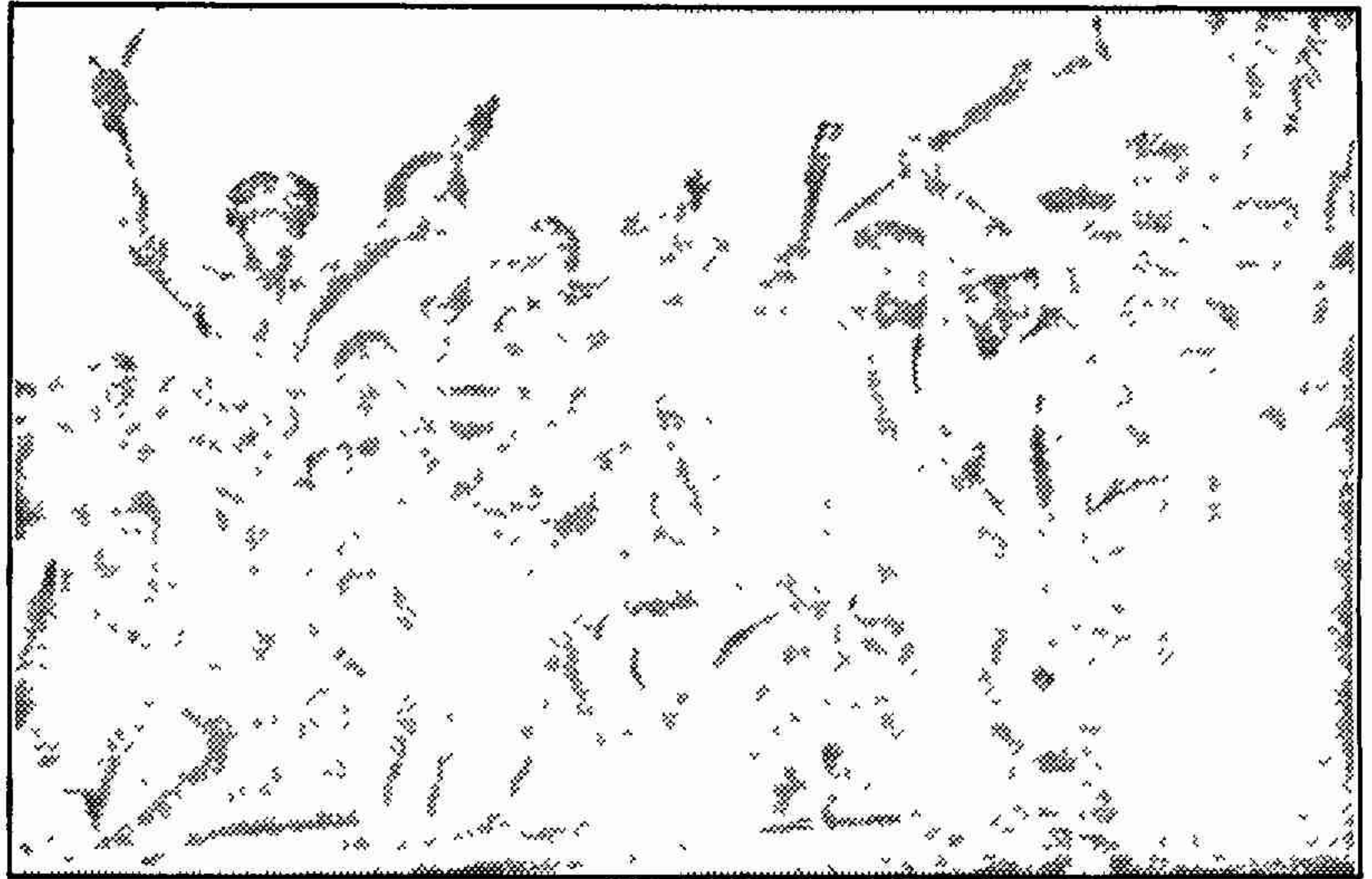
ప్రొఫెసర్ ఇర్ఫాన్ హబీబ్ భారత దేశంలో ప్రఖ్యాతి గాంచిన సామాజిక శాస్త్రవేత్త. భారత దేశ చరిత్రకు సంబంధించి అనేక శాస్త్రీ రచనలు చేశారు. పుస్తకాలూ, వ్యాసాలూ రాశారు.

బలం చేకూర్చాయి. 1832లో బ్రిటన్ లో పార్లమెంటరీ సంస్కరణల ద్వారా శక్తివంతమైన బ్రిటన్ పారిశ్రామిక వర్గం అధికారంపై సంపూర్ణ పెత్తనాన్ని, పట్టును సంపాదించిందని ఈ పరిశోధనలు వెల్లడించాయి. దీంతో పాటే బ్రిటన్ సామ్రాజ్య విస్తరణ ప్రయత్నాల్లో కూడా నూతన దశ మొదలైంది. ఈ విస్తరణ క్రమంలోనే బెంగాల్ సైన్యం నిరంతరం మందుగుండు సామాగ్రి వాహకులుగా, క్రిమియా నుండి చైనా వరకూ వివిధ ప్రాంతాల్లో బ్రిటన్ సాగించిన యుద్ధాలకు ముడిసరుకుగా ఉపయోగపడ్డారు.

మొట్టమొదటి సారిగా బ్రిటన్ పాలకులు 1839-1843 మధ్య సాగిన ఆఫ్ఘన్ యుద్ధంలో బెంగాల్ సైన్యాన్ని ఉపయోగించారు. ఆ తర్వాత 1843లో జరిగిన గ్వాలియర్ యుద్ధంలో సైతం బ్రిటన్ సైన్యంలో బెంగాల్ సైన్యం కీలక పాత్ర పోషించింది. ఇరుపక్షాలు దారుణంగా నష్టపోయిన యుద్ధాల్లో ఇది ఒకటి. దీన్ని మర్చిపోవటం సాధారణంగా జరుగుతుంది. అనంతరం సింధ్ ను జయించేందుకు 1844లో జరిగిన యుద్ధం, అనంతరం వచ్చిన పంజాబ్ యుద్ధాల్లో బెంగాల్ సైన్యం పెద్దఎత్తున నష్టపోయింది. 1852లో రెండో బర్మా యుద్ధంలో బ్రిటన్ తరపున పోరాడేందుకు బెంగాల్ సైన్యాన్ని బర్మాకు పంపారు. ఈ యుద్ధంలో హోరాహోరీగా పోరాడిన బెంగాల్ సైన్యం దక్షిణ బర్మాను బ్రిటన్ కబ్జాలోకి తెచ్చింది. 1840-42 మధ్య నల్లమందు యుద్ధాల్లో ఈ సైన్యం చైనాలో పోరాడింది. తిరిగి 1856-60ల్లో కూడా నల్లమందు యుద్ధాలు జరిగాయి. అందులోను బెంగాల్ సైన్యమే బ్రిటన్ తరపున ప్రధాన పావుగా ఉపయోగపడింది. 1854లో బెంగాల్ సైన్యంలో కొంత భాగం క్రిమియాలో రష్యాతో పోరాడటానికి వెళ్లింది. ఈ విధంగా 1837 మొదలు 1857 వరకు ఒకదానితర్వాత ఒకటిగా వచ్చిన అన్ని యుద్ధాల్లోనూ బెంగాల్ సైన్యం బ్రిటన్ సామ్రాజ్య విస్తరణ కోసం ప్రాణాలు అర్పిస్తూనే వచ్చింది. 1856-57లో కూడా రష్యాతో యుద్ధం కొనసాగుతూనే ఉంది. ఆ కాలంలో ప్రపంచంలోని ఏ దేశంలోనూ సైన్యం ఇంత తీవ్రంగా యుద్ధాల్లో పాల్గొనలేదు. సైన్యానికి కూడా విశ్రాంతి కావాలని సైనిక నిపుణులు చెబుతారు. అటువంటిది వరుసగా 18 ఏళ్లపాటు విశ్రాంతి అంటే ఏమిటో తెలియకుండా పోరాడింది బెంగాల్ సైన్యం.

బ్రిటిష్ సైనిక చరిత్రకారుల్లో కాస్తంత నిజాయితీ పరుడని చెప్పదగ్గ జాన్

“ఆ కాలంలో ప్రపంచంలోని ఏ దేశంలోనూ సైన్యం ఇంత తీవ్రంగా యుద్ధాల్లో పాల్గొనలేదు. సైన్యానికి కూడా విశ్రాంతి కావాలని సైనిక నిపుణులు చెబుతారు. అటువంటిది వరుసగా 18 సంవత్సరాల పాటు విశ్రాంతి అంటే ఏమిటో తెలియకుండా పోరాడింది బెంగాల్ సైన్యం.”

విలియం కే తన రచనలో “బెంగాల్ సైన్యంలో ఎవరైనా పొరపాటు చేస్తే వారిని బర్మా పంపుతామనో, చైనా పంపుతామనో బెదిరించటం బ్రిటన్ పాలకులకు సర్వసాధారణం అయ్యింది” అని రాశాడు. సిపాయిలు అత్యంత భక్తి ప్రపత్తులతో పని చేస్తున్నారని మనం వాదించనవసరం లేదు కానీ వాళ్లు కూడా మనలాంటి మనుషులే కదా. ఈ యుద్ధాలన్నింటిలోనూ బ్రిటన్ తన దేశపు సైన్యాన్ని ఎందుకు ఉపయోగించలేదు అన్న ప్రశ్న తలెత్తటం సర్వసాధారణం. ఈ యుద్ధాలన్నింటిలో కేవలం క్రిమియా యుద్ధం మాత్రమే బ్రిటన్ శ్వేత జాతి సేనల నాయకత్వంలో సాగింది.

బెంగాల్ సైన్యం మతతత్వంతో

కూడింది కాదు

బెంగాల్ సైన్యం తీవ్రమైన మానసిక ఒత్తిళ్లనూ, ఆందోళనలనూ ఎదుర్కొంది. ఈ ఒత్తిడి పట్ల అది తన అసంతృప్తిని, కసిని, నిరసనూ వివిధ మార్గాల్లో వ్యక్తం చేసింది.

బెంగాల్ నుండే ఎక్కువమందిని సైన్యంలోకి తీసుకోవటానికి ప్రధాన కారణం అక్కడ అందరూ ఒకరికి ఒకరు అర్థమయ్యే హిందూ స్థాని భాష మాట్లాడటమే. అందువల్ల ఇప్పటి ఉత్తరప్రదేశ్, పశ్చిమ బీహార్, హర్యానా ప్రాంతాల నుండి అప్పట్లో ప్రధానంగా సైనిక నియామకాలు జరిగేవి. వీటిలో ఉత్తర ప్రదేశ్ ప్రధాన సైనిక సమీకరణ కేంద్రంగా ఉంది. 1856కు ముందు ఏర్పాటు చేసిన ఫైజాబాద్, లక్నో డివిజన్లు ఇప్పటికీ భారతీయ సైన్యంలో ఉన్నాయి. అప్పట్లో అవధ్ రాజ్యానికి లక్నో రాజధానిగా ఉండేది. బెంగాల్ సైన్యంలో 40,000 మంది కేవలం అవధ్ నుండే వచ్చారు. ఈ సైన్యానికి సంబంధించిన మరో ప్రాధాన్యత వీరినందరినీ కులాల ప్రాతిపదికన ఎంపిక చేయటం. ఈ సైన్యానికి ఉన్న మరో ప్రత్యేక లక్షణం.... పదాతిదళంలో బ్రాహ్మణులు పెద్ద సంఖ్యలో ఉండేవారు. సాధారణంగా వీరు అక్షరాస్యులు. ఆధునిక యుద్ధ కళకు అవసరమైన క్రమశిక్షణను త్వరగా అలవర్చుకోగలిగిన వారు.

“అసంతృప్తికి కారణాలు ఏమైనప్పటికీ భారీఎత్తున బెంగాల్ సైన్యం తిరుగుబాటు బావుటా ఎగరవేయటం మాత్రం విశేషపరిణామంగానే చెప్పాలి. పైన చెప్పుకున్నట్లు మొత్తం 1,35,000 మందిలో 1,25,000 మంది తిరుగుబాటు బాటపట్టారు. ఇది నాటికీ, నేటికీ, ఏనాటికీ అనూహ్య సంఘటనగా మిగిలిపోతుంది. 99

సాధారణంగా భారతీయ సైన్యంలో అప్పటికి ఉన్న యుద్ధవీరుల వర్గాల కంటే వీరికి క్రమ శిక్షణ మెండు. 1850లో బెంగాల్ సైన్యంలో అగ్రవర్ణ బ్రాహ్మణులను మాత్రమే చేర్చుకోవాలంటూ నియామకాలకు సంబంధించిన నూతన నిబంధనలు కూడా వెలువరించింది. వీరినందరినీ సమర్థవంతంగా అజమాయిషీ చేసేందుకు మతప్రాతిపదికన చీల్చలేదు. భారతీయుల్లో హిందు ముస్లిం విభేదాలు ఎక్కడైనా సృష్టించవచ్చు, ఉపయోగించుకోవచ్చు అన్న అంశాన్ని సామ్రాజ్యవాదం అప్పటి వరకు గుర్తించలేకపోయింది. ఈ అంశాన్ని గుర్తిస్తూ బ్రిటన్ అనుకూల ఉన్నత సైనికాధికారి సయ్యద్ అహ్మద్ ఖాన్ తన “భారతీయ తిరుగుబాటుకు కారణాలు” అన్న గ్రంథంలో ఘాటుగా విమర్శిస్తాడు. హిందూ, ముస్లిం సిపాయిలను ఒకే రెజిమెంట్లో ఉంచటం వల్ల రక్తం వోడ్చాల్సి వచ్చినప్పుడు వీరిద్దరి మధ్య సోదర బంధం కంటే మించిన బంధం బలపడుతుందని అందువల్ల వారిలో ఒకరికి వ్యతిరేకంగా ఒకరిని ఉపయోగించుకునేందుకు వీలు ఉండదని అహ్మద్ ఖాన్ అందులో అభిప్రాయం వెలిబుచ్చాడు. అవసాన దశలో ఉన్న భారతీయ పాలకవర్గాలతో పెద్దగా సంబంధం లేని ఈ ఆధునిక సైన్యానికి చెందిన సిపాయిలు, ఆ సమయంలో భారతీయ సమాజంలో అత్యంత ఆధునిక వర్గంగా అవతరించారు. ఈ సిపాయిల్లో రెండు అంశాలు, లక్షణాలు ప్రధానంగా కనిపించాయి. మొదటిది, కులం పట్ల తీవ్రంగా స్పందించటం. రెండోది, మతోత్తత్వ పూరితం కాకపోవటం.

ప్రాథమిక కారణాలు

కొవ్వ పూసిన తూటాలు ఉపయోగించేందుకు సిపాయిలు తిరస్కరించటానికి ప్రధాన కారణం ఇదే. వారికి కులం, కుల స్వచ్ఛతను కాపాడుకోవటం ప్రధానం. ఈ

రకమైన హోదా కేవలం వారికి మాత్రమే పరిమితం కాలేదు. వాళ్లు అధికారులు కాలేరు. పదోన్నతులు పొందలేరు. మహా అయితే ప్రతి 20 మందిలో ఒకరో 30 మందిలో ఒకరో జమేదారు హోదాకు చేరుకోగలిగే అవకాశాలు ఉండేవేమో. అటువంటి జమేదారుల్లో 20, 30 మందిలో ఒకరు సుబేదారుగానూ, అంతే నిష్పత్తిలో ఒకరు సుబేదారు మేజర్గానూ పదోన్నతులు పొందేవారు. అంతకు మించి ముందుకు వెళ్లేవారు కాదు. వారికి సైన్యంలో ఏ మాత్రం గుర్తింపూ, గౌరవం ఉండేవి కావు. వారికి వేతనాలు ఇచ్చేవారే కానీ ఉన్నతాధికారుల చేతుల్లో నిరంతరం అవమానాల పాలుకావల్సి వచ్చేది. న్యూనతా భావానికి నిరంతరం గురవుతూ ఉండేవారు. ఉన్నత కులం అన్న గుర్తింపు మాత్రమే వారికి దక్కింది. బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం ఆవుకొవ్వ, పందికొవ్వ పూసిన తూటాలు ఉపయోగించాలని ఆదేశించటం ద్వారా ఇప్పుడు ఆ గుర్తింపును కూడా నీరుగార్చే ప్రయత్నం చేయనారంభించింది. కొవ్వ పూసిన తూటాలు వాడటం వల్ల ఉండే ఉపయోగాల గురించి ఎన్నైనా చెప్పవచ్చు. కానీ వారి దృష్టిలో మాత్రం తూటాను కొరికి ఉపయోగించటం, చేతులతో తుంచి ఉపయోగించటం అన్న వాటిమధ్య బతుకుకూ, చావుకూ మధ్య ఉన్నంత తేడా ఉంది.

బహదూర్ షాపై విచారణ సాగిస్తున్నప్పుడు బ్రిటిష్ తరపున న్యాయవాది, కొవ్వ పూసిన తూటాలు ఉపయోగించటానికి తిరస్కరించిన సైనికులు బ్రిటిష్ వారికి వ్యతిరేకంగా అవే తూటాలు ఉపయోగించారని అభియోగం మోపాడు. అయితే ఇది వారి ఇష్టప్రకారం జరిగిందే తప్ప ఎవరి బలవంతం మీదనో జరిగింది కాదు. కొవ్వ పూసిన తూటాలు ఉపయోగించటం పట్ల వారి వ్యతి

రేకత అన్ని రకాల అవమానాలకూ పరాకాష్టగానే చూడాలి. ప్రత్యేకించి వారు ఎదుర్కుంటున్న జాతిపరమైన, కులపరమైన అవమానాలకు కొనసాగింపుగానే దీన్ని సైనికులు చూశారు. ఆదివారం నాడు బ్రిటిష్ సైనికాధికారుల నుండి క్రైస్తవ బోధనలు వినాలని ఒత్తిడి మొదలూ.. వారి చేతుల్లో వ్యక్తిగత అవమానాలకు గురి కావటం వరకూ అనేక అంశాలు ఈ తిరస్కారంలో ఇమిడి ఉన్నాయి.

అనుకోని సంఘటనగా వచ్చిన ఈ కొవ్వ పూసిన తూటాల వినియోగంతో బాటు బ్రిటిష్ పెత్తనంపై బెంగాల్ సైన్యం తిరగబడటానికి మరికొన్ని ముఖ్యమైన కారణాలు కూడా ఉన్నాయి. సైనిక నియామకాలు అత్యధికంగా జరిగిన ప్రాంతం, బ్రిటిష్ పాలకులు అత్యంత ఎక్కువ పన్నులు వసూలుచేసిన ప్రాంతం కూడా కావటం యాదృచ్ఛికం కాదు. ఆ ప్రాంతంలోని రైతాంగమూ, గ్రామస్థాయి జమీందార్లూ నిరంతరం పెరుగుతున్న పన్నుల భారానికి ఛిద్రమయ్యారు. మహల్వారి విధానం 1822లో అమలు చేయనారంభించింది మొదలు ఈ ప్రాంతంలోని రైతాంగానికి కష్టాలు పెరిగాయి. బెంగాల్ శాశ్వత శిస్తు విధానం అమలు జరిగే ప్రాంతం కింద ఉండేది. ఇక్కడ భూమి శిస్తును ధన రూపంలో నిర్ణయించి వసూలు చేసేవారు. మద్రాసు రాష్ట్రంలో రైత్వారి వద్దతి.... ప్రధానంగా కంపెనీ ప్రతినిధులు రైతులతో కుదుర్చుకున్న ఒప్పందాల రూపంలో అమలు జరిగింది. బొంబాయి రాష్ట్రంలో ముప్పైఏళ్ల ప్రాతిపదికన శిస్తులు నిర్ణయమయ్యాయి. మహల్వారి పద్ధతిలో శిస్తు ఒప్పందం ముప్పై ఏళ్ల వరకు కుదుర్చుకున్నా మధ్యలో శిస్తు రేట్లు ఎప్పుడైనా పెంచేందుకు అవకాశం ఉండేది. చెల్లింపుల్లో ఉమ్మడి బాధ్యత ఉండేది. అంటే ఒక రైతు ఏ కారణాల రీత్యానైనా తన వంతు శిస్తు చెల్లించలేని పక్షంలో ఇరుగుపొరుగున శిస్తు చెల్లించిన రైతుల పొలాలను కూడా ప్రభుత్వం స్వాధీనం చేసుకోవటానికి అవకాశం ఉండేది. ఒక్క ఆలీగడ్ జిల్లాలో 1839-1858 మధ్య దాదాపు సగం భూమి చేతులు మారిందని ఈ అంశంపై పరిశోధన చేసిన ఎరిక్ స్టోక్స్ తెలియచేస్తున్నారు. 1841-61 మధ్య ముజఫర్ నగర్ జిల్లాలో నాల్గోవంతు భూమి కంపెనీ వశమైంది. 1833 వరకు శిస్తు రాయితీ పొందిన భూములు కూడా ఆ తర్వాత గుత్తగా అమ్మకానికి వచ్చాయి. సైన్యంలోకి తీసుకోబడ్డ బ్రాహ్మణులూ, ముస్లింలలో షేక్లనబడే వారూ ఇటు

వంటి శిస్తు రాయితీ భూములను కలిగి ఉండే వారు. ఇటువంటి మాన్యాలు సాధారణంగా పండితులకూ, పూజారులకూ ఇచ్చే సాంప్రదాయం మన దేశంలో ఉండేది. కానీ రైతాంగంగా ఈ మాన్యాలపై హక్కులు కలిగిన ఈ సైనిక కుటుంబాలపై భూ సంబంధాల్లో వచ్చిన మార్పులు తీవ్రంగా ప్రభావం చూపాయి. దీంతో ఆ మేరకు సిపాయిల్లో కూడా అసంతృప్తి పెరగనారంభించింది.

అసంతృప్తికి కారణాలు ఏమైనప్పటికీ భారీఎత్తున బెంగాల్ సైన్యం తిరుగుబాటు బావు టా ఎగరవేయటం మాత్రం విశేషపరిణామంగా నే చెప్పాలి. పైన చెప్పుకున్నట్లు మొత్తం 1,35,000 మందిలో 1,25,000 మంది తిరుగుబాటు బాటపట్టారు. ఇది నాటికీ, నేటికీ, ఏనాటికీ అనూహ్య సంఘటనగా మిగిలిపో తుంది. తిరుగుబాటు మొదట జనవరి 1857 లో బెంగాల్‌లోని డండం జిల్లాలో ప్రారంభ మైంది. తర్వాత మంగల్‌పాండే మొదట ధౌర్యం గా తిరగబడ్డాడు. మే తొలిరోజుల నాటికి ఈ మంటలు లక్కోకు తాకాయి. మే 9, 10 తేదీల్లో మీరట్‌లో పూర్తిస్థాయి తిరుగుబాటు జరిగింది. మే 11న మీరట్ సిపాయిలు ఢిల్లీని ఆక్రమించు కున్నారు. దీంతో సాధారణ సైనిక తిరుగుబాటు ప్రారంభమైందన్న సూచన వచ్చింది.

ప్రజల స్పందన

ఈ సంఘటన గురించి మనం ఎంతగా చర్చించుకుంటున్నా ఇప్పటి వరకు దీని వెనక గల పథకం గురించి గానీ, నాయకత్వం గురించి గానీ స్పష్టమైన సమాచారం లేదు. ఈ తిరుగుబాటు వెనక సుదీర్ఘమైన ప్రణాళికా బద్ధమైన వ్యూహం ఉందా అన్న విషయం కూడా స్పష్టంగా తెలియదు. కేవలం సిపాయిల మధ్య ఉన్న సహోదరభావం గురించి మాత్రమే తెలుసు. తమ యజమానుల సేవలో రక్తమోడు స్తున్న ఈ సిపాయిలు సోదరులు ఇచ్చిన పిలుపును ఇట్టే అందుకున్నారు. బెంగాల్ సైన్యంలో ఉన్న హిందూ, ముస్లిం సిపాయిలు తమ ఉనికి ఒక్కటే అనుకున్నారు. ఉమ్మడి అంశాల ప్రాతిపదికనే గుర్తింపు ఉందని భావించారు. అందువల్లే సిపాయిల్లో ఒక భాగం తిరుగుబాటు ప్రారంభించాక రెండో భాగం తిరుగుబాటు చేయకుండా బయట ఉండలేక పోయింది. 1857 తిరుగుబాటుకు 'సిపాయి పితూరి' (సిపాయిల తిరుగుబాటు) అన్న పేరు సరైంది కాదు. ఈ పేరును తిరస్కరించినంత మాత్రాన మనం ఈ తిరుగుబాటులో సిపాయిలు

“ బెంగాల్ సైన్యంలో ఉన్న హిందూ, ముస్లిం సిపాయిలు తమ ఉనికి ఒక్కటే అనుకున్నారు. ఉమ్మడి అంశాల ప్రాతిపదికనే గుర్తింపు ఉందని భావించారు. అందువల్లే సిపాయిల్లో ఒక భాగం తిరుగుబాటు ప్రారంభించాక రెండో భాగం తిరుగుబాటు చేయకుండా బయట ఉండలేకపోయింది. ”

నిర్వహించిన కృషిని మర్చిపోకూడదు. ఈ విప్లవ కాలమంతా సిపాయిలు తిరుగుబాటుకు వెన్నెముకగా వ్యవహరించారు. ఆక్స్‌ఫర్డ్ ప్రచురించిన 'భారతదేశ చరిత్ర'లో సైతం 1857 విప్లవంలో సిపాయిల పాత్ర గురించి ఘనంగా ప్రస్తావించారు. ఏ విధంగా ఈ లక్షా పాతిక వేల మంది సిపాయిలు బ్రిటిష్ వారికి వ్యతిరేకంగా తమ ప్రాణాలు ఫణంగా ఒడ్డారన్న విషయాన్ని విన్నెంట్ స్మిత్ సవివరంగా ప్రస్తావిస్తారు. ఈ పోరాటం నుండి ఒక్కరూ తప్పించుకుపోలేదు, ఒక్కరూ లొంగిపోలేదన్న విషయాన్ని మనం మర్చిపోలేము. ఈ విషయంలో బెంగాల్ సిపాయిలు చూపిన ధీరోధాత్తతకూ, సాహసాలకూ ఎన్ని నీరాజనాలు పలికినా తక్కువే అవుతుంది. వీరు చూపించిన ప్రతిఘటనా స్ఫూర్తి భారతీయుల మదిలో కలకాలం నిలిచి ఉంటుందని ఆశిద్దాం.

తిరుగుబాటు చేసిన సైనికులు వెనువెంటనే పౌరులకు సంబంధించిన బాధ్యతలు కూడా నిర్వర్తించటానికి సిద్ధమయిన విషయాన్ని ప్రత్యేకంగా గుర్తించాలి. ఈ సిపాయిల కుటుంబాలు ఉన్న అన్ని ప్రాంతాల్లోనూ వారి తిరుగుబాటుకు ప్రజల సంపూర్ణ మద్దతు ప్రకటిస్తూ వచ్చారు. ఈ రకమైన మద్దతు ప్రకటించటంతోనే మిన్నకుండలేదు. మిగిలిన వర్గాలు కూడా తిరుగుబాటుతో జతకలిశాయి.

1857 అన్న శీర్షికన పి.సి.జోషి సంపాదకత్వంలో వెలువడిన గ్రంథంలో ఈ పరిణామాన్ని విశ్లేషిస్తూ తల్మైజ్ ఖాల్‌దున్.... ఈ విప్లవం సైనిక తిరుగుబాటుగా ప్రారంభమై రానురాను స్థానిక జమీందారీ విధానాకీ, విదేశీ సామ్రాజ్యవాదానికీ వ్యతిరేకంగా మహత్తర పోరాటంగా పరివర్తన చెందింది అన్నాడు. ఆ విధంగా ఇది ప్రాథమికంగా భూస్వామ్య వ్యతిరేక పోరాటమనీ, తరువాతనే వలసవాద

వ్యతిరేక పోరాటమనీ ఆయన అభిప్రాయపడ్డాడు. ఈ రకంగా చెప్పటం అంటే 1857 తిరుగుబాటులోని వలసవాద వ్యతిరేకతను పల్నబరచటమే అన్న పి.సి.జోషి అభిప్రాయం తో ఎవరైనా ఏకీభవిస్తారు. అంతే కాదు. మార్క్స్ అభిప్రాయాలతో ఈ వర్ణన ఏకీభవించదు కూడా. మార్క్స్ దృష్టిలో ఇది విప్లవం, జాతీయ తిరుగుబాటు. ఈ తిరుగుబాటులో రైతాంగంతో సహా జమీందారీ వర్గంలోని కొన్నితరగతులు కూడా పాల్గొన్నారు. తాలూక్‌దార్లు కూడా పాల్గొన్నారు. అప్పటి సామ్రాజ్యవాదం అనుసరించిన విధానాల కారణంగా భారత దేశంలోని అన్ని వర్గాలూ ఏదో ఒక స్థాయిలో నష్టపోయాయి. దెబ్బతిన్నాయి. ఆ సమయంలో సామ్రాజ్యవాదానికీ, భారత ప్రజలకూ మధ్య ఉన్న వైరుధ్యం ప్రధానంగా బెంగాల్ సైన్యానికి చెందిన కుటుంబాలు నివసిస్తున్న ప్రాంతాల్లో కేంద్రకృతం అయ్యింది. ఈ ప్రాంతంలో భూమి శిస్తు చాలా ఎక్కువగా ఉండేది. జమీందార్లకు ఉన్న భూమిహక్కులను నిరంతరం కోల్పోయే ప్రమాదాన్ని ఎదుర్కుంటున్నాయి. 1856లో అవధ్ రాజ్యాన్ని బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం ఆక్రమించు కుంది. ఈ ప్రాంతంలో అప్పటి వరకు పెత్తనం చెలాయిస్తున్న తాలూక్‌దారులు కూడా మహల్ వారీ పద్ధతిన శిస్తులు చెల్లించే ప్రమాదం ముంచుకొచ్చింది. ఈ పద్ధతి ఇప్పటికే మిగిలిన ప్రాంతాల్లో రైతాంగాన్ని దుంపనాశనం చేసింది. ఈ విధంగా రైతాంగం, భూస్వామ్య వర్గాలు బ్రిటిష్ పాలన చేతుల్లోనే దోపిడీకి గురవుతున్నారు.

ఇతర వ్యవసాయ విప్లవాల్లో మాదిరిగానే ఈ విప్లవంలో కూడా దిగువ స్థాయిలో వివిధ ప్రాంతాల మధ్య వ్యత్యాసాలు ఉన్నాయి. మహల్‌వారీ విధానం ద్వారా చితికిపోయిన ఉత్తరప్రదేశ్‌కు చెందిన భూస్వామ్య వర్గాలు బ్రిటిష్ వారికి నమ్మిన బంట్లుగా

“వలస పాలన సాగించిన దోపిడీ తీవ్రత ఎంత ఎక్కువగా ఉందంటే ఈ భారాలు అనుభవిస్తున్న పలు వర్గాల ప్రజలు అందుకు గల తక్షణ కారణాలు గుర్తించలేక పోయినప్పటికీ తిరుగుబాటు మొదలు కావటంతో వెంటనే అందులో భాగస్వాములయ్యారు. బ్రిటిష్ వారిని పారదోలటం ఒక్కటే తమ సమస్యలకు పరిష్కారం అన్నంత వరకు అర్థం చేసుకున్నారు.”

మారాయనీ, అదేసమయంలో బ్రిటిష్ పాలన వల్ల లబ్ధిపొందిన రైతాంగం మాత్రం తిరుగుబాటుకు దన్నుగా నిలిచిందనీ మార్క్ థోర్నహిల్ (సంపుటి 15, 1858)లో రాశడు. కాని ఇది పాక్షిక విశ్లేషణ మాత్రమే. ఎందుకంటే ఇదే జరిగితే తరువాతి కాలంలో బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం భూస్వాములను బుజ్జగించడం, రైతాంగాన్ని అణచివేయడం అన్న విధానాన్ని తీసుకుని ఉండేది కాదు. ఏది ఏమైనప్పటికీ అవధిలో తిరుగుబాటుకు తాలూకదార్లే నాయకత్వం వహిస్తున్నారని గవర్నర్ జనరల్ కానింగ్ సైతం విశ్వసించాడు. అందువల్లనే 1857లో చెప్పుకోదగ్గ ఒక ప్రభుత్వ ప్రకటన వెలువరించాడు. అందులో అప్పటి వరకూ తాలూకదార్ల ఆధీనంలో ఉన్న భూమినంతటినీ బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం స్వాధీనం చేసుకొంటుందని ప్రకటించాడు. బ్రిటిష్ పార్లమెంట్లో కూడా అవధి ప్రాంతంలో తిరగబడిన రైతాంగంతో భూస్వామ్య వర్గాలు కూడా చేతులు కలిపాయని పదే పదే వాదించారు.

మార్క్స్ గుర్తించిన విధంగా, ఈ తిరుగుబాటులో గ్రామీణ ప్రాంతాల ప్రజతో బాటు పట్టణ ప్రాంత ప్రజలు కూడా పాల్గొన్నారు. బ్రిటిష్ ప్రభుత్వ పరిపాలన అంటే పట్టణ ప్రాంతంలో నిరుద్యోగం మరింతగా విస్తరించటమే. లక్నోను బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం స్వాధీనం చేసుకునే నాటికి వారు చెప్పుకున్నట్లుగా పదిలక్షల మంది జనాభా అక్కడ లేకపోవచ్చు గానీ ఈ జనాభా ఆరులక్షలకు తగ్గకుండా ఉంటుందన్నది నిశ్చితాభిప్రాయం. ఈ సంఖ్య తిరుగుబాటు ప్రారంభం కావటానికి ముందు స్థానిక పోలీసు నివాసం నుండి నిర్వహించిన సర్వే ఆధారంగా నిర్ధారించబడినది. ఆ విధంగా లక్నో ఒక మహానగరం. బహుశా అప్పటి కలకత్తా కంటే కూడా పెద్ద నగరం అయి ఉండవచ్చు. అక్కడ రాజ వంశం రద్దు కావటంతో బ్రిటిష్ ఆధీనం

లోకి వచ్చాక నగర ప్రజలు దాదాపుగా నిరుద్యోగులయ్యారు. బ్రిటిష్ నుండి వస్తున్న దిగుమతుల కారణంగా ప్రధానంగా దెబ్బతిన్నది చేనేత కార్మికులు. ఈ రకంగా కుప్పలు తెప్పలుగా దిగుమతి అవుతున్న చౌక వస్తువుల కారణంగా దేశంలోని చేతివృత్తి కార్మికులు తమ ఉత్పత్తులకు ఉన్న నికరమైన మార్కెట్ను కోల్పోయారు. 1857లో లక్నో పరిణామాలకు ప్రత్యక్ష సాక్షిగా ఉన్న బ్రిటిష్ పౌరుడు ఎల్.ఇ.ఎస్.రీస్ చెప్పినట్లుగా “లక్నో ప్రజలు మా పై తిరుగుబాటు చేయటానికి ఎక్కువ అవకాశాలు ఉన్నాయి...వారి నుండి మద్దతూ, ప్రేమ పొందటానికి మేము చేసింది దాదాపుగా ఏమీ లేదు. వారి ఆగ్రహానికి పాత్రులమయ్యే మంటే పెద్దగా ఆశ్చర్యపడాల్సిన అవసరం లేదు.” లక్నో విషయంలో నిజమైన ఈ అభిప్రాయం దాదాపుగా ఈ ప్రాంతంలోని అన్ని పట్టణాల విషయంలోనూ వాస్తవికమైనదే అని రుజువువుతోంది. అందువల్ల 1857 తిరుగుబాటు, రైతాంగ విప్లవం కంటే మించినది. పట్టణాల్లోని ప్రజలు సైతం పెద్దఎత్తున పాల్గొన్నారు. అందువల్లనే లక్నో, ఢిల్లీ, ఝాన్సి, కాన్పూర్, బరేలి ప్రతిఘటనకు ప్రధాన కేంద్రాలుగా నిలిచాయి.

బలవంతపు కప్పాలు కట్టించుకోవడం, పారిశ్రామికంగా దేశాన్ని ధ్వంసం చేయటం వంటి పద్ధతుల ద్వారా బ్రిటిష్ పాలన భారతదేశంలోని లక్షలాదిమంది జీవితాలను నికృష్టంగా మార్చింది. భూమి శిస్తు పెంచటానికి కప్పాలు ప్రధాన కారణం. ఈ విధంగా సేకరించిన మొత్తాలను కంపెనీ పాలకులు ఇంగ్లాండ్కు తరలించారు. దీన్నే తర్వాతి కాలంలో హోం ఛార్జెస్ అని పిలిచినట్లు చరిత్ర చెపుతోంది. వలస పాలన సాగించిన దోపిడీ తీవ్రత ఎంత ఎక్కువగా ఉందంటే ఈ భారాలు అనుభవిస్తున్న పలు వర్గాల ప్రజలు అందుకు

గల తక్షణ కారణాలు గుర్తించలేకపోయినప్పటికీ తిరుగుబాటు మొదలు కావటంతో వెంటనే అందులో భాగస్వాములయ్యారు. బ్రిటిష్ వారిని పారదోలటం ఒక్కటే తమ సమస్యలకు పరిష్కారం అన్నంత వరకు అర్థం చేసుకున్నారు. ఈ అవగాహనతోనే గ్రామాల్లోనూ, పట్టణాల్లోనూ ప్రజలు తిరుగుబాటుదారులతో భుజం భుజం కలిపారు.

ప్రజాస్పందన

1950లో వెలుగు చూసిన అనేక పత్రాలు, సమాచారం ఆధారంగా ప్రజాస్పందన గురించి తెలుసుకోగలుగుతున్నాం. ఈ పత్రాల్లోనే మనం తిరుగుబాటుదారుల మనోభావాలు కూడా చదువుకోగలము. ఉదాహరణకు అప్పటి ఢిల్లీ రాజు ఫిరోజ్ షా ఆగస్టు 25, 1857న ఒక ప్రకటన విడుదల చేస్తూ ప్రజలు ఎదుర్కొంటున్న అనేక సమస్యలు వివరిస్తూ వాటిని పరిష్కరించేందుకు అనేక చర్యలు ప్రతిపాదించటం ద్వారా ఆయా వర్గాల ప్రజలను తిరుగుబాటుకు మద్దతు దారులుగా మార్చుకునేందుకు ప్రయత్నం చేశాడు. ఈ ప్రకటన మొదట్లో జమీందార్లకు విజ్ఞప్తితో ప్రారంభమైంది: బ్రిటిష్ పాలకులు పెద్దమొత్తంలో భూమి శిస్తు వసూలు చేస్తున్నారనీ, తమ ప్రభుత్వం మాత్రం పంటలో యాభై శాతం మాత్రమే శిస్తుగా వసూలు చేస్తున్నదని పేర్కొన్నాడు. ప్రభుత్వానికి డబ్బు, మనుషులు సమీకరించడం ద్వారా సహకరించే వారికి పన్నులు మినహాయితీని ప్రకటించాడు. డబ్బురూపంలో పన్ను కట్టేవారు దిగుబడిలో నాలుగోవంతు మాత్రమే పన్నుగా కడితే సరిపోతుందన్నాడు. మిగిలిన రైతులతో పోలిస్తే జమీందారీ వర్గానికి ఉన్న గుర్తింపు గౌరవం కాపాడుతానన్నాడు. వ్యాపారులకు ప్రభుత్వం ఆర్థిక సహాయం చేస్తుందని చెప్పాడు. ప్రభుత్వం స్టీమర్లలో వ్యాపారుల సరుకులను రవాణా చేయడానికి అంగీకరిస్తానన్నాడు. (ఇది నిజంగానే ఒక కొత్త ఆధునిక ప్రాజెక్టు) ప్రభుత్వ ఉద్యోగులు, సైనికుల జీతభత్యాలు పెంచుతానన్నాడు. చేతివృత్తి కార్మికులకు పని కల్పిస్తానన్నాడు. చేతివృత్తులవారి పరిస్థితిని గురించి ప్రకటన ఇలా పేర్కొంది: “యూరోపియన్లు విదేశీ ఉత్పత్తులతో భారతీయ మార్కెట్లో ప్రవేశించటం ద్వారా చేనేత కార్మికులనూ, నూలు దుస్తుల తయారీ దారులనూ, చెక్కపని వారినీ, కమ్మరులనూ వీధుల పాలు చేశారు. ఆ విధంగా దేశంలోని అన్ని రకాల చేతివృత్తి కార్మికులను అడుక్కుతినేవారిగా మార్చారు.”

చివరిగా హిందూ, ముస్లింలలోని 'పండితులు, ఫకీర్లు, చదువుకున్నవారికి' తమ ప్రభుత్వం భూములు ఇనాములుగా ఇస్తుందని హామీ ఇచ్చాడు. దానికి గాను వారు తిరుగుబాటు దారులకు మద్దతు ప్రకటించాలని కోరాడు. ఆ విధంగా బాదుషా ప్రకటన సమాజంలోని అన్ని వర్గాలను తిరుగుబాటుతో చేతులు కలపమని విజ్ఞప్తి చేసింది. రైతాంగాన్ని తప్ప, ఆ విధంగా ఫిరోజ్ షా వంటి తెలివైన తిరుగుబాటుదారులు కూడా రైతాంగ తిరుగుబాటు వెనక ఉన్న అసంతృప్తినీ, వారి పోరాట తత్వాన్నీ సద్వినియోగం చేసుకుని విప్లవాన్ని సాధించవచ్చునన్న విషయాన్ని ఆకళింపు చేసుకోలేకపోయారు.

అయినప్పటికీ అత్యంత సాంప్రదాయ వాదులు కూడా ప్రజల భాగస్వామ్యానికి పిలుపునివ్వటంలో మెళుకువగానే వ్యవహరించారు. అచ్చయంత్రాలు ఉపయోగించుకుని తమ విజ్ఞప్తులు ప్రజలకు చేరే విధంగా చూసుకున్నారు. అవధ్ కోర్టు... బిర్జిన్ ఖాదిర్ పేరుతో ఒక సాధారణ నోటీసు ప్రచురించింది. అందులో "ఈ దేశానికి చెందిన పౌరులు, జమీందారులకు" అన్న సంభోధనతో ప్రకటన ప్రారంభమవుతుంది. అది కూడా హిందూస్థానీ, ఉర్దూ భాషల్లో ప్రచురితమైంది. ఈ ప్రకటనకు ఉపయోగించిన భాషను ఉద్దేశ్యపూర్వకంగానే అత్యంత సాధారణ స్థాయికి పరిమితం చేశారు. ఈ పత్రంపై ప్రస్తావించిన తేదీలు గమనిస్తే అప్పటికి ఇంకా హిందీ, ఉర్దూ సంవత్సరాల మధ్య ఉన్న వివాదం సమసిపోలేదని తెలుస్తోంది. ఇదే తరహాలో కాన్పూర్ నుండి నానా సాహిబ్ ప్రచురించిన ప్రకటననుకూడా అక్టోబర్ అబ్బాస్ రజ్వీ తన పుస్తకంలో పునఃప్రచురించాడు. ఇది కూడా పైన చెప్పిన ప్రకటన తరహాలోనే సాధారణ పదజాలంతో నిండి ఉంది. ఢిల్లీ తిరుగుబాటుదారుల ఆధీనంలో ఉన్నంత కాలం అక్కడినుండి ఉర్దూ పత్రికలు అచ్చు అవుతునే ఉన్నాయి.

తగ్గిన మత విభేదాలు

చివర్లో ప్రస్తావించిన నానాసాహిబ్ ప్రకటనకు మరో ప్రాధాన్యతకూడా ఉంది. దీర్ఘకాలంగా చరిత్రకారులు... ఝాన్సీ లక్ష్మీ బాయిని, నానాసాహిబ్ నూ హిందూ తిరుగుబాటుకు ప్రధాన కేంద్రబిందువులుగా ప్రచారం చేసే సాంప్రదాయానికి అలవాటు పడ్డారు. ఢిల్లీ, బరేలిలను ముస్లిం తిరుగుబాటు కేంద్రాలుగా పరిగణించటం పరిపాటి. తిరుగుబాటును ఈ విధంగా విభజించటంలోనే

“ మతపరమైన విభజనను అధిగమించటంలో తిరుగుబాటుదారులు విజయం సాధించారని పర్సీవల్ స్పియర్స్ తన ట్వీలైట్ ఆఫ్ మొఘల్స్ అన్న గ్రంథంలో అభిప్రాయపడ్డాడు. జూలైలో జరిగే ముస్లింల పండగ సందర్భంగా ఆవులను కోయరాదని ప్రకటించటం ద్వారా హిందువులను సంతృప్తిపర్చినట్లే, జామా మసీదు విషయంలో ముస్లింలను సంతృప్తి పర్చే ప్రయత్నాలు జరిగాయి. ”

ఈ రెండింటికి మధ్య ఒకరకమైన స్పర్ధను సృష్టించే ప్రయత్నం కనిపిస్తోంది. విన్సెంట్ స్మిత్ రాసిన ఆక్స్ ఫర్డ్ భారత చరిత్ర అన్న పుస్తకంలో ఈ స్పర్ధ ఎలా పని చేసిందో గుర్తించే ప్రయత్నం చేయవచ్చు. నానాసాహిబ్ ప్రకటన ఉర్దూలో ప్రచురితం కావటమే కాక ఆ ప్రకటనపై హిజ్రి కాలమానం ప్రకారం తేదీ నమోదు చేయబడి ఉంది. అంతేకాదు, ఈ ప్రకటన సారాంశం ప్రకారం భారతదేశం తరపున టర్కీ సుల్తాను జోక్యం చేసుకుంటున్నాడని, ఆ విధంగా భారతదేశానికి రావల్సిన బ్రిటిష్ ఓడలు ఈజిప్టుకు చేరుకోగానే ఇంగ్లీషువారిని ఊచకోత కోయాలని టర్కీ సుల్తాను ఈజిప్టు రాజుకు ఆదేశాలిచ్చాడనీ, రాజు ఆ ఆదేశాన్ని పాటించాడని చెప్తోంది. అయితే ఇదంతా ఒక అభూత కల్పనే అన్నది వాస్తవం. అయినా టర్కీ సుల్తాను మద్దతు ఇస్తాడని ఆశించటం ఆ రోజుల్లో నానాసాహిబ్ కు ఉన్న ప్రాపంచిక దృక్పథానికి అద్దం పడుతుంది. ఆయన ప్రపంచ దృక్పథం మతపరమైన పరిధిలో ఇమడదని ఈ విషయం స్పష్టం చేస్తోంది. ఝాన్సీ రాణి విషయానికి వస్తే ఆమె సైన్యంలో హరాన్ గార్డులు, ముస్లింలే ప్రధాన పోరాట వీరులు. మతపరమైన విభజనను అధిగమించటంలో తిరుగుబాటు దారులు విజయం సాధించారని పర్సీవల్ స్పియర్స్ తన ట్వీలైట్ ఆఫ్ మొఘల్స్ అన్న గ్రంథంలో అభిప్రాయపడ్డాడు. జూలైలో జరిగే ముస్లింల పండగ సందర్భంగా ఆవులను కోయరాదని ప్రకటించటం ద్వారా హిందువులను సంతృప్తి పర్చినట్లే, జామా మసీదు విషయంలో ముస్లింలను సంతృప్తి పర్చే ప్రయత్నాలు జరిగాయి. బరేలిలో ప్రతిఘటనకు ప్రధానంగా నాయకత్వం వహించిన బహాదూర్ ఖాన్ హిందూ నేతలను ఉద్దేశించి రాస్తూ బ్రిటిష్ వ్యతిరేక తిరుగుబాటులో భాగస్వాములు కావాలని ఆహ్వానించాడు. ఈ క్రమంలోనే

బ్రిటిష్ పాలకులు హిందూ మత ఆచారాలు, సాంప్రదాయాలపై ఏ విధంగా దాడి చేస్తున్నారో వివరించాడు.

ఫెల్ట్ కమ్యూనిటీ అన్న తన విలువైన పుస్తకంలో రజత్ కాంత్ రాయ్ తిరుగుబాటులో పాల్గొన్న వివిధ నేతల మనోభావాలను విస్తృతంగా అధ్యయనం చేసే ప్రయత్నం చేశాడు. 1857 తిరుగుబాటు సమయంలో పౌరులు మొదలు పాలనాధిపతుల వరకు వివిధ వర్గాల ప్రజల్లో మతపరమైన భిన్నాభిప్రాయాలు బాగా తగ్గి అత్యంత నామాత్రపు దశకు చేరాయని ఆయన రాశాడు. హిందువులు తమ దళాలకు ముస్లింలను నాయకులుగా ఎన్నుకోగా, ముస్లింలు హిందూ సుబేదార్ కింద యుద్ధానికి సిద్ధమయ్యారు. జిహాద్ లో పాల్గొంటున్నామన్న భావనతో తమంతతాముగా యుద్ధంలో చేరిన ముస్లింలలో కూడా ఇటువంటి ఉమ్మడి లక్ష్యాన్ని సాధించేందుకు హిందు ముస్లింలు ఏకం కావాలన్న అంశంపై భిన్నాభిప్రాయం ఏమి లేదు. ఈ కాలంలో వీరందరికీ లక్ష్యం ఒక్కటే. బ్రిటిష్ పాలనను దునుమాడటం.

ప్రసిద్ధిగాంచిన తిరుగుబాటు నేత అహ్మదుల్లా షా ఆధ్వర్యంలో ప్రచురితమైనదని భావించబడుతున్న ఇస్లాం విజయ గాథలో ఇంగ్లీషు వారి దాడికి వ్యతిరేకంగా తమ తమ మతాభిప్రాయాలను విశ్వాసాలను కాపాడుకోవాలని హిందు ముస్లిం ప్రజలకు పదే పదే విజ్ఞప్తి చేశాడు. బరేలిలో తిరుగుబాటు సంఘటనలను నమోదు చేసిన ఒక ప్రత్యక్ష సాక్షి కథనాన్ని రజత్ రే సేకరించాడు. అందులో బహాదూర్ ఖాన్ బరేలి వీధుల్లో తన వాహనానికి ఒకవైపున హిందూ మత చిహ్నమైన భగధ్వజం, మరో వైపు ముస్లింమత చిహ్నమైన జెండా తగిలించి తిరిగాడని తెలుస్తోంది. కాన్పూర్ లో నానా సాహిబ్ కూడా అటువంటి ప్రదర్శనే నిర్వహించాడు.

66 తిరుగుబాటు జరిగిన ప్రాంతంలో అప్పటికి కార్మికవర్గం అటుంచి ఆధునిక విద్యనభ్యసించిన మధ్యతరగతి కూడా అభివృద్ధి చెందలేదు. ఈ వర్గాలు అభివృద్ధి కాకపోవటం వల్ల ఏ రాజకీయ పార్టీ రూపుదిద్దుకోకపోవటం వల్ల తిరుగుబాటుదారులు, వారి ప్రతనిధులు అప్పటికి కళ్లముందు కనిపిస్తున్న వ్యవస్థాగత నిర్మాణాన్నే అనుసరించారు. అందువల్లనే బ్రిటిష్ వారికి ముందున్న తరహాలోనే స్థానిక పాలనా యంత్రాంగం ఏర్పాటు చేయాలని ఆశించారు. 99

1857 తిరుగుబాటు గురించి చర్చించేటప్పుడు మనం తరచు మర్చిపోతున్న మరో ముఖ్యమైన అంశం ఉంది. అది జాతికి సంబంధించిన సమస్య. డబ్ల్యు. డబ్ల్యు. హంటర్ తన రచన భారతీయ ముస్లింలు అన్న పుస్తకానికి రాసిన ముందు మాటలో “భారతదేశంలో బ్రిటిష్ పాలకులు ఎదుర్కుంటున్న ప్రధాన సమస్య పాలితులకు దూరం కావటానికి సంబంధించింది” అని అంగీకరిస్తాడు. ఇది కేవలం అధికారం, సంపద వల్ల ఏర్పడిన అవరోధం కాదు. ఈ అవరోధం తలెత్తటానికి కారణం జాతి అని ఆయన వాదిస్తాడు. భారతదేశంలో సామాజిక వర్ణవ్యవస్థ గురించి బాగానే తెలిసినప్పటికీ ఈ విధమైన జాతివివక్ష శరీరపు రంగు ఆధారంగా వివక్ష చూపటం జరగలేదు.

వైఫల్యానికి కారణాలు

1857 మహాభారత తిరుగుబాటు విఫలం కావటానికి అనేక కారణాలు దోహదం చేసి ఉండవచ్చు. ఇంతకు ముందే చెప్పినట్లు ఈ తిరుగుబాటువెనక పథకం ప్రకారం రూపొందించిన వ్యూహం ఏమీ లేదు. ప్రాథమికంగా సిపాయిలు తిరుగుబాటు చేసిన తర్వాతనే పథకాలు, వ్యూహాలూ ప్రారంభమయ్యాయి. పథకం పూర్తికాకుండానే నానాసాహిబ్ తిరుగుబాటుకు పాల్పడటం వల్ల మొత్తం తిరుగుబాటు విఫలం అయ్యిందని చెప్పటానికి కావల్సిన ఆధారాలు కూడా కనిపించవు. అయినా ఈ అవగాహనను బిజెపి ప్రభుత్వం పాఠ్య పుస్తకాల్లో జోడించింది. భారతీయ తిరుగుబాటు ఆధునిక యూరోపియన్ తరహా తిరుగుబాటుల కోవకు చెందినదని వర్గీకరించేటప్పుడు మనం ఒక విషయాన్ని గమనంలో పెట్టుకోవాలి. అప్పటికి భారతదేశంలో యూరప్ తరహా బూర్జువా వర్గం గానీ, కార్మికవర్గంగానీ అభివృద్ధి చెందలేదు. రాజకీయ పార్టీల ఊసే లేదు. ఫ్రాన్స్ లో జాకోబిన్లు తమ క్లబ్బుల

ద్వారా రాజకీయ నిర్మాణానికి అవసరమైన వ్యవస్థనూ, యంత్రాంగాన్నీ ఏర్పాటు చేసి ఉండకపోతే ఫ్రెంచి విప్లవం ఆ తరహాలో జరిగి ఉండేది కాదు. ఆ విధమైన నిర్మాణం ఫ్రెంచి విప్లవానికి కావల్సిన జవనత్వాలు సమకూర్చింది. మార్గదర్శకత్వం వహించింది. చైనాలో సుదీర్ఘకాలం జరిగిన రైతాంగ తిరుగుబాట్లు విజయవంతం కాకపోవటానికి ప్రధాన కారణం అప్పట్లో ఆ తిరుగుబాట్లకు మార్గదర్శకత్వం చేయాల్సిన పార్టీలు లేకపోవటమే అని నిర్ధారించారు. గొప్ప మార్క్సిస్టు మేధావుల్లో ఒకరైన ఆంటోనియో గ్రాంస్కీ తన వ్యాసం ‘ఆధునిక రాజు’లో... ఆధునిక రాజకీయ వ్యవస్థకు రాజకీయ పార్టీ అనేది ప్రాథమిక పునాది అంటాడు. కార్మికవర్గానికి తన ప్రయోజనాల కోసం నిలబడే పార్టీ అవసరం గురించి ప్రత్యేకంగా చెప్పనవసరం లేదు. తిరుగుబాటు జరిగిన ప్రాంతంలో అప్పటికి కార్మిక వర్గం అటుంచి ఆధునిక విద్యనభ్యసించిన మధ్య తరగతి కూడా అభివృద్ధి చెందలేదు. ఈ వర్గాలు అభివృద్ధి కాకపోవటం వల్ల ఏ రాజకీయ పార్టీ రూపుదిద్దుకోకపోవటం వల్ల తిరుగుబాటు దారులు, వారి ప్రతనిధులు అప్పటికి కళ్లముందు కనిపిస్తున్న వ్యవస్థాగత నిర్మాణాన్నే అనుసరించారు. అందువల్లనే బ్రిటిష్ వారికి ముందున్న తరహాలోనే స్థానిక పాలనా యంత్రాంగం ఏర్పాటు చేయాలని ఆశించారు. జాతీయ స్థాయిలో చక్రవర్తిని ప్రతిష్ఠించారు. ఆధునిక రాజ్య భావన వారికి తట్టలేదు. తట్టే అవకాశం కూడా లేదు.

1858లో విక్టోరియా రాణి ప్రకటనకు తిరుగుబాటు దారులు ఇచ్చిన స్ఫూర్తి దాయకమైన సమాధానాన్ని గుర్తు చేసుకోవటం సబబుగా ఉంటుంది. నవంబరులో ఈ ప్రకటన బిర్మిన్ ఖాదిర్ పేరుమీద విడుదలైంది. ఆ ప్రకటనలో బ్రిటన్ రాణి పేర్కొన్నవన్నీ మాయ

మాటలనీ, బ్రిటిష్ వారే దేశాన్ని నాశనం చేశారని ప్రకటించారు. తమ వాదనను రుజువు చేసేందుకు వారు..... బ్రిటిష్ వాళ్లు మనదేశంలో ప్రవేశించాక ధ్వంసం అయిన రాజ్యాల జాబితాను కూడా ప్రకటించారు. ఆ విధంగా మొత్తంగా భారతదేశానికి జరిగిన నష్టాన్ని తిరుగుబాటుదారులు అంచనా వేసే ప్రయత్నం చేశారు. రాణి ప్రకటనను నమ్మవద్దనీ, నమ్మితే వాళ్లు మన గొంతులే కోస్తారనీ తిరుగుబాటు నేతలు ప్రజలకూ, సిపాయిలకూ చెప్పారు. విక్టోరియా ప్రకటనకు అర్థం లేదు. ఆమె పాలనలోనే మనదేశ ప్రజలు ప్రాణం లేని చెక్క ముక్కల మాదిరిగా, నీటి బొట్ల మాదిరిగా మారారు. భారతీయులు తమ ఇంట్లో తామే యజమానులుగా వ్యవహరించలేకపోయారు. ఖాదిర్ ప్రకటన నిజానికి రాణి ప్రకటనను పూర్తిగా తిరస్కరిస్తోంది. ఇదికూడా ఓటమి అంచున ఉన్న సమయంలో చేసిన ప్రకటన. తిరుగుబాటుదారుల విశ్వాసం అటువంటిది. వారు తాము ఎంచుకున్న భారత మాత గురించే ఆరాటపడ్డారని తెలుసుకున్నప్పుడు మనకు ఎంతో స్ఫూర్తి కలుగుతుంది.

వారి ప్రకటనలో ఇటువంటి పటుత్వం కనిపించినప్పటికీ ఆచరణలో కనిపిస్తున్న పరిస్థితులువేరు. అప్పటికి బెంగాల్ సైన్యం కూడా ఏకీకృత సైనిక కమాండ్ ను ఏర్పాటు చేసుకోలేదు. వేర్వేరు యూనిట్లలో ఉండే వీరు పరస్పరం సమన్వయంతో వ్యవహరించారు. తిరుగుబాటు సమయంలో వివిధ బాధ్యతలు చేపట్టారు. వీళ్లందరికీ అధికారులుగా పని చేసే అనుభవం కూడా లేకపోవటంతో పని చేయటమే తప్ప పర్యవేక్షించటం తెలియలేదు. వాళ్లు కేవలం ఇంగ్లీషు తరహా నియమ నిబంధనలు అనుసరించకపోవటమే కాక సాధ్యమైనన్ని చోట్ల వ్యవహారాలు చక్కబెట్టేందుకు కొన్నిళ్లు ఏర్పాటు చేసుకున్నారు. ఢిల్లీలో వారు పాలనా మండలిని ఏర్పాటు చేశారు. ఇది అన్నిరకాలుగా బ్రిటిష్ నమూనాలో ఉంది. అయితే ఇది మొత్తంగా తిరుగుబాటులో ఉన్న సైన్యానికి ఏకీకృత కమాండ్ నిర్వహించే బాధ్యతలు నిర్వహించలేకపోయింది. అటువంటి ఏకీకృత కమాండ్ కేవలం సైనికపరమైనదే కాదు. రాజకీయ మార్గదర్శకురాలు కూడా. బ్రిటిష్ వారికి ఉన్న మరో సౌకర్యం అటువంటి ఏకీకృత కమాండ్ ఆధీనంలో సైన్యం ఎక్కడ ఎంత అవసరం, అక్కడకు అంత చేరుకోవటం. దీనివల్ల వారు సైచేయి సాధించారు. సిపాయిలు అప్పటి పరిస్థితికి తగ్గట్లు ఎత్తుగడలు వేయగలరుకానీ

రాజకీయంగా, సైనికంగా ఏ లక్ష్యం కీలకమైనది, దేనిపై దాడిచేయాలి అన్న విషయాలు నిర్ణయించుకోలేరు.

ఈ కారణాల రీత్యా తిరుగుబాటు సైన్యం రెండు సైనిక పటాలాల నడుమ నలిగింది. ఆ విధంగా తిరుగుబాటు సైన్యం పరిస్థితి అడకత్తెరలో పోకచెక్కగా మారింది. అయితే తిరుగుబాటు సైన్యాన్ని కంపెనీ సైన్యం తేలికగా దారికి తెచ్చుకోలేకపోయింది. ఢిల్లీని తిరుగుబాటు సైన్యం నుండి కంపెనీ సైన్యాలు స్వాధీనం చేసుకోవటానికి నాలుగు నెల్లు పట్టింది. ఢిల్లీ పరిరక్షణ బాధ్యతలు చేపట్టిన తిరుగుబాటు సైన్యానికి భక్త్ కాన్ నేతృత్వం వహించాడు. లక్నోను తిరిగి స్వాధీనం చేసుకోవటానికి బ్రిటిష్ వారికి పదినెలలు పట్టింది. భారతదేశంలో కంపెనీ సైన్యాల సర్వసైన్యాధికారి జనరల్ కాంప్ బెల్ నాయకత్వంలో వచ్చిన కంపెనీ సైన్యాలు తొలిదెబ్బలో తిరుగుబాటు సైన్యాల చేతిలో నుజ్జయ్యాయి. గ్వాలియర్ దళం బ్రిటిష్ సైన్యాన్ని ఓడించి కాన్పూర్ పై పట్టు సాధించింది. ఈ క్రమంలో జనరల్ వింథామ్ సైన్యాలతో జరిగిన బాహా బాహీలో తిరుగుబాటు సైన్యం పైచేయి సాధించింది. వింథామ్ సైన్యాలు తిరోగమనం పట్టాయి. ఢీశాలి ఝాన్సీ రాణి నిర్వహించిన పోరాటం సదా సంస్కరణీయం. ఎప్పటికీ గాధలుగా మిగిలిపోయే తిరుగుబాటు జగదీశ్ పూర్కు చెందిన కున్వర్ సింగ్ దాడులు. తాంతియా తోపే రెండేళ్ల పాటు అలుపెరగని పోరాటం సాగిస్తూ చివరకు 1859 ఏప్రిల్ 18న ఉరి కంభం ఎక్కాడు. ప్రతిఘటించని తిరుగు బాటు దళం ఒక్కటి కూడా లేదంటే ఆశ్చర్యం కాదు.

ఇక్కడ మనం తిరుగుబాటు దారుల పట్ల సాగించిన అకృత్యాలు, హింసల గురించి కథనాలకు కూడా తెలుసుకుందాం. సిపాయిలు మాత్రం తలెత్తుకునే చనిపోయారు. ఎక్కడా పిరికితనం చూపించలేదు. 1915లో సింగ పూర్ తిరుగుబాటులో కనిపించిన ఢీరోధాత్తత అప్పుడు కూడా కనిపించింది. ఈ ఢీరోధాత్తత గురించి జె.డబ్ల్యు.కే రాస్తూ పాట్నాలో పుస్తకాలు అమ్ముకుని బతికే పీర్ ఆలి కథనాన్ని ఇలా వర్ణించాడు:

“కమీషనర్, ఇతర ఆంగ్లేయ అధికారుల సమక్షంలో ప్రవేశపెట్టబడిన తర్వాత అతని (పీర్ ఆలి) శరీరం రక్తం ఓడుతోంది. ఆ రక్తంలో తడిసిన దుస్తులు చీకిపోయాయి. అతన్ని కంపెనీ దయతో వదిలిపెట్టేందుకు ప్రోత్సహించేలా (తిరుగుబాటు కుట్రదారులు గురించి) ఏదైనారహస్య సమాచారం ఇవ్వగలవా అని

“ యుద్ధఖైదీలను చంపటంలో ఇంగ్లీషు సైన్యం అన్ని రకాల యుద్ధ న్యాయ సూత్రాలనూ ఉల్లంఘించిందని 1870లో ఏంగెల్స్ రాశాడు. బందీ లుగా దొరికిన సిపాయిలను గోతాముల్లో కట్టి ఉరితీయటం మొదలు ఫిరంగులకు కట్టి వాళ్ల శరీరాలకు తూట్లు పొడవటం వరకు అన్ని రకాల రాక్షసత్వాలకూ పాల్పడ్డారు. ”

అధికారులు ప్రశ్నించారు. (మన పౌరులకు లాగానే) సగర్వంగా తలెత్తి చూస్తూ తనను ప్రశ్నిస్తున్న వారికి ఎదురు ప్రశ్నలువేశాడు. ఇంగ్లీషు పాలకుల అణచివేతను చీత్యరించు కున్నాడు. ... ఆ తర్వాత పీర్ ఆలీని ఉరితీయటానికి తీసుకెళ్లారు. అతని నివాసాన్ని ధ్వంసం చేశారు. అతని ఆస్తిపాస్తులు కంపెనీ స్వాధీనం చేసుకొంది.” ఈ విధంగా తిరుగుబాటు స్ఫూర్తి ఢిల్లీ పాదుషా మొదలు పీర్ ఆలి వంటి సామాన్యులను కూడా ప్రజ్వరిల్లచేసింది.

బ్రిటిష్ వారి చిత్రహింసలు

తిరుగుబాటు సమయంలో సిపాయిలు పెద్దఎత్తున బ్రిటిష్ కుటుంబాలకు చెందిన మహిళలపై అత్యాచారాలకు పాల్పడ్డారన్న పుకార్లు షికార్లు చేశాయి. ఇటువంటి పుకార్లను విశ్వసించటానికి మార్ఫ్ ససేమిరా అన్నారు. ఈ విషయం ఏప్రిల్ 15, 1858లో ఆయన న్యూయార్క్ ట్రిబ్యూన్కు రాసిన వ్యాసంలో స్పష్టమౌతోంది. తిరుగుబాటు అణచివేసిన తర్వాత కూడా సిపాయిల చేతులో మానభంగా లకు గురైన బ్రిటిష్ మహిళల వివరాలు సేకరించేందుకు ఆంగ్లేయులు చేసిన ప్రయత్నం సఫలం కాలేదు. సిపాయిలకు వ్యతిరేకంగా వీసమెత్తు సాక్ష్యాలు కూడా సాధించలేక పోయింది కంపెనీ ప్రభుత్వం. కానీ ఇంగ్లాండ్ దేశమంతా జరిగిన ఈ ప్రచారం తర్వాత సిపాయిలపై కంపెనీ పాలన, బ్రిటిష్ పాలన ప్రదర్శించిన రాక్షసత్వాన్ని సమర్థించుకోవటానికి, సిపాయిలపై తమ దేశంలో ఏవ్యభావం కలిగించటానికి దోహదం చేసింది.

తర్వాతి కాలంలో కాన్పూర్లో జరిగిన మారణకాండ గురించి ఇంగ్లీషు వారికి ముందే సమాచారం ఉందని భావించినప్పటికీ అంతకు ముందు నుండే భారతీయులపై బ్రిటిష్ సైన్యాలు ఘోరమైన అణచివేతను ప్రారంభించాయి. పురుషులు, మహిళలు, పిల్లలు అన్న

విచక్షణ లేకుండా అన్ని వయసుల వారు ఈ అణచివేత బారినపడ్డారు. ఈ అణచివేత తన ముందుకు తెచ్చిన నైతిక సంక్షోభాన్ని గురించి ప్రస్తావిస్తూ జె.డబ్ల్యు.కే ఇలా రాశారు:

“స్థానిక బంట్లోతు చేతిలో ఇంగ్లీషు పౌరులు శ్రీమతి ఛాంబర్స్, లేదా జెన్నింగ్స్ అవమానాల పాలయ్యారని తెలుసుకున్నప్పుడు ఇంగ్లీషు పౌరుల ఆక్రోశం కట్టలు తెంచుకుంటుంది. కానీ స్థానిక (భారతీయ) చరిత్రలో మనదేశీయుల గురించి నమోదు చేసిన కథనాల ప్రకారం భారతీయుల తల్లులు, భార్యలు, పిల్లలు ఇంగ్లీషువారు ప్రారంభించిన తొలి కక్ష సాధింపు చర్యల్లో మనెపోయారని తెలుస్తోంది. మన దేశంలో సిపాయిల పట్ల ఏ విధమైన ఏహ్య భావం ఉందో ఈ కథనాలు చదివిన వారికి అంతకు మించిన ఏహ్యభావం ఏర్పడి ఉంటుంది.”

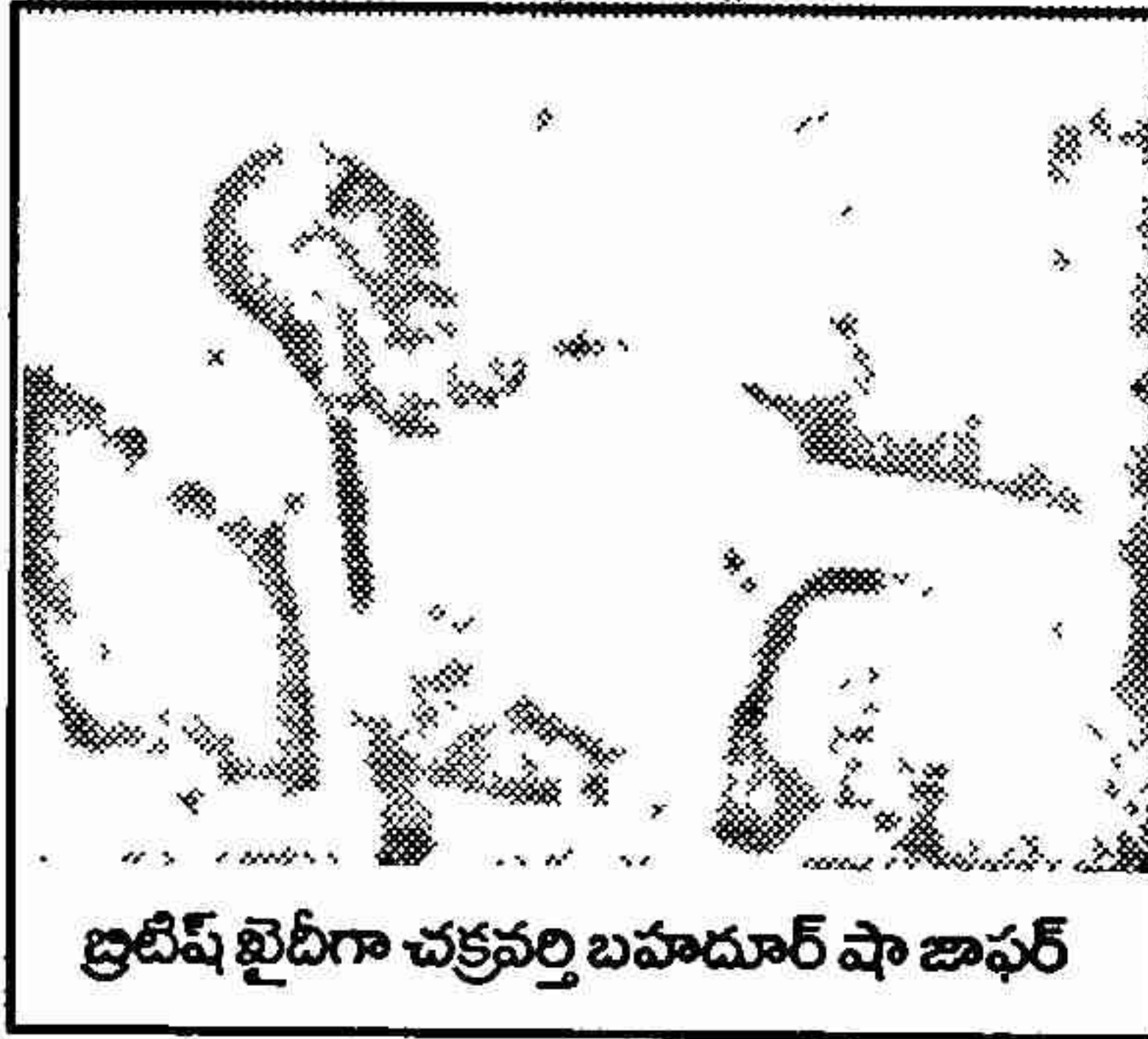
ఇంగ్లీషు సైన్యం తిరుగుబాటు మొదలైనప్పటి నుండి ఇటువంటి దురాగతాలకు పాల్పడింది. సైనికులను నిలువునా దహించింది. ఇటువంటి కిరాతకాలకు పాల్పడ్డ వారికి గుండె పాషాణంగా మారింది. ఇంగ్లీషు వారిని వ్యతిరేకించిన వారి పట్ల వాళ్లు ఏ మాత్రం కనికరం చూపలేదు. యుద్ధఖైదీలను చంపటంలో ఇంగ్లీషు సైన్యం అన్ని రకాల యుద్ధ న్యాయ సూత్రాలనూ ఉల్లంఘించిందని 1870లో ఏంగెల్స్ రాశాడు. బందీలుగా దొరికిన సిపాయిలను గోతాముల్లో కట్టి ఉరితీయటం మొదలు ఫిరంగులకు కట్టి వాళ్ల శరీరాలకు తూట్లు పొడవటం వరకు అన్ని రకాల రాక్షసత్వాలకూ పాల్పడ్డారు.

1857 జూన్ తొలినాళ్లలో మొదలైన కల్నల్ జేమ్స్ నీల్ దండయాత్ర మొదలు తిరుగుబాటు సమయంలోనూ, ఆ తర్వాత ఇంగ్లీషువారు ప్రయాణించినంత లెక్కా కనిపించిన భారతీయ సిపాయిలనూ, వారి కుటుంబాలనూ పిట్టలను కాల్చినట్లు కాలేజారు. వారిమీద

“ 1857 తిరుగుబాటు ఓడిపోయింది. దాని పర్యవసానంగా బ్రిటిష్ అరాచకత్వం మరింత నగ్నంగా ప్రజల ముందుకు వచ్చింది. ఓడిపోయిన తిరుగుబాటుతో పాటే ఇంగ్లీషు సామ్రాజ్యవాదపు ప్రాదేశిక విస్తరణ కార్యక్రమం కూడా బలహీనపడింది. ఎందుకంటే ఆ తర్వాత విదేశీ దండయాత్రల కోసం బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యవాదం భారతీయ సైన్యంపై ఆధారపడలేకపోయింది. ”

ప్రయోగించని అకృత్యం, కిరాతకం ఏమీ లేదంటే ఆశ్చర్యమేమీ కాదు. 1857లో ఢిల్లీ, తిరుగుబాటుదారుల నుండి ఆంగ్లేయుల వశం అయ్యాక ఆ నగర వీధుల్లో కనిపించిన ప్రతి పౌరుడిని హతమార్చింది బ్రిటిష్ సైన్యం. విలియం డాల రింపిల్ రాసిన లాస్ట్ మొమెంట్ అన్న పుస్తకంలో 1857 సెప్టెంబరు తర్వాత ఢిల్లీ ఏ విధంగా నిర్మానుష్యమైందో చదువుకోవచ్చు. ఆ తర్వాత బ్రిటిష్ సైన్యాలు విజయం సాధించిన ప్రతి చోటా ఇదే తరహా నరమేధం సాగింది. పౌర ఆవాసాలను నిలుపునా దోచుకోవటం సర్వ సాధారణ అంశంగా మారింది. 1858 మార్చి లో లక్నోలో జరిగిన ఇటువంటి దోపిడీకి అప్పటి లండన్ టైమ్స్ పత్రిక ప్రతినిధి విలియం రస్సెల్ ప్రత్యక్ష సాక్షి. అదేవిధంగా తిరుగుబాటు మధ్యలో చిక్కుకుపోయిన మహారాష్ట్రకు చెందిన యాత్రీ కుడు ఒకరు ఆంగ్లేయుల చేతుల్లో పౌరులు ఊచ కోతకు గురైన తీరు గురించి వివరించాడు. ఇవి కాక విచారణలు, శిక్షలు ఉండనే ఉన్నాయి. వాతీననుసరించి భూములు స్వాధీనం యధేచ్ఛగా సాగింది. తిరుగుబాటులో పాల్గొన్న వారినేకాక అటువంటి వారితో లేశమాత్రం సంబంధం కలిగి ఉన్నారని పించిపవారికి సైతం ఇటు వంటి శిక్షలు యధాప్రకారంగా అమలు చేయబడ్డాయి. ఈ విధంగా స్వాధీనం చేసుకోబడిన భూములను ఆంగ్లేయులకు, తిరుగుబాటు సమయంలో దేశద్రోహానికి ఒడిగట్టిన వారికి పంచి పెట్టారు.

ఆ విధంగా 1857 తిరుగుబాటు ఓడిపోయింది. దాని పర్యవసానంగా బ్రిటిష్ అరాచకత్వం మరింత నగ్నంగా ప్రజల ముందుకు వచ్చింది. ఓడిపోయిన తిరుగుబాటుతో పాటే ఇంగ్లీషు సామ్రాజ్యవాదపు ప్రాదేశిక విస్తరణ కార్యక్రమం కూడా బలహీనపడింది. ఎందుకంటే ఆ తర్వాత విదేశీ దండయాత్రల కోసం బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యవాదం భారతీయ సైన్యంపై ఆధారపడలేకపోయింది. తిరుగుబాటుకు

బ్రిటిష్ బ్రిటిగా చక్రవర్తి బహదూర్ షా జాఫర్

ముందు మూడు ప్రెసిడెన్సీ రాష్ట్రాలు, బొంబాయి, మద్రాసు, బెంగాల్ లో కలిపి మొత్తం రెండు లక్షల మంది భారతీయ సైనికులు ఉంటే 1863 నాటికి వారి సంఖ్య లక్షా 21 వేలకు తగ్గిపోయింది. అప్పటికి 38 వేలుగా ఉన్న యూరోపియన్ సైనికుల సంఖ్య రెట్టింపు చేయబడింది. ఆ విధంగా ప్రతి ఇద్దరు భారతీయ సైనికులను పర్యవేక్షించటానికి ఒక యూరోపియన్ సైనికుడు ఉన్నాడన్నమాట. అంతే కాదు, ఆయుధాగారాలను పర్యవేక్షించే బాధ్యత నుండి భారతీయులను తొలగించారు. భారతీయ సైనికుల జీత భత్యాలకంటే యూరోపియన్ సైనికుల జీత భత్యాలు అనేక రెట్లు అధికంగా ఉండటంతో ఆ చెల్లింపుల భారం కూడా సాధారణ ప్రజలపై పన్నుల రూపంలో పడింది. అయినా సైన్యంలో సామర్థ్యం అంతగా పెరగలేదు. ఆ విధంగా భారతీయ సైనికులను ఎరగా వేసి సామ్రాజ్యాన్ని విస్తరించుకోవాలన్న బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యవాదం పథకం పారలేదు. ఈ మేరకు 1857 తిరుగుబాటు ఆసియా ప్రాంతంలోని అనేక దేశాలు బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యవాదం బారిన పడకుండా ఆపడంలో సఫలమైంది.

మొఘల్ వంశంలో బహదూర్ షా చివరి చక్రవర్తి. ఆయన తిరుగుబాటులో హీరో పాత్ర పోషించలేదు. కానీ ఆయన కవి.

ఆయనపై విచారణ సాగుతున్న సమయంలో (రంగూన్ లో) చివరకు (జ్ఞాపకాలు) రాసుకోవటానికి పెన్ను పేపరు కూడా ఇవ్వటానికి బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం తిరస్కరించింది. అప్పుడు బొగ్గు ముక్కలతో తనను బందీగా ఉంచిన జైలు గోడలపై ఆయన మహా తిరుగుబాటు విషాదపు ముగింపును ఎంతో ఆర్థంగా ఈ కింది మాటల్లో రాశారు. ఈ కింద నేను అనువదిస్తున్న పద్యంలోని చరణాలు అప్పటికే ప్రజలు పాడుకుంటున్నారని 1862 జూన్ 14 న భోపాల్ రాజకీయ గూఢచారి ప్రభుత్వానికి పంపిన నివేదికలో తెలియచేశాడు.

అకస్మాత్తుగా, అనూహ్యంగా
మారిన వాతావరణం
నా హృదయాన్ని కల్లోలపరిచింది.
ఆ క్రూరత్వాన్ని ఎలా తలచుకోను?
నా గుండెను నేనే ఎలా
పిండుకోను?
హిందూస్తానీ ప్రజలను ఎంతగా
నాశనం చేశారు!
వారిపై ఎంతటి ఘోరకృత్యాలకు
ఒడిగట్టారు!
విజయగర్వంతో నీచులు ఎవరిని
చూసినా
‘వీడు ఉరికంబానికి పనికొస్తాడు’
అన్నారు
చనిపోయినవారిని పాతిపెట్టేవారేరి
వారిగురించి విలపించేవారేరి
వారి ఊరేదో, పేరేదో
ఆ సమాధులమీద రాసేవారేరి”
“నేస్తాలూ, నేనావిధంగా
వధించబడ్డ మనిషిని
నా మృత శరీరాన్ని ఈ
ప్రపంచమంతా దుఖంతో చూస్తుంది
ఓ జాఫర్, ఈ భారత దేశం
ఉండేవరకూ,

ఈ పుష్పసుగంధాలు,
ఈ నక్షత్రకాంతులు
వెదజల్లబడుతూనే ఉంటాయి.”

చివరి వాక్యాలు తిరుగుబాటులో మరణించిన వారికి అర్పిస్తున్న నీరజనాలు. భారత మాత దాస్య విముక్తి కోసం నాడు ప్రాణ త్యాగం చేసిన వీరులను 150 సంవత్సరాల తర్వాత స్వతంత్ర భారతదేశం ఏవిధంగా జ్ఞాపకం చేసుకుంటుందో తెలుసుకోవటం భారతీయుల కర్తవ్యం.

(అనువాదం: వీరయ్య)

తొలి స్వాతంత్ర్య సంగ్రామం నేర్పుతున్న పాఠాలు

జ్యోతి బాసు ✍

ఆధునిక భారతదేశ చరిత్రలో 1857 తిరుగుబాటు ఒక మూలమలుపు. అది బ్రిటిష్ పాలనకు ఎదురైన మొదటి జాతీయ స్థాయి సవాలుగా చరిత్రలో నిలిచిపోతుంది. భారతదేశంలో జాతీయవాద రాజకీయాలకు ఈ తిరుగుబాటు ఊపిరిపోసింది. బ్రిటిష్ ఇండియాలో అనేక రాజ్యాంగపరమైన మార్పులకు ఈ తిరుగుబాటు శ్రీకారం చుట్టింది. నేడు 150 సంవత్సరాల తర్వాత ఈ తిరుగుబాటును మనం స్మరించుకుంటున్నాము. జాతీయ పునః నిర్మాణ కార్యక్రమంలో నిమగ్నమైన వారికి ఈ సంస్మరణ నూతనోత్తేజాన్నిస్తుంది.

19వ శతాబ్దంలో సామ్రాజ్యవాదానికి వ్యతిరేకంగా తిరుగుబాట్లు చెలరేగాయి. స్పెయిన్ ఆధిపత్యానికి వ్యతిరేకంగా లాటిన్ అమెరికాలో సైమన్ బోలివర్, విప్లవాత్మక భావాలు అలవర్చుకున్న మతబోధకుడు హిదాల్గోల నేతృత్వంలో సాగిన తిరుగుబాట్లు ఈ కోవలో శీర్షస్థానం ఆక్రమిస్తాయి. కానీ తిరుగుబాటులో పాల్గొన్న వివిధ సామాజిక వర్గాల వైవిధ్యం, తిరుగుబాటు విస్తరించిన ప్రాంతాల వైశాల్యం గమనంలోకి తీసుకొంటే 1857లో భారతదేశంలో జరిగిన తిరుగుబాటు మహత్తరమైనదిగా నిలిచిపోతుంది. కొవ్వ పూసిన తూటాలు ఉపయోగించటం అన్న సమస్యపై మొదటిగా ఈ తిరుగుబాటు మొదలైంది. ఈస్టిండియా కంపెనీ అనుసరించిన రాజకీయ వ్యవస్థతో ఛిద్రమైన జీవనాన్ని గడుపుతున్న సామాన్యపౌరులు పెద్ద సంఖ్యలో ఈ తిరుగుబాటులో పాల్గొన్నారు. ఆ విధంగా మొదట్లో సిపాయి తిరుగుబాటుగా ఉన్న ఈ తిరుగుబాటు తర్వాతి కాలంలో సాధారణ ప్రజల తిరుగుబాటుగా రూపాంతరం చెందటంతో 1857 సంగ్రామానికి ప్రజల జాతీయ సాయుధ తిరుగుబాటు స్వభావం వచ్చింది. తిరుగుబాటు

1857 తిరుగుబాటు నేర్పుతున్న పాఠాలను సాధారణ ప్రజలందరికీ అందేలా చేయాలి. అప్పుడు మాత్రమే మన స్వాతంత్ర్యోద్యమంలో ఒక మహత్తర ఘట్టంగా ఉన్న ఈ తిరుగుబాటు సంస్మరణ బహుముఖ ప్రయోజనకారిగా ఉండగలదు. ఈ అమరులకు అప్పుడు మాత్రమే నిజమైన నివాళి అర్పించినట్లు అవుతుంది. మనదేశానికి మరింత మెరుగైన పరిస్థితులు తెచ్చి పెట్టే కృషిలో ప్రాణాలర్పించిన వారికి మనం నివాళి అర్పించినట్లు అవుతుంది.

మొదలైన తొలినాళ్లలో, జూలై 28న అమెరికాకు చెందిన న్యూయార్క్ ట్రిబ్యూన్ అన్న పత్రికలో రాస్తూ కారల్ మార్క్స్, ఇది “ కేవలం సైనిక తిరుగుబాటు కాదు. జాతీయ తిరుగుబాటు” అని వ్యాఖ్యానించాడు. అదే పత్రికలో సెప్టెంబరు 14, 1857న రాసిన వ్యాసంలో మార్క్స్ ఈ సంగ్రామాన్ని 1789 ఫ్రెంచి విప్లవంతో పోల్చాడు.

ఫ్రాన్స్లో నియంతృత్వానికి మొదటి ప్రతిఘటన సంపన్న వర్గాల నుండే ఎదురైంది. రైతాంగం నుండి కాదు. అదేవిధంగా భారతీయ తిరుగుబాటు సైతం మొదట బ్రిటిష్ వాళ్ల చేతుల్లో వేధింపులకు, చిత్రహింసలకు గురవుతున్న నిలువునా అవమానాలకు లోనవుతున్న రైతాంగం నుండి ప్రారంభం కాలేదు. దీనికి భిన్నంగా బ్రిటిష్ వాళ్ల చేత పెంచి పోషించబడిన సైనికుల నుండే ఈ తిరుగుబాటు ప్రారంభమైంది.

మన దేశానికి చెందిన విద్యావంతులైన చరిత్రకారులు ఈ తిరుగుబాటులో ప్రజల

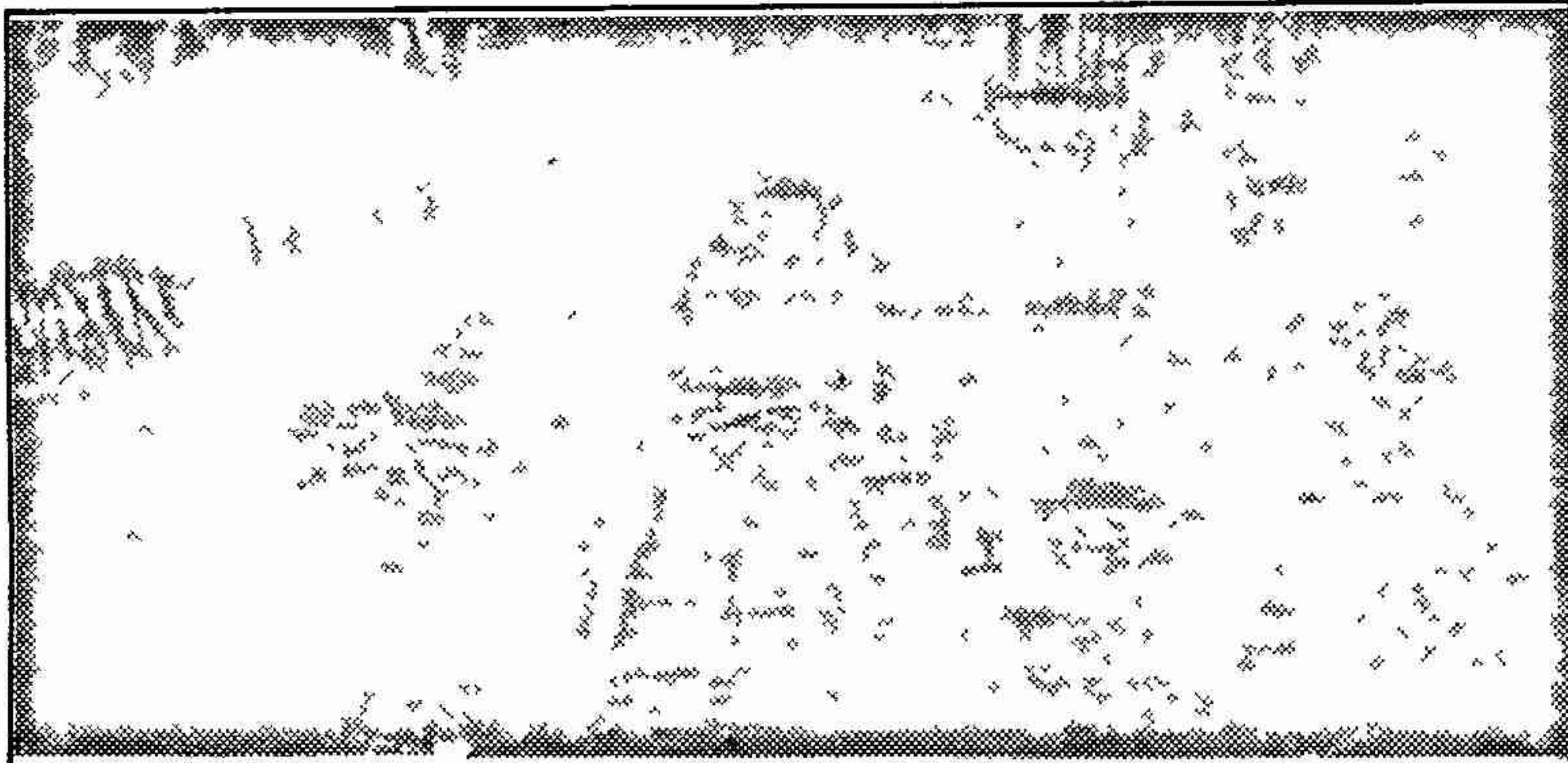
పాత్రనుగానీ జాతీయ స్వభావాన్ని గానీ గుర్తించ నిరాకరిస్తూ దాన్ని కేవలం సిపాయిల పితూరీ గానే కొట్టిపారేయటం దురదృష్టకరం. ఈ రకమైన తప్పుడు అభిప్రాయంలో ఉన్న డొల్ల తనాన్ని ఈ మధ్యకాలంలో వెలువడిన అనేక పరిశోధనలు వెల్లడిచేయటం అభినందనీయం. ప్రస్తుతం 1857 తిరుగుబాటు యొక్క జాతీయ స్వభావాన్ని భారతదేశంలోనే కాక విదేశీ చరిత్రకారులు కూడా అంగీకరిస్తున్నారు.

1857, మార్చి 29 నాడు బారక్ పూర్లోని 34వ పదాతిదళానికి చెందిన మంగల్ పాండే మొదటి సమిధగా మారినప్పుడే ఈ తిరుగుబాటు మొదలైంది. మొదలైన అనతి కాలంలోనే తిరుగుబాటు తూర్పు, ఉత్తర భారతావనికి వ్యాపించింది. దెహ్రీ, పట్నా, అర్రాహ్, అజాంగడ్, అలహాబాద్, గోరఖ్ పూర్, ఫైజాబాద్, ఫతేపూర్, రూస్సీ, లక్నో, కాన్పూర్, ఇటావా, ఫతేగడ్, గ్వాలియర్, షహజన్ పూర్, అగ్రా, భరత్ పూర్, రోహిలాకండ్, మధుర,

కామ్రేడ్ జ్యోతి బాసు భారత కమ్యూనిస్టు పార్టీ (మార్క్సిస్టు) పొలిట్ బ్యూరో సభ్యులు. బెంగాల్ మాజీ ముఖ్యమంత్రి

“ ఈ తిరుగుబాటులో ముఖ్యంగా గమనించాల్సిన మరో కీలకమైన అంశం జాతి, కుల, మత ప్రాంత విభేదాలకతీతంగా ప్రజల మధ్య ఏర్పడ్డ సంఘీభావం. తిరుగుబాటు దారుల మధ్య మతసామర్యం ఉండాలని తిరుగుబాటునేతలు ప్రకటనలు విడుదల చేశారు. ఆంగ్లేయులను పారదోలటానికి హిందూ-ముస్లింలు చేతులు కలపాలని పిలుపునిచ్చారు. ”

బారక్ పూర్లో మంగల్ పాండేను ఉరితీసిన చోట నిర్మించబడిన ఆయన సమాధి

హతరాస్, ఢిల్లీ, మీరట్, బరేలీ, రూర్కలకు తిరుగుబాటు సెగలు విస్తరించటంతో స్వల్ప వ్యవధిలోనే ఈ పట్టణాలన్నీ తిరుగుబాటుకు ముఖ్యమైన కేంద్రాలుగా మారాయి. 1857, మే 11న మీరట్ రెజిమెంట్ సైన్యం ఢిల్లీని వశపర్చుకుంది. ముఘల్ వంశంలో చివరి వాడైన బహదూర్ షా జఫర్ ను తమ నేతగా ప్రకటించుకుంది. ఈ ప్రాంతంలో ఉద్యోగాలు కోల్పోయిన తాలూక్ దార్లు, చితికిపోయిన రైతాంగం, వృత్తిపనివారు సిపాయిలతో జతకట్టి బ్రిటిష్ ఆధిపత్యాన్ని సవాలు చేశారు. భూమి శిస్తు విషయంలో కంపెనీ పాలన సాగించిన ప్రయోగాల వల్ల భూస్వాములు, తాలూక్ దార్లు తమ భూములు, ఎస్టేట్లు కోల్పోయారు. వారి సామాజిక హోదాకు భంగం కలిగింది. దీంతో పాటు భూ సంబంధాల్లో వచ్చిన ఈ మార్పులు రైతాంగంపై మోయలేని భారాలు వేశాయి. అదేసమయంలో ఇంగ్లాండ్ నుండి కారుచౌకగా పారిశ్రామిక ఉత్పత్తులు దేశంలో కుమ్మరించటంతో పట్టణప్రాంతంలో కేంద్రీకృతమైన వృత్తిపనివాళ్లు భారీ సంక్షోభంలో మునిగి పోయారు. ఈ దిగుమతులకు తోడు సాంప్రదాయకంగా వస్తున్న స్థానిక ప్రభువుల పోషణ

కూడా వీరికి కరువైంది. ఫలితంగా వీళ్లు వలసపోవటమే కాక జీవనోపాధి కోల్పోయారు. తమ వర్గ వైరుధ్యాలు మర్చిపోయిన జమీందార్లు, రైతులు, చేతివృత్తులవాళ్లు ఇంగ్లీషు ఆధిపత్యాన్ని సవాలు చేస్తూ చేతులు కలిపారు. ఒక అంచనా ప్రకారం 1857నాటికి దేశంలో ఉన్న జనాభాలో ఐదోవంతు జనాభా ప్రత్యక్షంగా గానీ, పరోక్షంగా గానీ ఈ తిరుగుబాటులో పాల్గొన్నారు.

ఉత్తరప్రదేశ్ అంతటా బ్రిటిష్ వారి ఆధిపత్యం దాదాపుగా కుప్పకూలింది. రోహిలా కండ్ లో దాదాపు సంవత్సరం పాటు బ్రిటిష్ వాళ్ల ఉనికి కనిపించలేదు. అవధ్ లోను, దాని చుట్టుపక్క ప్రాంతాల్లోను తిరుగుబాటుదారుల్లో సిపాయిలు ఎవరు, రైతులు ఎవరు అన్నది గుర్తు పట్టటం చాలా కష్టమైన పనిగా మారిందని సమకాలీన బ్రిటిష్ అధికారులు రాశారు. బిజ్నోర్ వంటి చోట్ల సిపాయిల నుండి ఎటువంటి సహకారం అందక ముందే పౌరులు తిరుగుబాటు బావుటా ఎగురవేశారు. బులంద్ షహర్ వంటి చోట్ల ఆగ్రా నుండి వచ్చిన తిరుగుబాటు సైన్యాలు నగర ప్రవేశం చేయటం, స్థానిక పౌరులు తిరగబడం ఒకే సమయంలో జరిగాయి.

అందువల్లనే తాజా పరిశోధకులు 1857 తిరుగుబాటు చెలరేగిన అన్ని ప్రాంతాల్లోనూ సైనికుల తిరుగుబాటుకు ముందుగానీ, తర్వాత గానీ సాధారణ ప్రజలు పెద్దఎత్తున తిరగబడటం ప్రధాన ధోరణిగా ఉన్నదన్న విషయాన్ని గుర్తిస్తున్నారు. ప్రజల తిరుగుబాటు యూరోపియన్లపై దాడులు చేయటం, చంపటం, ఆంగ్లేయుల నివాసాలు, కార్యాలయాలు ధ్వంసం చేయటం, నీలిమందు ఫ్యాక్టరీలు, భూమి రికార్డులకు సంబంధించిన పత్రాలు తగలబెట్టటం వంటి రూపాల్లో వ్యక్తం అయ్యింది. కొన్ని ప్రాంతాల్లో ఆంగ్లేయులకు స్థానిక ప్రతినిధులుగా ఉన్న వ్యాపార వర్గాలు, వడ్డీ వ్యాపారులపై దాడుల రూపంలో కూడా ఈ ప్రతిఘటన వ్యక్తం అయ్యింది. వాయువ్య ప్రాంతంలో కంపెనీ పాలన ప్రారంభించిన నూతన శిస్తు విధానం కారణంగా భూములు కోల్పోయిన రైతాంగం తమ భూములు తిరిగి సంపాదించుకునే లక్ష్యంతో ఆంగ్లేయులపై తిరుగుబాటు చేశారు. ఆ కాలంలో గంగా నది మొదలుకుని యమునా నది మధ్య వరకు విస్తరించిన ప్రాంతంలో ఏ మతానికి చెందిన వాడైనా బ్రిటిష్ వారికి వ్యతిరేకంగా లేని వ్యక్తిని గుర్తించటం కష్టసాధ్యమైందని కే వంటి సమకాలీన చరిత్రకారులు వ్యాఖ్యానించారు. ఈ తిరుగుబాటు పట్ల బెంగాల్ అప్పట్లో శీతకన్ను వేసిందన్న ఆరోపణలు ఉన్నప్పటికీ ఈ మధ్య కాలంలో బెంగాల్ చరిత్రకారులు సాగిస్తున్న పలుపరిశోధనల్లో బెంగాల్ లో కూడా తిరుగుబాటు ప్రభావం పడిందని, వివిధ ప్రాంతాల్లో అలజడి మొదలైందన్న వాస్తవం వెలుగు చూస్తున్నట్లు తెలుస్తోంది.

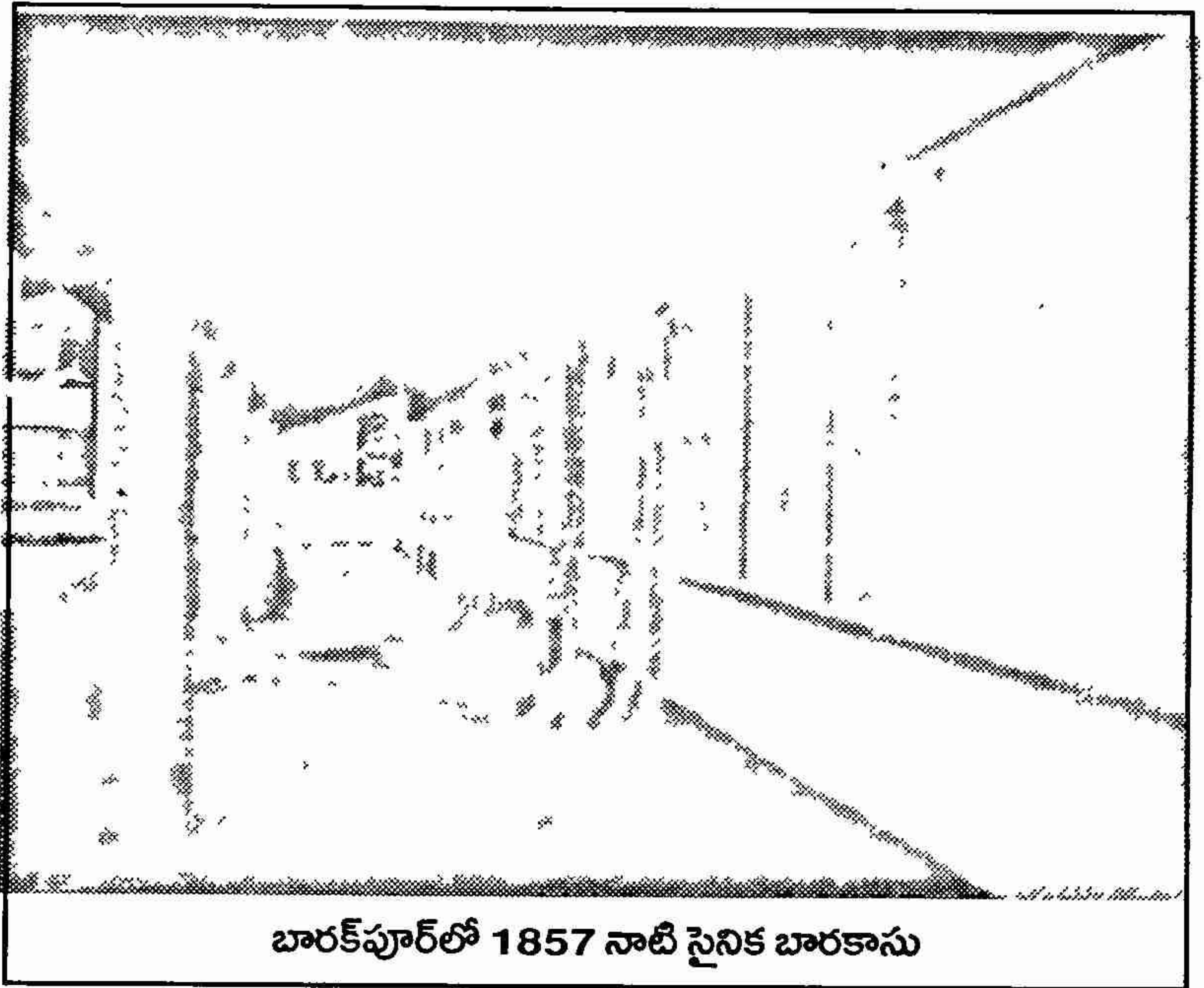
ఈ తిరుగుబాటులో ముఖ్యంగా గమనించాల్సిన మరో కీలకమైన అంశం జాతి, కుల, మత ప్రాంత విభేదాలకతీతంగా ప్రజల మధ్య ఏర్పడ్డ సంఘీభావం. తిరుగుబాటు దారుల మధ్య మతసామర్యం ఉండాలని తిరుగుబాటునేతలు ప్రకటనలు విడుదల చేశారు. ఆంగ్లేయులను పారదోలటానికి, తమ మత సాంప్రదాయాలు, అలవాట్లు కాపాడుకోవటానికి హిందూ-ముస్లింలు చేతులు కలపాలని పిలుపునిచ్చారు. లక్నోలో తిరుగుబాటు సమయంలో ఇస్లాం విజయం అన్నపేరుమీద వెలువడిన కరపత్రాన్ని ఈ సందర్భంగా ప్రస్తావించటం సముచితంగా ఉంటుంది. అజాంగ్ ధ్ ప్రకటనలో భారతీయులందరూ ఏ మతానికి చెందిన వారైనా, వర్గానికి చెందిన వారైనా మతం పట్ల విశ్వాసం లేని ఆంగ్లేయులకు వ్యతిరేకంగా

తిరుగుబాటు చేయాలని ప్రజలకు పిలుపు నిచ్చింది. ఆగస్టు 1857లో తిరుగుబాటు నేత ఫిరోజ్ షా విడుదల చేసిన ప్రకటనలో సైతం ఈ తరహా జాతీయ స్ఫూర్తి స్పష్టంగా విధితం అవుతుంది.

ఆ కాలంలో భారతదేశంలోని హిందూ-ముస్లిం ప్రజలందరూ కంపెనీ ఏజెంట్ల ఇనుపగిట్టల కింద నలిగిపోతున్నారన్నది తిరుగులేని సత్యం. కొన్ని ప్రాంతాల్లో తిరుగుబాటుకు నాయకత్వం వహిస్తున్న ముస్లిం నేతలు హిందు ముస్లింల మధ్య విభేదాలు తలెత్తకుండా ఉండటానికి ఈద్ పండగ సందర్భంగా కూడా గోవధకు పాల్పడరాదని కోరుతూ ప్రకటనలు జారీ చేసినట్లు చరిత్రకారులు వెల్లడిస్తున్నారు.

19వ శతాబ్దికి చెందిన భారతీయులకు అఖిలభారత జాతీయ రాజ్యం అన్న భావన లేనందున ఈ తిరుగుబాటుకు జాతీయ స్వభావం లేదన్న నిర్ధారణకు కొందరు చరిత్రకారులు రావటం దురదృష్టకరం. కానీ పరాయి పాలనకు వ్యతిరేకంగా ప్రజలు తిరగబడ్డ ఈ ఉద్యమానికి జాతీయ స్వభావం లేదని ఎలా తిరస్కరించగలము? అదికూడా ఈ తిరుగుబాటు భౌగోళికంగాను, భాగస్వామ్యం రీత్యాను విస్తరించి ఉన్నప్పుడు ఇది ఎలా సాధ్యమవుతుంది? ఈ ఒక్క ప్రాతిపదిక ఆధారంగానే యూరప్ లో అనేక దేశాల్లో జరిగిన విప్లవాలను జాతీయ విప్లవాలుగా పరిగణించి, అంగీకరించిన విషయాన్ని మనం మర్చిపోరాదు. ఉదాహరణకు రష్యాలో జరిగిన రైతాంగం నెపోలియన్ కు వ్యతిరేకంగా పోరాడటం, జోన్ ఆఫ్ ఆర్మ్ నాయకత్వంలో ఫ్రెంచి ప్రజలు ఆంగ్లేయులకు వ్యతిరేకంగా పోరాడటం, ఇటలీ ఐక్యత కోసం సాగిన ఉద్యమాలు ఈ కోవకే వస్తాయి. ఇవన్నీ కూడా రష్యాగానీ, ఇటలీ గానీ, ఫ్రాన్స్ గానీ ఇప్పుడు మనం చెప్పుకుంటున్న ఆధునిక అర్థంలో సంపూర్ణ జాతీయ రాజ్యాలుగా పరిణతి చెందక పోయినా ఆ తిరుగుబాట్లు, విప్లవాలను జాతీయ విప్లవాలుగా అంగీకరించాము. పాశ్చాత్య దేశాల పరిణామాలను ఒక గాటన కట్టి, ప్రాచ్య దేశ పరిణామాలను మరో గాటన కట్టి చారిత్రక విశ్లేషణలోని వివక్షను విడనాడాల్సి ఉంది.

1857 తిరుగుబాటు విఫలం అయ్యిందన్న మాట వాస్తవమే. ఆ తర్వాత భారతీయులపై కంపెనీ ప్రభువులు సాగించిన అణచివేత తీవ్రతను కొలిచేందుకు ఏ కొలమానాలూ చాలవు. ఇవన్నీ ఎలా ఉన్నా ఈ తిరుగుబాటు నూతన జాతీయ భావాలకు పునాదులు వేసిందన్న విషయాన్ని మాత్రం అంగీకరించాలి. ఇర్బాన్ హబీబ్ వంటి ప్రముఖ చరిత్ర

బారక్ పూర్ లో 1857 నాటి సైనిక బారకాసు

పరిశోధకులు చెప్పినదాన్ని బట్టి తిరుగుబాటు నేతలు మతసామరస్యాన్ని కాపాడటానికి ప్రాధాన్యత ఇవ్వటంతో పాటు నూతన జాతీయ వ్యవస్థను కూడా చూడగలిగారు. ఎన్నికల ద్వారా అధికారానికి వచ్చే సైనిక పాలనను ఏర్పాటు చేయాలని ప్రతిపాదించారు. జమీందార్లకు, రైతాంగానికి, వృత్తిదార్లకు ఆర్థిక రాయితీలు హామీ ఇచ్చారు. సిపాయిలకు మెరుగైన వేతనాలు ఇస్తామని వాగ్దానం చేశారు. దేశంలో జాతీయవాదం, ఆధునిక బూర్జువా ఆలోచనలు మొలకెత్తని రోజుల్లో ఈ తరహా జాతీయ దృక్పథంతో ఆలోచించినందుకు గాను తిరుగుబాటు నేతలకు జోహార్లు అర్పించాలి.

1857 తిరుగుబాటు నుండి మనం నేర్చుకోవాల్సిన పాఠం ఏమిటి? ఎన్ని ఆట పోట్లు వచ్చినా సామ్రాజ్యవాదాన్ని ఎదిరించి పోరాడక తప్పదని ఈ తిరుగుబాటు నేర్పుతోంది. 1857 తిరుగుబాటుదారులు ఒక లక్ష్యం కోసం పోరాడారు. ప్రాణాలర్పించారు. పరాయి పాలన నుండి దేశాన్ని విముక్తి చేయాలన్నది వారి లక్ష్యం. భారతదేశంలో కంపెనీ పాలన తారాస్థాయికి చేరుకున్న రోజుల్లో వాళ్లు తిరుగుబాటు స్థాయిని కూడా పెంచారు. ఆఖరి గడియ వరకు భుజం భుజం కలిపి జాతీయ లక్ష్యం కోసం విరామం లేకుండా పోరాడారు. ఈ పోరాటంలో జాతి కుల మత వ్యత్యాసాలు, చీలికలు మర్చిపోయారు. నేడు మన భారత సమాఖ్యకు ఉన్న లౌకిక, ప్రజాతంత్ర విలువల కోసం మనం పోరాటం సాగిస్తున్న ఈ సమయంలో, జాతీయ ఐక్యతను బలోపేతం చేయ

టానికి పోరాడుతున్న ప్రస్తుత నేపథ్యంలో, నయా సామ్రాజ్యవాదపు వధికాలను విఫలం చేయటానికి, పోరాడుతున్న ఈ సమయంలో 1857 అమరవీరుల నుండి మనం స్ఫూర్తి పొందాలి. ఈ తిరుగుబాటు ఉత్సవాలు ఘనంగా జరుపుకోవటానికి కేంద్ర ప్రభుత్వం ప్రత్యేక కమిటీ నియమించటం అభినందనీయం. ఈ ఉత్సవాలు కేవలం ఉన్నత స్థాయి మేధావులు జరుపుకునే ఆలోచనాత్మక సభలకు మాత్రమే పరిమితం కారాదు. భారత చరిత్రలో ఈ గొప్ప సంఘటన పట్ల ఉన్న అన్ని రకాల వికృత వ్యాఖ్యలనూ, వక్రీకరణలనూ సరి చేయటానికి ఈ సందర్భాన్ని ఉపయోగించుకోవాలి. ప్రాంతీయ భాషల్లో ఈ తిరుగుబాటులోని మహత్తర ఘట్టాల గురించిన సమాచారాన్ని ప్రచురించాలి. ప్రజలకు అందుబాటులోకి తేవాలి. ప్రాంతీయ భాషల్లోనే అయితే అన్ని స్థాయిల్లోని ప్రజలూ అర్థం చేసుకోగలుగుతారు. సాధారణ ప్రజలందరికీ ఈ తిరుగుబాటు నేర్పుతున్న పాఠాలను అందేలా చేయాలి. అప్పుడు మాత్రమే మన స్వాతంత్ర్యోద్యమంలో ఒక మహత్తర ఘట్టంగా ఉన్న ఈ తిరుగుబాటు సంస్మరణ బహుముఖ ప్రయోజనకారిగా ఉండగలదు. ఈ అమరులకు అప్పుడు మాత్రమే నిజమైన నివాళి అర్పించినట్లు అవుతుంది. మనదేశానికి మరింత మెరుగైన పరిస్థితులు తెచ్చి పెట్టే కృషిలో ప్రాణాలర్పించిన వారికి మనం నివాళి అర్పించినట్లు అవుతుంది.

భారతీయుల పోరాటం

- ఎర్నెస్ట్ జోన్స్

(ప్రజాపత్రిక, 1857 సెప్టెంబర్ 5 సంచికలో రాసిన వ్యాసం)

భారతీయుల తిరుగుబాటు గురించి యూరప్ అంతటా ఒకే అభిప్రాయం ఉండి తీరాలి. అది ప్రపంచ చరిత్రలో అత్యంత న్యాయమైన, ఉదాత్తమైన, ఆవశ్యకమైన పోరాటాలలో ఒకటని అందరూ అంగీకరించాలి. మేము ఇటీవలనే భారత్ లో ఇంగ్లాండు పాలన స్వభావాన్ని విశ్లేషించి బట్టబయలు చేశాము. ఈ వారం మరో వ్యాసంలో అవధి ప్రాంతంలోని సంఘటన గురించి తెలియజేశాము. బ్రిటీష్ పాలన ఎంత దారుణాలకు, మాటలతో చెప్పలేని దుర్మార్గాలకు పాల్పడుతున్నదో ఆ సంఘటన చెబుతోంది. ఈ సందర్భంలో ఎవరైనా ఏ. పక్షం వహించాలోనని తటపటా యించడంలో అర్థంలేదు. ఇంగ్లాండు ప్రజలు స్వేచ్ఛను అభిమానిస్తారు. రష్యానుండి విముక్తికోసం పోలెండు పోరాడినప్పుడు ఇంగ్లీషు ప్రజలెవరికి మద్దతునిచ్చారు? పోలెండు ప్రజలకు! హంగరీ తన హక్కులకోసం ఆస్ట్రియాతో పోరాడినప్పుడు ఇంగ్లాండు ప్రజలెవరిని బలపరిచారు? హంగరీని! ఇటలీ ఆత్మరక్షణకై జర్మన్లు, ఫ్రెంచి వారితో తలపడినప్పుడు మన వాళ్లే పక్షం వహించారు? ఇటలీ పక్షం! పోలెండు కోర్కె సరైనదా? అయితే హిందుస్తాన్ కోర్కె సరైనదే. హంగరీ వైపు న్యాయమున్నదా? అయితే హిందూస్తాన్ వైపు కూడా న్యాయమున్నది. ఇటలీకి మద్దతునివ్వడం మన బాధ్యతా? అయితే హిందుస్తాన్ కి మద్దతు నివ్వడం కూడా మన బాధ్యతే. దేనికోసం పోలెండు, హంగరీ, ఇటలీలు పోరాడాయో, దాని కోసమే భారత దేశం పోరాడుతున్నది. ఇక్కడొక తేడాని గమనించాలి. ఆయా దేశాల్లో ప్రజలు భూమిపై తమ హక్కును పోగొట్టుకోలేదు. భారతదేశంలో ప్రజలు భూమిని కోల్పోయారు. అక్కడొక న్యాయం, చట్టం లాంటివి కొనసాగాయి. భారతదేశంలో అలా జరగలేదు. భారతదేశంలో ఈస్టిండియా కంపెనీ పాలకులు అవలంబించినంతటి హేయమైన, క్రూరమైన పద్ధతులు పైన చెప్పిన దేశాలెరుగవు. 17 కోట్ల మంది (భారత) ప్రజలొక్కటే పోరుకు సిద్ధం కావడం ఆశ్చర్యకరం

ఎర్నెస్ట్ జోన్స్ (1819-1869)

ఎర్నెస్ట్ జోన్స్, ప్రముఖ బ్రిటీష్ విప్లవకారుడు, రచయిత. ఆయన

బ్రిటీష్ కార్మిక ఉద్యమంతో సన్నిహితంగా ఉండేవాడు. మార్క్స్ ప్రభావం ఆయన

మీద పడింది. 1830, 40 దశకాలలో నడిచిన చార్టిస్టు ఉద్యమ నాయకులలో ఆయనొకరు. చార్టిస్టు ఉద్యమం ప్రజాతంత్ర హక్కుల కోసం జరిగిన శక్తిమంతమైన పోరాటం. ప్రత్యేకించి కార్మికులకు, పట్టణ పేదలకు ఓటుహక్కు కోరిన ఉద్యమం అది. ఆ పోరాటం 1848 నాటికి తీవ్రస్థాయికి చేరింది. 1848లో జోన్స్ కు రెండేళ్ల జైలుశిక్ష పడింది. లండన్ లో ఆయన ప్రసంగిస్తూ పోరాటాన్ని మరింత ఉధృతం చేయాలని పిలుపివ్వడంతో ఆయనమీద రాజద్రోహం నేరం మోపి జైలుపాలు చేశారు. ఆ రెండేళ్లూ ఆయన్ను ఏకాంత కారాగార వాసంలో ఉంచారు. జైల్లో ఉన్నకాలంలో 'హిందుస్తాన్ తిరుగుబాటు' అనే ప్రఖ్యాతి చెందిన కావ్యాన్ని రాశాడు. అది 1851లో వెలువడింది. తిరుగుబాటు కాలంలో పునర్ముద్రణ పొందింది. జైలులో వుండే ప్రార్థనా గ్రంథాల్లో తన రక్తంతో రాశాడా కావ్యాన్ని. 1850 దశకంలో 'ప్రజాపత్రిక' అనే వార్తా పత్రికను నడిపాడు. ఆ పత్రికలో 1857 తిరుగుబాటు గురించి అనేక వ్యాసాలను రచించాడు. 'భారతీయుల పోరాటం' అనే పేరుతో 1857 సెప్టెంబర్ 5న వెలువడిన వ్యాసాన్ని ఇక్కడ అందిస్తున్నాము. దీనితోపాటు, జోన్స్ రచనలపై జేమ్స్ బ్రెన్ రాసిన వ్యాసంలోని భాగాలను కూడా అందిస్తున్నాము.

కాదు. అసలు వారెలా పరాయి పాలనలో చిక్కుకున్నారనేదే ఆశ్చర్యం కల్గించే విషయం. భారతదేశంలోని ప్రభువులు చేసిన ద్రోహాలే దానికి కారణం. చొరబాటుదారులకు అవకాశం ఇచ్చింది వాళ్లే. భారతీయ రాజులు ఒకరినొకరు నరుక్కోవడానికి పరాయివాళ్ల సహాయం స్వీకరించారు. ఉన్నత వంశీయులే తాము నివసించే భూమికి శత్రువులని రుజువైంది. భారతీయ సహోదారుల పట్ల సానుభూతి వహించమని మేము ఇంగ్లాండు ప్రజలను కోరుతున్నాము. వారి ఆశయమే మీ ఆశయం. వారు విజయం సాధిస్తే అది పరోక్షంగా మీ విజయమే అవుతుంది. ఎంత భయంకరమైన అత్యాచారాలైనా ఈ ఆశయాన్ని ఓడించలేవు. ఇది న్యాయమైన ఆశయం, పవిత్రమైన ఆశయం, ఉజ్వలమైన ఆశయం.

బ్రిటీష్ ప్రజలారా! డచ్ వారిక్కడకు వలస వచ్చి మీ దేశంలో ఒక ఫ్యాక్టరీ కట్టుకుంటామని అడుగుతారనుకోండి. అప్పుడు మీరేమంటారు? సరే భూమికి కిరాయికట్టే షరతుమీద మీరు ఒప్పుకున్నారనుకుందాం. అంతటితో ఆగక వాళ్లు ఫ్రెంచ్ వాళ్లతోనో, రష్యావాళ్లతోనో లాలూచీ పడి వారిని కూడా దేశంలోకి తీసుకొస్తే అప్పుడేం చేస్తారు? ఆ తర్వాత దురాక్రమణ దారులను తరిమేయడానికి సహాయం చేస్తాం, బదులుగా మాకు కెంట్ (ఇంగ్లాండులో ఒక ప్రాంతం) లో సగం రాసియ్యండి అంటారు. దానికి మీరేమంటారు? ఒక పక్క మధ్యవర్తిగా రాజీలు కుదుర్చుకున్నట్లుగా నటిస్తూ, మరోపక్క వీలైనన్ని భూభాగాల్ని ఆక్రమిస్తూ వస్తారు. బలం చాలనప్పుడు సంధి కోరతారు. మీరా సంధిని గౌరవించి ఊరుకుంటారు. బలం పుంజుకోగానే ఆదమరుపుగా వున్న మీపైకి దూకుతారు, మీ పట్టణాలను దోచుకుని తగలబెడతారు. మీ ఆడవాళ్లను చెరుస్తారు. మీ పై హత్యాకాండ సాగిస్తారు. మీరు దిగ్భ్రాంతిలో పడి చేష్టలుడి గిపోయిన సమయంలో మిమ్మల్ని, మీ దేశాన్ని స్వాధీనపరచుకుంటారు. ఇలా జరుగుతుంటే మీరేం చేస్తారు? అంతేకాదు. మీ భూమి

తమదంటారు. ఇన్నాళ్లు మీరు స్వేచ్ఛగా సేద్యం చేసిన భూమికి వారు శిస్తులు వసూలు చేస్తారు. వారు విధించే పన్నులు మీరు కట్టలేకపోయారు. మీరు కట్టాల్సిన మొత్తంలో సగానికి కూడా రాదు. మీరు పండించిన పంట. మీరు బాకీపడ్డ మొత్తానికి గాను మీ పశువుల్ని, వ్యవసాయ పనిముట్లని, మీ ధాన్యాన్నీ లాక్కుంటారు. ఉత్పత్తి సాధనాలు లేని మీరు వ్యవసాయం ఎలా చేస్తారు? వచ్చే సంవత్సరం వ్యవసాయం

చేయకపోయినా వార్షిక శిస్తు కట్టాల్సిందే నంటారు. మీ బకాయి పేరుకుపోతుంది. బాకీ తీర్చలేని మిమ్మల్ని ఎర్రబెండలో తలకిందులుగా వేళ్ళాడదీస్తారు. కొరడాలతో కొడతారు. మీ స్త్రీల రొమ్మలను తేళ్ళతో కరిపిస్తారు. చెప్పలేని అత్యాచారాలూ, నేరాలూ చేస్తారు. మీరేం చేస్తారు? తిరగబడరా? అన్యాయానికి వ్యతిరేకంగా కేకలేయరా? యూరప్ మాత్రమేకాక మొత్తం ప్రపంచమంతా ఈ అన్యాయాన్ని

ఖండించి మీకు మద్దతివ్వాలని కోరుకోరా? సాటి ఇంగ్లండు దేశస్తులారా! సరిగ్గా ఇదే జరుగుతోంది భారతదేశంలో. ఇంగ్లండు పాలనలో భారతీయులనుభవిస్తున్నదీ కష్టాలనే. ఇదే వారి తిరుగుబాటుకు కారణం. ప్రపంచంలో నిజాయితీగల ప్రతి మనిషీ ఈ విషయంలో తీసుకోవలసిన నిర్ణయం ఒక్కటే. భారతీయుల న్యాయబద్ధ పోరాటానికి తోడ్పడడమే. (అనువాదం : డా॥ విజయకుమార్)

భారతీయుల తిరుగుబాటు

- జేమ్స్ బ్రేన్

ఎర్రెస్ట్ జోన్స్ కు భారతదేశమంటే చాలా ఆసక్తి. 1853లో అనేక వ్యాసాలు రాశాడు. ఆనాటికి చార్టిస్టుల పోరాట సంప్రదాయాన్ని కొనసాగిస్తున్న ఏకైక వీరుడిగా మిగిలిపోయాడు. ఇక తను కూడా విరమించాల్సిన పరిస్థితి వచ్చింది. ఐతే ఆయన తన ఆఖరిపోరాటం భారతీయుల కోసం చేశాడు. అది ఆయన విప్లవ జీవితంలో అద్భుతమైన కొనమెరుపుగా నిలిచింది.

1857 జూలై 4న జోన్స్ తన ప్రచారోద్యమాన్ని ప్రారంభించాడు. బ్రిటీష్ వారు న్యాయం, సామరస్యంతో కూడిన విధానం అవలంబిస్తే భారతీయుల తిరుగుబాటు వాయిదాపడి వుండేది' అని అభిప్రాయపడుతూ ఇలా హెచ్చరించాడు "ఇంగ్లండులోని శ్రమజీవులారా, మెలకువగా ఉండండి. ఈ రొంపిలోకి పాలకులు మిమ్మల్ని లాగబోతున్నారు. మానవేతిహాసాన్ని అవమానిస్తూ అత్యంత హేయంగా ఆక్రమించుకున్న ప్రాంతాన్ని నిలబెట్టుకోవడానికి మీ రక్తాన్ని చిందించమని, మీ శ్రమ మూల్యాన్ని చెల్లించమని కోరబోతున్నారు. మానవులందరికీ ఏది అత్యంత పవిత్రమైనదో, దాని కోసమిప్పుడు భారతీయులు పోరాడుతున్నారు. పోలిష్ ప్రజలు, హంగేరియన్లు, ఇటలీవారు, ఐరిష్ వారు....వీరంతా కూడా తమ హక్కులకోసం పోరాడుతున్నారు. వారి ఆశయం ఎంత న్యాయమైనదో, పవిత్రమైనదో, భారతీయుల ఆశయం కూడా అంతే న్యాయమైనదీ, పవిత్రమైనది. ఇంగ్లండు ప్రజలారా ప్రపంచ చరిత్రలోనే అత్యున్నతమైన పోరాటాల్లో ఒకటైన భారత స్వతంత్ర పోరాటాన్ని అణచివేయటానికి మీ ధన ప్రాణాల్ని అర్పించమని అడగబోతున్నారు. ఇదికాదు మీరు చేయాల్సింది. ఇతరుల స్వేచ్ఛా, స్వాతంత్ర్యాలను హరించేవారికి సహకరించడం కంటే మంచి పని మరోటి వుంది. మీ హక్కులకోసం నిలబడి పోరాడండి"

ఆగస్టు 1న జోన్స్ ఇలా రాశాడు: మేము మొదటినుంచీ మా పాఠకులకు చెబుతున్నట్లుగా ఈ పోరాటం కేవలం సిపాయిల తిరుగుబాటుగా మిగిలిపోక, జాతీయ తిరుగుబాటు రూపాన్ని సంతరించుకుంటున్నది." ఆయనింకా ఇలా అన్నాడు. "ఒకటి మాత్రం నిశ్చయం. ఒకవేళ ఈ తిరుగుబాటు విఫలమైనా రానున్నకాలంలో భారత్ ఇంగ్లండ్ చేయిజారిపోక తప్పదు. భారతజాతి స్వాతంత్ర్యాన్ని గుర్తించమని మేం సలహా ఇస్తున్నాము. వంద సంవత్సరాల క్రితం ఈస్ట్ ఇండియా కంపెనీ (లండన్ కు చెందిన కంపెనీ)కి చెందిన వ్యాపారులనే దోపిడీ దొంగలు మాయమాటలతో, దొంగ వేషాలతో ఈ గొప్ప దేశంలో అడుగుబెట్టి దాని స్వతంత్ర్యాన్నే దొంగిలించారు. ఈ వందేళ్లలోనూ వెయ్యేళ్లకు సరిపడ్డ పాపాలను మూటగట్టుకున్నారు"

ఆగస్టు 29న జోన్స్ సైనిక బలగాలను మరలా అంచనా కట్టాడు. తిరుగుబాటు జయప్రదం కాగలదనే ఆశాభావంతోనే అప్పటికీ వున్నాడు. సెప్టెంబర్ 12న భారత స్వాతంత్ర్య పోరాటం వల్ల సంభవించనున్న ఆర్థిక ఫలితాలను ఊహించి చెప్పాడు. "తిరుగుబాటును అణచడానికయ్యే ఖర్చును పన్నులద్వారా రాబడతారు. ఆ పన్నులను ఇంగ్లాండు కార్మికులనుండి వసూలు చేస్తారు" అని జోన్స్ చెప్పాడు "ఈ పన్నులు కట్టడం వల్ల ఇంగ్లాండు కార్మికులకు ఒరిగేదేమిటి? భారతదేశాన్ని ఇంగ్లండు పాలించడం వల్ల లాభించేది ఇంగ్లాండు కార్మికులకు కాదు. ఇంగ్లండులోని దొరలు, ప్రభువులు, భూస్వాములకు, భారతదేశాన్ని చేజిక్కించుకున్న దొరలు చేసేదేమిటి? ఆ దేశాన్ని కొల్లగొట్టారు. పేదరికంలోకి నెట్టి బిచ్చగత్తెగా మార్చారు"

డిసెంబర్ 5న కూడా భారతదేశ పరిస్థితి గురించి నిరాశ పడవద్దని తన పాఠకులను కోరాడు. కాని బ్రిటీష్ సామ్రాజ్యవాదానికి చావుదెబ్బ తగలబోతుందనే తన విశ్వాసం మాత్రం సన్నగిల్లడం మొదలైంది.

మే 8న జోన్స్ ఇలా రాశాడు "వారి భూమిని మనం లాక్కున్నామన్న సంగతి భారతీయులెప్పుడూ మరచిపోరు. తిరిగి మననించే ఆ భూమిని కౌలుకు తీసుకోవడం, శక్తికి మించిన కౌలురేట్ల పాలపడడం వారెన్నడూ మరవరు. పన్నులు కట్టలేక పనిముట్లు తాకట్టుపెట్టడం, పండించిన ధాన్యాన్ని వదులుకొని దిక్కులేని వాళ్లు కావడం ఎలా మరుస్తారు? చివరికి వ్యవసాయం చేయలేక మానుకుంటే దున్నని పొలాలకు కూడా శిస్తులు కట్టమన్న నిరంకుశత్వాన్ని ఎప్పటికీ మర్చిపోతారు? శిస్తులు కట్టనందుకు గురైన చిత్రహింసలు మరుస్తారా? మండే ఎండలో తలకిందులుగా వేళ్ళాడదీశారే, చెక్కపేళ్లను గోళ్లల్లో గుచ్చారే, తండ్రీ కొడుకులకు కలిపి కట్టేసి కొరడాలతో కొట్టారే, ఆడవాళ్లను కూడా కొరడా దెబ్బలు కొట్టారే, వారి రొమ్మలకు తేళ్లను కట్టారే, కళ్లలో కారం కుక్కారే ఇవన్నీ మరిచే విషయాలా? మొత్తం భారత ప్రజలంతా మనదేశాన్ని ద్వేషిస్తున్నారు".

1857 తిరుగుబాటు అణచివేత వల్ల భారత ప్రజల ఆశయం తాత్కాలికంగా ఓడిపోయింది. కాని నశించలేదు. భారత ప్రజలు పరాయి పాలనను వదిలించుకొని స్వాతంత్ర్యం సాధించుకోవడానికి మరో వందేళ్లుపట్టింది.

1857 తిరుగుబాటు వైఫల్యం పట్ల బ్రిటీష్ కార్మికవర్గపు వాణి మౌనం పాటించలేదన్న విషయాన్ని ఈ 150వ వార్షికోత్సవం సందర్భంగా గుర్తించుకోవాలి.

భారతీయ భూ సంబంధాల్లో సమూల మార్పులు తెచ్చిన కంపెనీ పాలన

కె. వీరయ్య

ఈస్టిండియా కంపెనీ పాలనలో భారతీయ ప్రత్యేకతలు కలిగిన భూస్వామ్య వ్యవస్థ స్థానంలో పెట్టుబడిదారీ అవగాహనతో కూడిన ఆధునిక భూస్వామ్య వ్యవస్థ తెరవీదకు వచ్చింది. స్వయం పోషక ఆర్థిక వ్యవస్థలో గ్రామంలోని అన్ని వర్గాలకు ఆర్థిక సామాజిక భద్రత ఉండేది. కానీ మన దేశంపై రుద్దబడిన గ్రామీణ ఆర్థిక వ్యవస్థలో ఈ భద్రత కరువైంది. కంపెనీ పాలనలో చితికిపోయి, వీధినపడ్డ రైతాంగమే 1857 నాటికి సాయుధులయ్యారు.

1857 తిరుగుబాటుకు 150 ఏళ్లు నిండుతున్నాయి. ఈ సందర్భంగా తిరుగు బాటునూ, అందుకు దారితీసిన పరిస్థితులనూ పునఃనిర్వచించేందుకు అటు భారతీయ చరిత్రకారులూ, ఇటు బ్రిటిష్ చరిత్రకారులూ పలు ప్రయత్నాలు ప్రారంభించారు. భారతదేశ సామాజిక నిర్మాణంపై ఈస్టిండియా కంపెనీ పాలన చెరగని ముద్ర వేసింది. శతాబ్దాల తరబడి భారతదేశంలో కొనసాగుతున్న స్వయం పోషక గ్రామీణ ఆర్థిక వ్యవస్థను కంపెనీ పాలన చిన్నా భిన్నం చేసింది. ఈ వ్యవస్థ విచ్ఛిన్నంతో పాటే గ్రామీణ భారతంలో అనేక నూతన శక్తులు ఆవిర్భవించాయి. వర్గాలు పుట్టుకొచ్చాయి. ఈ కాలంలో ఉనికిలో ఉన్న దేశీయ ఆర్థిక సామాజిక వ్యవస్థ స్థానంలో బ్రిటిష్ అవగాహనతో కూడిన వ్యవస్థలు రుద్దబడ్డాయి. దీన్నే చరిత్రకారులు సూపర్ ఇంపొజిషన్ అంటున్నారు. బహుశా వర్తమాన దేశాలన్నింటిలోనూ ఇది ఇప్పుడు ఒక సామాజిక ధోరణిగా స్థిరపడి పోయింది. కంపెనీ పాలనలో భారతీయ ప్రత్యేకతలు కలిగిన భూస్వామ్య వ్యవస్థ స్థానంలో పెట్టుబడిదారీ అవగాహనతో కూడిన ఆధునిక భూస్వామ్య వ్యవస్థ తెరవీదకు వచ్చింది. స్వయం పోషక ఆర్థిక వ్యవస్థలో గ్రామంలోని అన్ని వర్గాలకు ఆర్థిక సామాజిక భద్రత ఉండేది. కానీ ఆధునిక పెట్టుబడిదారీ ఆర్థిక వ్యవస్థ నమూనాలో మన దేశంపై రుద్దబడిన గ్రామీణ

ఆర్థిక వ్యవస్థలో ఈ భద్రత కరువైంది. కంపెనీ పాలనలో చితికిపోయి, వీధినపడ్డ రైతాంగమే 1857 నాటికి సాయుధులయ్యారు. పైన పేర్కొన్నట్లు 1772 మొదలు 1854 వరకు భూసంబంధాలు, భూమిశిస్తుకు సంబంధించి కంపెనీ అనుసరించిన విధానాలు, రూపొందించిన పద్ధతుల విశ్లేషణ ఈ వ్యాసం.

కంపెనీ ప్రవేశానికి ముందరి

గ్రామీణ ఆర్థిక వ్యవస్థ

బ్రిటిష్ పరిపాలనలో భారతీయ సమాజంలో కొన్ని గుణాత్మక మార్పులు వచ్చాయి. భారతీయ సమాజానికి పునాది స్వయం పోషక గ్రామీణ ఆర్థిక వ్యవస్థ. దీని సామాజిక రూపం కులాల ప్రాతిపదికన శ్రమ విభజన. కంపెనీ పాలన ఫలితంగా ఈ శ్రమవిభజన కూడా నెర్రెలుబారింది. నూతన శక్తులు పుట్టుకొచ్చాయి.

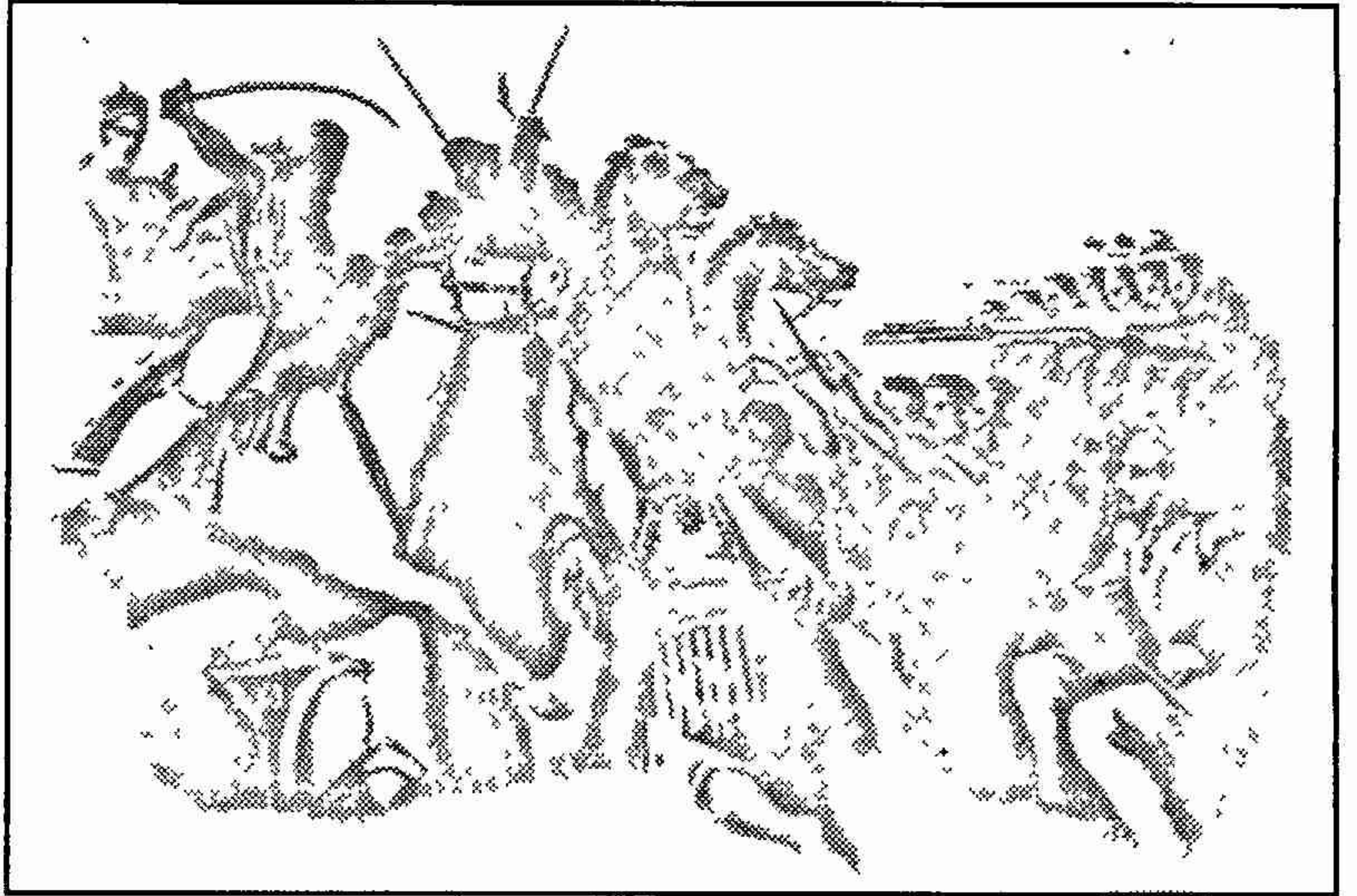
కంపెనీ ప్రవేశానికి ముందు గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో రైతాంగం భూమిని సాగు చేసుకునే హక్కులు కలిగి ఉన్నారు. ఇదే విషయాన్ని మొఘల్ కాలంలో వ్యవసాయ రంగం అన్నతన గ్రంథంలో ఇర్ఫాన్ హబీబ్ చెప్పారు. “భూమిని శాశ్వతంగానూ, వంశపారంపర్యంగానూ తమ ఆధీనంలో ఉంచుకునేందుకు, సేద్యం చేసేందుకూ ఉన్న హక్కును ప్రభుత్వాలు గుర్తిస్తున్నట్లు మా పరిశీలనలో తేలింది” అని ఆయన ధృవీకరించారు. భారతదేశంలో,

యూరప్ తరహాలో భూమిపై వ్యక్తిగత ఆస్తి హక్కులు రాజుతో సహా ఎవ్వరికీ లేవు. రాజుకు గానీ, ఆయన తైనాతీలకు గానీ భూమిపై సంపూర్ణ హక్కులు లేకపోవటంతో భారతదేశంలో వివిధ రాజుల మధ్య జరిగిన యుద్ధాలన్నీ భూమి, సేద్యం ద్వారా వచ్చే ఆదాయంలో వాటాకోసం జరిగినవే.” (ఎ.ఆర్.దేశాయి, భారత జాతీయోద్యమపు సామాజిక నేపథ్యం). ఈ భూమిపై ఎవ్వరికీ ఇప్పుడు మనం చెప్పుకుంటున్న రీతిలో వ్యక్తిగత పెత్తనం ఉండేది కాదు. దీనికి భిన్నంగా 16, 17 శతాబ్దాల్లో భారతదేశాన్ని సందర్శించిన యూరోపియన్ ప్రయాణీకులందరికీ ఒకటే అభిప్రాయం ఉండేది. అది భారతదేశంలో భూమిపై పెత్తనం రాజుదే అన్న అభిప్రాయం. ఇదే అవగాహన బ్రిటన్ కు కూడా చేరింది. దాంతో ఈ అభిప్రాయాన్ని అనుసరించి తాము గెల్చుకున్న రాజుల నుండి ఆయా రాజ్యాల్లోని భూమిపై పెత్తనాన్ని కూడా తాము గెల్చుకున్నామని కంపెనీ అభిప్రాయపడింది. తర్వాతి కాలంలో కంపెనీ పాలన అనుసరించిన భూమి శిస్తు విధానాలన్నింటికీ ఈ అవగాహనే ప్రాతిపదికగా ఉంది. కంపెనీ పాలనలో అమలు జరిగిన రైత్వారి, మహల్వారి, శాశ్వత సెటిల్మెంట్ విధానాలు, వాటి పర్యవసానాల గురించి తెలుసుకునే ముందు కంపెనీ ప్రవేశం నాటికి భారతదేశంలో గ్రామీణ వ్యవస్థ రూపురేఖలు,

స్వభావం, ఆర్థిక జీవనం గురించి రేఖా మాత్రంగా తెలుసుకుందాం.

దేశంలోని గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో వ్యవసాయోత్పత్తి శతాబ్దాలతరబడి ఒకే విధంగా కొనసాగుతూ వచ్చింది. దేశాన్ని పాలించిన ఏ రాజుకూడా భూమిపై రైతులకు వంశపారం పర్యంగా వస్తున్న సేద్యపు హక్కులను సవాలు చేయలేదు. వాటిని అంగీకరించే ముందుకు పోయారు. మార్చి 1853లో న్యూయార్క్ ట్రిబ్యూన్లో రాసినట్లు, “భారతదేశంలో భూమిపై ఉమ్మడి పెత్తనంతో పాటు మరో రెండు లక్షణాలు ప్రధానంగా కనిపిస్తున్నాయి. ఈ రెండూ పరస్పరం విరుద్ధమైనవే అయినప్పటికీ ఒకదానితో ఒకటి సమతూకంలో కలిసిపోయాయి. ఒకవైపున భారత (స్వయంపోషక గ్రామీణ) ఆర్థిక వ్యవస్థలో తగినంత స్థాయిలో శ్రమ విభజన అభివృద్ధి చెందకపోవడంతో వ్యవసాయం, పారిశ్రామికోత్పత్తి కుటుంబ జీవనంతో పెనవేసుకుపోయాయి. మరోవైపున మార్కెట్లోకి వీల్లేని స్థాయిలో (వృత్తుల మధ్య) పని విభజన జరిగింది. కులవ్యవస్థ కారణంగా ఈ పరిస్థితి సాధ్యమైంది. చేతివృత్తిదారులకు నికరమైన (ఎటువంటి మార్కులకు అవకాశం లేని) మార్కెట్టు సృష్టించటం ద్వారా ఒకసారి పని విభజన జరిగినతర్వాత అందులో ఎటువంటి మార్కులకూ చేర్చులకూ తావివ్వకుండా ఉండిపోయింది.” ఈ సామాజిక, ఆర్థిక పని జీవితాల మధ్య ఉన్న సంబంధం శతాబ్దాల కాలంలో ధృఢంగా పెనవేసుకుపోవడంతో రాజులు మారినా, రాజ్యాలు మారినా గ్రామీణ ఆర్థిక వ్యవస్థ, సామాజిక జీవనంలో మాత్రం ఎటువంటి మార్పులేకుండా 18వ శతాబ్దం వరకు కొనసాగుతూ వచ్చింది. గ్రామంలో జరిగే ఉత్పత్తినంతా స్థానిక ప్రజానీకమే వినియోగించుకునేది. స్వయం పోషక ఆర్థిక వ్యవస్థలో జరిగే ఉత్పత్తికి కులాల రూపం తీసుకున్న వృత్తుల ప్రాతిపదికన చీలిపోయిన గ్రామీణ ప్రజానీకమే మార్కెట్గా మారింది. ఈ మార్కెట్ అవసరాలు విస్తరించే అవకాశం లేకపోవడంతో ఆర్థిక వ్యవస్థ, ఉత్పత్తి కూడా విస్తరించటానికి గల అవకాశాలు మూసుకుపోయాయి. దీంతో వ్యవసాయంలోనూ, చేతివృత్తుల్లోనూ గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో సాంకేతిక నైపుణ్యం నామమాత్రంగా ఉండేది. ఉదాహరణకు గ్రామీణ అవసరాలకు సరిపడా కుండలు చేసే కుమ్మరి మహా అయితే చేసిన కుండకు రంగుల అద్దటం, ముగ్గులు వేయటం మాత్రమే చేయగలడు కానీ

“ పరమిత సాంకేతిక పరిజ్ఞానం ఆధారంగా జరుగుతున్న ఉత్పత్తిలోనే భారతీయ గ్రామాలు శతాబ్దాలపాటు ఉండిపోయాయి. అదేసమయంలో గ్రామీణ వ్యవస్థలోని మూడు సాధనాలు- కుటుంబం, కులం, గ్రామీణ సమాజం వ్యక్తిగత జీవనంపై పట్టుకలిగి ఉండేవి. అదేవిధంగా గ్రామీణ వ్యవస్థ కేవలం సామాజిక వ్యవస్థ మాత్రమే కాదు. అది ఆర్థిక వ్యవస్థ, పాలనా వ్యవస్థ కూడా కావడంతో వీటిపై రాజ్యం, రాజ్యాధిపతులు పెద్దగా ప్రత్యక్ష పెత్తనానికి అవకాశం లేకుండా పోయింది. ”

కుండ తయారీకి ఉపయోగించే ముడిసరుకు మట్టి విషయంలోనూ, అవసరమైన సాధనం సారే విషయంలోనూ ఎటువంటి మార్కులూ చేయలేదు. ఈ తరహా ఉత్పత్తి క్రమం గురించి ప్రస్తావిస్తూ కార్ల్ మార్క్స్, “ఈ విధంగా స్వయం పోషకత్వం కలిగిన (గ్రామీణ) సమాజాలు నిరంతరం ఒకే విధమైన ఉత్పత్తి క్రమాన్ని పునరావృతం చేస్తూ వచ్చాయి. ఒక వేళ ప్రమాదవశాత్తూ నాశనమైనా తిరిగి అదేపేరుతో అదే చోట ఆవిర్భవించేవి. ఆసియా సమాజాల్లో మార్కులేమీ వెనక గల కీలక రహస్యం” ఇది అని వ్యాఖ్యానించాడు. ఈ విధంగా పరమిత సాంకేతిక పరిజ్ఞానం ఆధారంగా జరుగుతున్న ఉత్పత్తిలోనే భారతీయ గ్రామాలు శతాబ్దాల పాటు ఉండిపోయాయి. అదేసమయంలో గ్రామీణ వ్యవస్థలోని మూడు సాధనాలు- కుటుంబం, కులం, గ్రామీణ సమాజం వ్యక్తిగత జీవనంపై పట్టుకలిగి ఉండేవి. సామాజిక కట్టుబాటు, కులం కట్టుబాటు అంటూ మనం

గ్రామాల్లో నేటికీ వినే మాటల వెనక ఉన్న భావం, అర్థం ఇదే. అదేవిధంగా గ్రామీణ వ్యవస్థ కేవలం సామాజిక వ్యవస్థ మాత్రమే కాదు. అది ఆర్థిక వ్యవస్థ, పాలనా వ్యవస్థ కూడా కావడంతో వీటిపై రాజ్యం, రాజ్యాధి పతులు పెద్దగా ప్రత్యక్ష పెత్తనానికి అవకాశం లేకుండా పోయింది. ఈ కారణంగానే మహ్మద్ ఘజనీ దండయాత్ర నాటి గ్రామీణ వ్యవస్థకూ, సిరాజుద్దౌలాపై రాబర్ట్ క్లైవ్ దండయాత్ర జరిపిన నాటి గ్రామీణ వ్యవస్థకూ మౌలికంగా రూపు రేఖల్లో తేడా లేకపోయింది. అంత మాత్రాన భారతదేశం ఈస్టిండియా కంపెనీ పాలనతోనే ఆధునిక ఉత్పత్తి వ్యవస్థ లక్షణాలను సంతరించుకుందనీ, కంపెనీ ప్రవేశం లేకపోతే భారతదేశంలో పెట్టుబడిదారీ విధానం ఆవిర్భావం సాధ్యం కాదేమో అన్న నిర్ధారణకు రావల్సిన అవసరం లేదని అదే కాలంలో పట్టణ ప్రాంత అభివృద్ధిని గుర్తిస్తే స్పష్టమవుతోంది. ఇక్కడ మరో విషయాన్ని గమనించాలి.

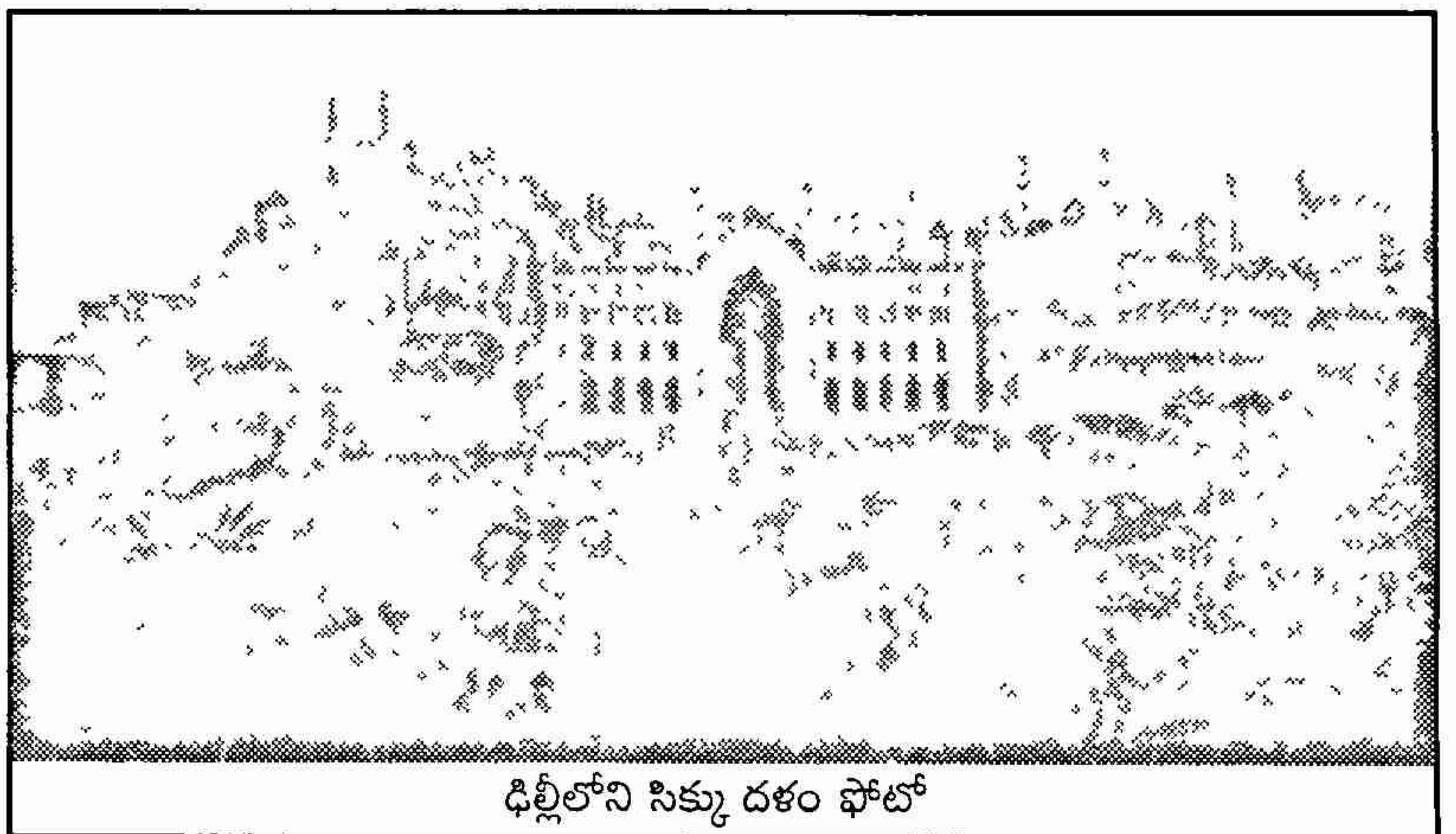
“తమ లాభాలు పెంచుకునేందుకు, దీర్ఘకాలంపాటు భారీ మొత్తాల్లో ఆదాయం నిరాశూటంగా ఖజానాకు చేరేలా చూసుకోవటానికి గాను ఇంగ్లీషు పాలకులు అమల్లోకి తెచ్చిన పలు వ్యవసాయక విప్లవాలు అప్పటికి ఉనికిలో ఉన్న ఆస్తి సంబంధాలను నిర్వీర్యం చేశాయి. భూమిని వివిధ రకాల వ్యక్తి ఆస్తి రూపాలుగా మార్చేశాయి. ఇది ఆసియాటిక్ సమాజంలో ఒక భారీ మార్పు కొత్త స్వభావంతో కూడుకున్న మార్పు కూడా.”

ఈస్టిండియా కంపెనీతో సహా పలు విదేశీ వాణిజ్య శక్తులను భారతదేశంవైపు ఆకర్షించేలా చేసింది 15-18వ శతాబ్ది కాలంలో అభివృద్ధి చెందిన పట్టణ ప్రాంత పరిశ్రమలే అని చెప్పవచ్చు. ఇందులో వస్త్ర పరిశ్రమ పాత్ర మరింత కీలకమైనది. “భారతదేశంలో పరిశ్రమలు సమకాలీన పాశ్చాత్య దేశాల్లోని పరిశ్రమలతో పోల్చి చూసుకుంటే చాలా అభివృద్ధి చెందాయి. భారతదేశంలోని పరిశ్రమలు బుద్ధిమంతుల విన్నూత్న కౌశలం, విశేష సామర్థ్యం ఫలితం. ఉదాహరణకు పశ్చిమదేశాల్లో నౌకాయానం తప్పటడుగులు వేస్తున్న రోజుల్లోనే భారతదేశం భారీ పడవలు నిర్మించి విదేశీ వాణిజ్యానికి ఉపయోగించింది...వస్త్రపరిశ్రమ వైవిధ్యం గురించి ప్రత్యేకంగా చెప్పనవసరం లేదు. దీనికి తోడు భారతదేశంలో ఖనిజ పరిశ్రమలు, రాతి పరిశ్రమలు, పేపరు, నీలిమందు వంటి ఉత్పత్తులు ఆనాటికే ఉన్నాయి. అద్దకం ప్రధాన పరిశ్రమ హోదాను కలిగి ఉంది. సీసం, పాదరసం, కొన్నిచోట్ల ఇనుప పరిశ్రమలు కూడా రంగంలో ఉండటం ఆ నాటి భారతదేశ విశిష్టత....ఇతర అనేక రకాల వృత్తుల్లో కూడా అద్భుతమైన పనితీరు కనబర్చేవారు” (ఎ.ఆర్.దేశాయి). పైనచెప్పుకున్న స్వయం పోషక గ్రామీణ ఆర్థిక వ్యవస్థ కంటే ఈ పరిణామం ఖచ్చితంగా భిన్నమైనదే. అయితే ఈ అద్భుతపనితీరుమంతా రాజరిక పోషణలో రాజులు, చక్రవర్తుల మనోభీష్టాలు తీర్చేందుకు మాత్రమే పరిమితం అయ్యింది తప్ప సామాజిక ఉత్పత్తి ధోరణిగా అభివృద్ధి చెందలేదు. ఈ నిపుణత్వంతో కూడిన ఉత్పత్తి పరిమిత స్థాయిలోనే ఉన్నప్పటికీ సామాజిక ప్రగతిలోనూ, పరిణామంలోనూ జోక్యం చేసుకుని ఉంటే పాశ్చాత్య దేశాల తరహాలోనే పెట్టుబడిదారీ విధానం అభివృద్ధికి కావల్సిన మూలాలు భారత

దేశంలోనూ అభివృద్ధి చెంది ఉండేవని కొందరు చరిత్రకారులు వాదిస్తున్నారు. ఇక్కడ మరో విషయాన్ని కూడా గమనంలో ఉంచుకోవాలి. యూరోపియన్ దేశాల్లో పట్టణ ప్రాంత పరిశ్రమలు సాగిస్తున్న ఉత్పత్తులకు గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో కూడా గిరాకీ ఉండేది. భారతదేశంలో పరిస్థితి దీనికి భిన్నంగా ఉంది. గ్రామీణ ప్రాంతాలన్నీ స్వయంపోషకాలు కావటంతో పట్టణ ప్రాంతాల్లో సాగించే ఉత్పత్తికి గిరాకీ తగ్గిపోయింది. పట్టణ ప్రాంత ఉత్పత్తుల అవసరం గ్రామాలకు లేకపోయింది. పట్టణ ప్రాంత ఉత్పత్తులు గ్రామీణ ప్రాంతాలకు చేరాల్సిన అవసరం లేకపోవటంతో ఈమేరకు పట్టణ, గ్రామీణ ప్రాంతాల మధ్య సంపర్కం లేకపోయింది. ప్రత్యేకించి ఆర్థికరంగంలో ఇచ్చిపుచ్చుకోవటం లేకపోయింది. గ్రామీణ ప్రాంతాల్లోని ఉత్పత్తి స్థాయి కూడా అంతే పరిమితంగా నిలిచిపోయింది. కులవ్యవస్థ ఆధారంగా పని చేసే సామాజిక జీవనం వ్యక్తిగత వికాసానికి దోహదం చేసేది కాదు.

సామాజిక వ్యవస్థలో చలనం
భారతదేశ రాజకీయ రంగంలోకి

అడుగుపెట్టిన ఈస్టిండియా కంపెనీ తన అధికారాన్ని సుస్థిరం చేసుకోవటానికి అనేక చర్యలు చేపట్టింది. విధానాలు రూపొందించింది. 1772లో బెంగాల్లో దివానీ హక్కులు దఖలుపర్చుకున్నది మొదలు దేశంలోనే అంతర్గత ఆదాయ వనరులు పెంచుకునేందుకు గల అవకాశాలపై కంపెనీ కన్ను వేసింది. బెంగాల్లో పన్ను వసూళ్లపై పెత్తనం సంపాదించటంతో పాటే లండన్లో ఈస్టిండియా కంపెనీ షేర్లు ఆకాశాన్నంటాయి. కంపెనీ విస్తారంగా పెట్టుబడులు సేకరించింది. తమ వాటాదారులందరి విశ్వాసాన్ని తమకు అండగా నిలిచిన ప్రభుత్వం విశ్వాసాన్ని పొందాలంటే కంపెనీ భారతదేశం నుండి నికర ఆదాయం చూపించాల్సి వచ్చింది. ఈ క్రమంలోనే రెవిన్యూ వసూళ్లపై కంపెనీ దృష్టిసారించింది. ఈ మార్పులన్నింటి ఫలితమే భారతదేశంలో నిస్తేజంగా ఉన్న భూస్వామ్య వ్యవస్థలో కదలిక వచ్చింది. దీర్ఘకాలంలో ఆదాయ వనరులు సురక్షితం చేసుకోవటానికి కంపెనీ పలు చర్యలు అనుసరించింది. అందులో భాగంగానే శాశ్వత శిస్తు విధానం, రైత్వారి, మహల్వారి పద్ధతులు అమల్లోకి వచ్చాయి. అయితే పంజాబ్లోగానీ, బెంగాల్లోగానీ, మద్రాసు రాష్ట్రంలో గానీ ఈ విధానాలను అమలు చేయటానికి ముందు స్థానిక ప్రత్యేకతలు, వాస్తవిక పరిస్థితుల గురించి కంపెనీ అధ్యయనం చేయలేదని కలకత్తా కౌన్సిల్ ప్రకటనను చూస్తే అర్థమవుతుంది. ఈ ప్రకటనలో “బెంగాల్లో దివానీ బాధ్యత చేపట్టాలని కంపెనీ నిర్ణయించుకుంది. ఈ నిర్ణయం అమల్లో భాగంగా కంపెనీ సేవకులు రెవిన్యూ బాధ్యతలు చేపడతారు... కానీ ఈ బాధ్యతల అమలుకు వారు నెరవేర్చాల్సిన కర్తవ్యాలు ఏమిటి, ఎలా నెరవేర్చాలి అన్న

ఢిల్లీలోని సిక్కు దళం ఫోటో

విషయాలకు సంబంధించిన ప్రస్తావన లేదు.. మొత్తం వ్యవస్థను మార్చేందుకు (కంపెనీ) డైరెక్టర్లు సిద్ధమయ్యారు. కానీ ఈ మార్పు సాధించటానికి అవసరమైన విధి విధానాలు నిర్ణయించే పని మాత్రం బోర్డు నిర్ణయానికి వదిలేశారు. ఈ క్రమంలో (దివానీ హక్కుల స్వీకరించటానికి) ముందున్న వ్యవస్థలో పని చేయటానికి కంపెనీ రూపొందించిన మార్గ దర్శకాలు, ఆదేశాలను రద్దు చేయటం మర్చిపోయారు. ” అని జూలై 28, 1772లో కౌన్సిల్ తీర్మానం ఆక్షేపించింది. అయినా రెవిన్యూ వ్యవస్థ పగ్గాలు కంపెనీ చేతికి మారటం భారతదేశ వ్యవసాయ రంగ చరిత్రలో చారిత్రకంగా గుర్తింపు కలిగిన ఘట్టం. రెవిన్యూ వ్యవస్థ యాజమాన్యం కంపెనీ చేతికి మారటం తోనే స్వయం పోషక గ్రామీణ ఆర్థిక వ్యవస్థ బీటలు వారటం ప్రారంభించింది. కంపెనీ భారతదేశంలో అమలు చేసిన బ్రిటిష్ తరహా రెవిన్యూ విధానాలవల్ల “స్వయం పోషక గ్రామీణ ఆర్థిక వ్యవస్థకు రెండు స్థంభాలుగా నిలిచిన వ్యవసాయం, చేతివృత్తుల మధ్య ఐక్యత, మార్కులకు తావివని పని విభజన” అంతర్ధాన మయ్యే పరిస్థితి ఏర్పడింది అని మార్క్స్ విశ్లేషించాడు. “తమ లాభాలు పెంచుకునేందుకు, దీర్ఘకాలంపాటు భారీ మొత్తాల్లో ఆదాయం నిరాఘాటంగా ఖజానాకు చేరేలా చూసుకోవటానికి గాను ఇంగ్లీషు పాలకులు అమల్లోకి తెచ్చిన పలు వ్యవసాయక విప్లవాలు అప్పటికి ఉనికిలో ఉన్న ఆస్తి సంబంధాలను నిర్వీర్యం చేశాయి. భూమిని వివిధ రకాల వ్యక్తి ఆస్తి రూపాలుగా మార్చేశాయి. ఇది ఆసియాటిక్ సమాజంలో ఒక భారీ మార్పు. కొత్త స్వభావంతో కూడుకున్న మార్పు కూడా.” (ఆగస్టు 8, న్యూయార్క్ డైలీ ట్రిబ్యూన్, మార్చ్) అయితే ఈ మార్పులకు మరో కోణం కూడా ఉంది. వ్యవసాయరంగానికి గల పన్నులు చెల్లించే శక్తిని పెంచటమే ఈ కోణం. ఈ మార్పులన్నీ బ్రిటన్ ఆర్థిక అవసరాలు, వాణిజ్యం, బ్యాంకింగ్ వర్గాల ప్రయోజనాలను దృష్టిలో పెట్టుకుని చేపట్టినవే. అందువల్లనే మార్చ్ ఈ పరిణామాలపై వ్యాఖ్యానిస్తూ “ఇంగ్లాండ్లోని రాజరికం భారత్ను జయించాలని నిర్ణయించింది. ధనస్వామ్యవర్గం దోపిడీ చేయాలని, మిల్లు యజమానుల వర్గం భారతీయ వనరులను చౌకగా కాజేయాలని నిర్ణయించుకున్నాయి” అని క్లుప్తీకరించారు. దీంతో కంపెనీ భారతదేశంలో తన దోపిడీని తీవ్రతరం చేసింది. అంతకు ముందు వరకు దేశీయ ప్రభుత్వానికి తుపాకులనూ, సుశిక్షితమైన

“ ఈ పరిణామాలన్నింటి ఫలితంగా గ్రామీణ సమాజం స్థానంలో ఆధునిక రైతు, లేదా జమీందారు ప్రత్యక్షమయ్యాడు. వీరిద్దరూ భూమిపై వ్యక్తిగత హక్కును కలిగిన వారే. ఇంగ్లాండ్లో ఆధునిక పరిశ్రమ ఆగమేఘాల మీద అభివృద్ధి అవుతుంటే భారతదేశంలో అంతే వేగంగా చేతివృత్తిదారులు వీధినపడ్డారు. ”

సైనికులనూ అరువిచ్చి దానికింద కొంత మొత్తం వసూలు చేసే స్థాని నుండి దేశవ్యాప్తంగా విస్తరించి ఉన్న వ్యవసాయరంగాన్ని పీల్చిపిప్పి చేయటం కంపెనీ దోపిడీ విస్తరించింది. ఈ విధంగా దేశాన్ని పన్నుల రూపంలో ప్రత్యక్షంగా దోపిడీ చేయటం భారతదేశంలో బ్రిటిష్ పాలన లక్షణాల్లో ఒకటిగా మారింది. ఈ దోపిడీని మరింత వేగవంతం చేయటంకోసం అప్పటి స్వయం పోషక ఆర్థిక వ్యవస్థకు యూనిట్గా ఉన్న గ్రామాన్ని విచ్ఛిన్నం చేసి రైతును యూనిట్గా ఎంచుకుంది. 18వ శతాబ్ది మధ్యకాలం వరకూ భారతదేశాన్ని పాలించిన రాజులందరూ గ్రామాన్ని యూనిట్గా తీసుకుని శిస్తును నిర్ణయించేవారు. కంపెనీ ఈ సాంప్రదాయాన్ని తోసిపుచ్చుతూ రైతును యూనిట్గా ఎంపిక చేసింది. తద్వారా తన శిస్తు పరిధి నుండి ఏ ఒక్క ప్రాణి తప్పించుకుపోకుండా చూడటమే కాక గతంలో వలె ఊరుమ్మడి శిస్తు అవకాశం లేకుండా చేసింది. ఊరుమ్మడి శిస్తు అంటే మొత్తం గ్రామం తరపున చెల్లించబడేది.

ఒక రైతుకు పండినా ఇతరులకు ఎండినా సగటున ఇంత మొత్తం అని గ్రామం తరపున రాజుకూ, ఆయన ప్రతినిధికి శిస్తు చేరేది. కంపెనీ అనుసరించిన శిస్తు విధానంలో ఈ వ్యత్యాసానికి తావు లేదు. పండించిన రైతు చెల్లించిన విధంగానే పంట నష్టపోయిన రైతు కూడా చెల్లించాల్సి వచ్చేది. ఈ విధంగా కంపెనీ తన దోపిడీ సాంద్రతను పెంచింది. “18వ శతాబ్ది అంతటా భారతదేశంతో వాణిజ్యం చేయటం ద్వారా సంపాదించిన లాభాల కంటే ఎక్కువ మొత్తాలను రెవిన్యూ వసూళ్ల ద్వారా కంపెనీ లండన్లోని తన ఖజానాకు తరలించింది.”

ఈ పరిణామాలన్నింటి ఫలితంగా గ్రామీణ సమాజం స్థానంలో ఆధునిక రైతు, లేదా జమీందారు ప్రత్యక్షమయ్యాడు. వీరిద్దరూ భూమిపై వ్యక్తిగత హక్కును కలిగిన వారే. ఇంగ్లాండ్లో ఆధునిక పరిశ్రమ ఆగమేఘాలమీద అభివృద్ధి అవుతుంటే భారతదేశంలో అంతే వేగంగా చేతివృత్తిదారులు వీధినపడ్డారు.

“ అంటేదాదాపు చరిత్రతెలిసిన కాలం నుండి 18వ శతాబ్దం వరకు భారతదేశంలో భూమిపై ఎవ్వరికీ స్వంతపెత్తనం, వ్యక్తిగత హక్కు లేవు. దీన్నే మరోమాటగా చెప్పాలంటే ఇప్పుడు మనం చూస్తున్న భూస్వాములు, జమీందార్లు, ధనిక రైతులు వంటి వారి జీవితకాలం మహా అయితే 200 ఏళ్లు. ”

రవాణా కార్మికులు, వడ్డీ వ్యాపారులు, పెట్టుబడి దారులు, రైతాంగం, వ్యవసాయ కార్మికులుగా గ్రామీణ సమాజం చీలిపోయింది. ఈ మార్పులు భారతదేశ ఆర్థిక వ్యవస్థనే కాక సామాజిక వ్యవస్థను కూడా ప్రభావితం చేశాయి. ఆర్థిక వ్యవహారాలకు గ్రామం యూనిట్ అన్న పరిస్థితి పోయింది. మొత్తం దేశమే ఒక ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలంగా మారింది. గ్రామాల్లో సైతం వస్తుమార్పిడి స్థానంలో సరుకుల అమ్మకాలు సాధారణ రూపం తీసుకున్నాయి. అంతకు ముందు అక్బర్ పాలనా కాలంలో కొన్ని విన్నూత్న చర్యలు చేపట్టినా అవి దిగువ స్థాయిలో ఉన్న వ్యవసాయ రంగాన్ని ప్రభావితం చేసే స్థాయికి చేరుకోలేదు. అక్బర్ కూడా గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో ద్రవ్య చెలామణికి అవకాశాలు కల్పించినా భూమిపై గ్రామానికి ఉన్న ఉమ్మడి పెత్తనాన్ని మాత్రం కదలించలేదు. కాని ఈస్టిండియా కంపెనీ పాలనలో మాత్రం భూమిపై ఊరుమ్మడి పెత్తనం తొలగిపోయింది. ఆ విధంగా భారతదేశంలో మొదటి తరం భూస్వాములను తయారు చేసిన ఘనత, తెరమీదకు తెచ్చిన ఘనత కార్నెవాల్స్ కు దక్కుతుంది. బెంగాల్ లో అమలు జరిపిన శాశ్వత శిస్తు విధానం ఫలితంగా 1793లో పన్ను చెల్లించే రైతాంగం నుండి కొందరిని ఎంపిక చేసి కమిషన్ ప్రాతిపదికన ఆయా ప్రాంతాల్లో కంపెనీ తరపున భూమి శిస్తు వసూలు చేసేందుకు ఏజెంట్లుగా నియమించుకుంది. దీనికి మూడు కారణాలను చెప్పుకోవచ్చు.

మొదటిది, అప్పటికి బ్రిటన్ లోనూ ఇతర యూరోపియన్ దేశాల్లోనూ భూమి, భూమిపై హక్కులకు సంబంధించి అమల్లో ఉన్న సామాజిక, ఆర్థిక, న్యాయ సూత్రాలను యధాతథంగా భారతదేశంలోకి దిగుమతి చేసుకున్నారు. భారతదేశ ఆర్థిక చరిత్రలో అంతవరకు కంపెనీ సృష్టించిన తరహా భూస్వామ్య వ్యవస్థ ఉనికికి

సంబంధించిన దాఖలాలు లేవు. రెండో కారణం, దేశవ్యాపితంగా ఉన్నరైతాంగం నుండి విడివిడిగా శిస్తు వసూలు చేయటం కంటే ఎంపిక చేసిన కొద్దిమంది నుండి వసూలు చేయటం పాలనా పరంగా కంపెనీకి సౌలభ్యంగా మారింది. ఈ కొద్దిమంది ఆయా ప్రాంతాల్లో రైతాంగం నుండి ప్రత్యక్షంగా శిస్తు వసూలు చేసే బాధ్యులుగా మారారు. ఈ పరిణామానికి మూడో కారణం కూడా ఉంది. అప్పట్లో భారత దేశంలో బ్రిటిష్ ఆధిపత్యం మొగ్గతొడిగే దశలో ఉంది. ఈ దశలో సామాజిక ఉపద్రవాలు, విపరీతాలు, వ్యతిరేకతలను ఎదుర్కోవటానికి కంపెనీకి సామాజిక అండ అవసరం. నూతన భూసంబంధాల పర్యవసానంగా తెరమీదకు వచ్చిన నూతన భూస్వామ్య వర్గానికి బ్రిటిష్ పాలన కొనసాగితేనే ప్రయోజనం. ఈ విధంగా తమ ఉనికి వల్ల ప్రయోజనం పొందే ఒక వర్గాన్ని తయారు చేసుకోవటం ద్వారా తన పాలన కొనసాగించటానికి అవసరమైన సామాజిక అండను సంపాదించింది ఈస్టిండియా కంపెనీ. ఈ అవగాహనను మరింత స్పష్టీకరిస్తూ మెట్ కాఫ్ సోదరులు తమ పుస్తకం భారతదేశ సంక్షిప్త చరిత్రలో “భారతదేశంలో జమీందార్లు, రాజులు బ్రిటిష్ పాలనపై ప్రజా గ్రహం పెల్లుబుకకుండా ఉండేందుకు అడ్డు గోడగా మారారు” అని విశ్లేషించారు. ఈ విశ్లేషణలోని వాస్తవికతను విలియం బెండింగ్ అంగీకరిస్తూ, “విస్తారమైన ప్రజా తిరుగుబాటు నేపథ్యంలో బ్రిటిష్ ప్రయోజనాలకు రక్షణ కావల్సి ఉంటే ఈ రకంగా రక్షణ కల్పించింది శాశ్వత శిస్తు విధానమే అని చెప్పాలి. ఇతర అనేక రంగాల్లో ఇది విఫలమైనా, కీలక మైన అంశాల్లో విజయం సాధించింది. భారత దేశంలో బ్రిటిష్ పాలనను కోరుకునే విశాలమైన భూస్వామ్య వర్గాన్ని ఈ విధానం ఉనికిలోకి తెచ్చింది. వీళ్లే స్థానిక ప్రజలపై సంపూర్ణ

అధికారం చెలాయిస్తూ ఉన్నారు” అని రాశాడు. ఈ వ్యాఖ్యానాన్ని ఇప్పటి పరిస్థితికి వర్తింప చేస్తే బ్రిటిష్ వలస పాలకులు మనకు అందించిన భూ సంబంధాలను కాపాడటం ఇప్పుడున్న పాలకవర్గాల ప్రయోజనం అయింది. అటువంటి పాలకవర్గాలు అధికారంలో ఉన్నంత కాలం ఈ భూస్వామ్యవర్గాల ప్రయోజనాలు కాపాడబడుతూనే ఉంటాయి. ఈ రెండు వర్గాలు ఒకరికొకరు సహాయం చేసుకుంటూ ఉన్నాయి.

రెండో అంశం, బ్రిటిష్ పాలన కొన్ని ప్రాంతాల్లో భారీఎత్తున భూస్వామ్య వర్గాన్ని తయారు చేసినట్లే మిగిలిన చోట్ల భూమిపై వ్యక్తిగత హక్కు కలిగిన రైతలను సృష్టించింది. దీన్నే రైత్వారి అంటున్నాము. రైత్వారి విధానం కింద భూమిని సాగుచేసే వాళ్లందరూ భూమిపై హక్కులు కలిగిన వారుగా మారిపోయారు. మద్రాసు గవర్నరుగా ఉన్న థామస్ మన్రో ఇంగ్లాండ్ తరహా భూస్వామ్య విధానం భారత్ కు సరిపోదని రైత్వారి పద్ధతిని అమల్లోకి తెచ్చాడు.

మూడోది కీలకమైనది శాశ్వత శిస్తు విధానం ప్రారంభించిన కారన్ వాలీస్ మాటల్లోనే తెలుసుకుందాం. అప్పట్లో కంపెనీకి నికరమైన శాశ్వత ఆదాయం విషయంలో సందేహాలు తలెత్తాయి. దీంతో పాటు కంపెనీకి, ఇంగ్లాండ్ పార్లమెంట్ కూడా మధ్య ఉన్న విభేదాలను ఆసరాగా చేసుకుని పార్లమెంట్ నికరమైన ఆదాయానికి వనరులు చూపించాలని కంపెనీపై ఒత్తిడి తెచ్చింది. ఈ సందర్భంగా ఆగస్టు 2, 1789న కంపెనీ ప్రధాన కార్యాలయానికి గవర్నర్ జనరల్ కార్నె వాలీస్ రాసిన లేఖలో ఇలా పేర్కొన్నారు: “జమీందార్లకు భూమిపై హక్కు కలిగించటం ప్రయోజనకారిగా ఉంటుంది. ఇప్పటి వరకు వారు కేవలం చక్రవర్తి తరపున శిస్తు వసూలు చేసే ఏజెంట్లుగానే ఉన్నారు. కానీ వాళ్లే ఇంగ్లీషు వ్యవస్థలో భూస్వాములుగా ఉన్నారు. ఈ మొత్తం ఆట ప్రధాన ఉద్దేశ్యం మన ఆదాయాలు నికరంగా ఉండేలా చూడటమే కాక పెంచుకోవటానికి ఉద్దేశించిన మార్పులే ఇవి.”

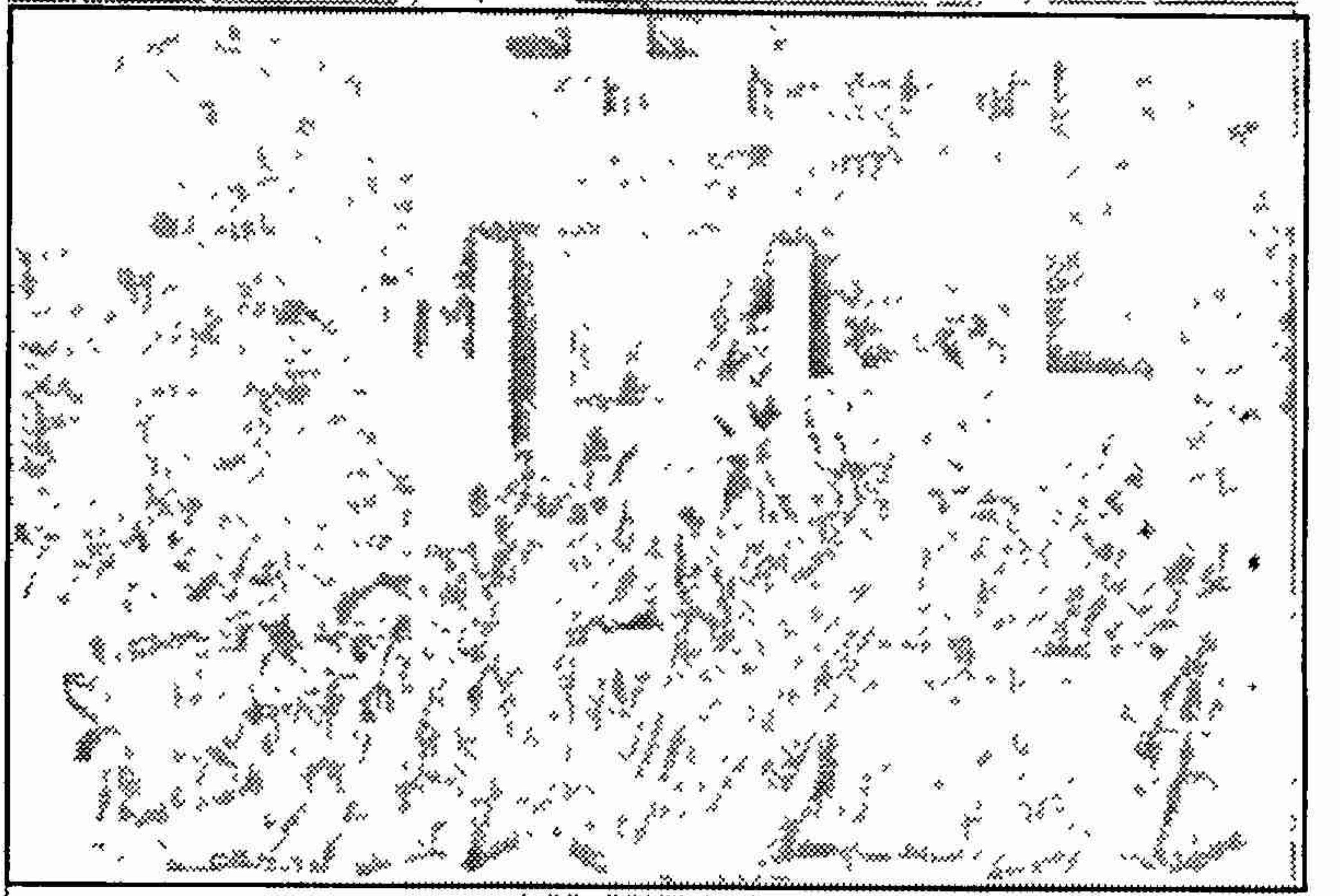
ఈ రెండు విధానాల పేర్లలో తేడా ఉన్నా రెండింటి ప్రయోజనం ఒక్కటే. భూమిపై కొందరికి హక్కులు అప్పగించటం. తద్వారా భూమిని వ్యక్తిగత ఆస్తిగా ఘోషిస్తారు. ఈ వ్యత్యాసాన్ని గుర్తించినందునే మార్చి 1853, ఆగస్టున న్యూయార్క్ ట్రిబ్యూన్ వ్యాసంలో “జమీందారీ, రైత్వారి విధానాలు రెండూ వ్యవసాయక విప్లవాలే. ఈ రెండూ ప్రజల అవసరాలు తీర్చటానికి వచ్చినవి కావు. రైతుల ప్రయోజనాలు కాపాడటానికి వచ్చినవి కావు.

భూమిపై పన్ను విధించే ప్రభుత్వాల ప్రయోజనాలు కాపాడటానికి తెరమీదకు వచ్చినవే" అని నిర్ధారించాడు. అంటే దాదాపు చరిత్ర తెలిసిన కాలం నుండి 18వ శతాబ్దం వరకు భారతదేశంలో భూమిపై ఎవ్వరికీ స్వంతపెత్తనం, వ్యక్తిగత హక్కు లేవు. దీన్నే మరోమాటగా చెప్పాలంటే ఇప్పుడు మనం చూస్తున్న భూస్వాములు, జమీందార్లు, ధనిక రైతులు వంటి వారి జీవితకాలం మహా అయితే 200 ఏళ్లు. అంటే వంశపారంపర్యంగా భూమిని మేమే అనుభవిస్తున్నాము, మిగిలిన వారికి అనుభవించే హక్కు లేదంటూ జరుగుతున్న ప్రచారం కేవలం 200 ఏళ్ల క్రితం ప్రారంభమైన నూతన సాంప్రదాయాన్ని కాపాడటానికే తప్ప మరొకందుకు కాదు.

నూతన శిస్తు విధానం

పైన చెప్పినట్లు రెవిన్యూ వ్యవహారాలు కంపెనీ వశం కావటంతో ఆర్థిక జీవనానికి గ్రామం యూనిట్ అన్న పరిస్థితి పోయింది. భూమిపై వ్యక్తిగత హక్కులు దఖలు వర్చటంతోపాటు వ్యక్తిగతంగానే శిస్తు చెల్లించాల్సిన పరిస్థితిని అమల్లోకి తెచ్చింది కంపెనీ. అంతేకాక గతంలో శిస్తు అంటే సదరు సంవత్సరం పండిన పంటలో నిర్దిష్ట వాటా మాత్రమే. అదికూడా వస్తువు, ఉత్పత్తి రూపంలోనే చెల్లించాల్సి ఉండేది. ఈ పరిస్థితిని కూడా కంపెనీ రెవిన్యూ విధానాలు మార్పు చేశాయి. డబ్బుల రూపంలో శిస్తు చెల్లించటం ఇప్పుడు అనివార్యం అయ్యింది. అదికూడా పంట పండిందా ఎండిందా అన్నదాంతో నిమిత్తం లేకుండా చెల్లించాల్సి వచ్చేది. ఈ విధానం అమలు ఫలితంగానే భూమి అమ్మకాలు, తాకట్టుపెట్టటం, కొనుగోలు చేయటం వంటివి అమల్లోకి వచ్చాయి. 18వ శతాబ్దానికి ముందు ఫలానా ప్రాంతంలో ఫలానా రైతు భూమిని అమ్ముకున్నాడు అని చెప్పేందుకు దాఖలాలులేవు. స్వయం పోషక ఆర్థిక వ్యవస్థలో గ్రామం ఆర్థిక సామాజిక కర్తవ్యాలనే కాక న్యాయ వ్యవస్థగా కూడా వ్యవహరించేది. గ్రామ పంచాయతీలు నిర్ణయించింది గ్రామస్తులకు శిరోధార్యం. స్వయం పోషక ఆర్థిక వ్యవస్థలో ప్రజలకూ, రాజుకూ మధ్య గ్రామ సమాజం ఉండేది. ఆధునిక భూమి శిస్తు విధానంలో ఈ పరిస్థితి పోయింది. వ్యక్తిగా రైతు శక్తివంతమైన ప్రభుత్వంతో నేరుగా అనుసంధానించబడ్డాడు. భూ వివాదాలన్నీ ఇప్పుడు కోర్టులకెక్కుతున్నాయి. అదికూడా ఇంగ్లీషు చట్టాల ప్రకారం పని చేసే కోర్టుల్లో

“బ్రిటిష్ విధానాల కారణంగా దేశంలో భూమిపై పైవేటు హక్కులు చట్టబద్ధమయ్యాయి. ఈ హక్కులు చట్టబద్ధమైనప్పటికీ కంపెనీ దళారులు నిర్ణయించిన స్థాయిలో శిస్తు చెల్లించలేని రైతులు భూములు అమ్ముకోవటం తప్ప మరో ప్రత్యామ్నాయం లేకపోయింది. ”

వివాదాలు పరిష్కరించుకోవాల్సి వస్తోంది.

వ్యవసాయం వాణిజ్యీకరణ

ఇక్కడ వాణిజ్యీకరణ అన్న పదాన్ని 18వ శతాబ్ది నేపథ్యంలోనే అర్థం చేసుకోవాల్సి ఉంది. 21వ శతాబ్ది నేపథ్యంలో కాదు. నూతన భూసంబంధాలు, భూమి శిస్తును రొక్కం రూపంలోకి మార్చటం వంటి చర్యల ద్వారా వలస పాలన గ్రామాలను మార్కెట్ బంధనంలో ఇరికించింది. దాంతో గతంలోవలె గ్రామీణ అవసరాలకు ఉత్పత్తి చేయటం అన్న స్థితి నుండి ఇప్పుడు మార్కెట్ అవసరాల కోసం ఉత్పత్తి చేయటం ప్రారంభమైంది. బెంగాల్ అంతటా నీలిమందు, బీహార్ లో ఓపియం, దక్షిణాదిన పత్తి వంటి పంటలు పండించే సాంప్రదాయం ఇంగ్లాండ్ మార్కెట్ అవసరాల మేరకు ప్రారంభమైందే. రవాణా సదుపాయాలు విస్తరించటంతో కూడా స్వయంపోషక ఆర్థిక వ్యవస్థగా గ్రామం వేగగంగా చిన్నాభిన్నమవటానికి దారితీసింది. ఒక సారి బయటి మార్కెట్ తో గ్రామాన్ని అనుసంధానించిన తర్వాత

గ్రామీణ పరిశ్రమలు కూడా బయటి మార్కెట్ ధాటికి తట్టుకోలేకపోయాయి. ఈ విధంగా స్వయం పోషక గ్రామీణ ఆర్థిక వ్యవస్థకు ఒక మూలస్థంభంగా ఉన్న వ్యవసాయం, చేతివృత్తుల ఐక్యత విచ్ఛిన్నమైంది. ఇంగ్లాండ్ లో అప్పుడే విస్తరిస్తున్న పారిశ్రామిక విప్లవం భారత్-ఇంగ్లాండ్ సంబంధాలను తీవ్రంగా ప్రభావితం చేసింది. అమితవేగంగా విస్తరిస్తున్న బ్రిటిష్ పరిశ్రమలు భారతదేశంలో శైశవ దశలో ఉన్న పరిశ్రమలను ధ్వంసం చేశాయి. దేశాన్ని ముడి సరుకుల గోదాముగా మార్చాయి. బ్రిటిష్ పారిశ్రామిక ఉత్పత్తులకు భారతదేశం మార్కెట్ గా మారింది. దీంతో అప్పటికే నామమాత్రపు మార్కెట్ కలిగిన వృత్తిదారులకు ఈ మార్కెట్ కు కూడా కరువైంది. ఈ విషయాన్ని ప్రస్తావిస్తూ అప్పటి గవర్నర్ జనరల్ విలియం బెంటింక్, (భారతదేశం నేడు) “ఎదుర్కొంటున్న కష్టాలు చరిత్రలో మరే దేశమూ ఎదుర్కొని ఉండదు. పత్తి రైతుల బొమికలతో పొలాలు నిండిపోయాయి.” అని తన డైరీలో రాసుకున్నాడు.

“ ఇంగ్లాండ్‌లోను ఇతర యూరప్ దేశాల్లోను తారాస్థాయికి చేరుకున్న భూస్వామ్య విధానాన్ని బద్దలు కొట్టి రైతాంగాన్ని భూ బంధాల నుండి విముక్తి చేసి కొత్తగా తెరమీదకు వస్తున్న పరిశ్రమల్లో కార్మికులుగా మార్చుకొంది పెట్టుబడిదారీ విధానం. అదే పెట్టుబడిదారీ విధానం భారతదేశంలో మాత్రం అప్పుడప్పుడే అభివృద్ధి అవుతున్న కార్ఖానా వ్యవస్థను కూల్చేసింది. ”

భారత్, ఇంగ్లాండ్ సంబంధాల్లో వచ్చిన ఈ మార్పులు భారతీయ సామాజిక వ్యవస్థపై తీవ్ర ప్రభావంచూపాయి. పట్టణ ప్రాంతాల్లో జీవనోపాధి కోల్పోయిన వృత్తి దారులు గ్రామీణ ప్రాంతాలకు వలసలు పోయారు. ఉదాహరణకు 1827 నాటికి ధాకా నగరంలో జనాభా 1,50,000 ఉంటే 1837 నాటికి కేవలం 20,000కు తగ్గిపోయింది. ధాకా మజ్లీస్ బట్టల విశ్వవిఖ్యాతి గురించి ప్రత్యేకంగా చెప్పుకోవసరం లేదు. అటువంటి బట్టలకు గిరాకీ పడిపోవడంతో ప్రజలు నగరాన్ని వదిలి తిరిగి వ్యవసాయంలోకి వెళ్లారు. పైన పేర్కొన్న విధంగా వివిధ శిస్తు వసూలు విధానాలతో అప్పటికే కుంగిపోయిన వ్యవసాయంపై మరింత ఒత్తిడి పెరిగింది.

దీనికి తోడు బ్రిటిష్ విధానాల కారణంగా దేశంలో భూమిపై ప్రైవేటు హక్కులు చట్టబద్ధమయ్యాయి. ఈ హక్కులు చట్టబద్ధమైనప్పటికీ కంపెనీ దళారులు నిర్ణయించిన స్థాయిలో శిస్తు చెల్లించలేని రైతులు భూములు అమ్ముకోవడం తప్ప మరో ప్రత్యామ్నాయం లేకపోయింది. రెవిన్యూ మోతాదు గురించి థోర్న్‌హిల్ రాస్తూ “మనం నిర్ణయిస్తున్న రెవిన్యూ మొత్తం ఎవరికైనా భరింపరానిది. ఈ మొత్తాలు చెల్లించడానికి అవసరమైతే భూములు వేలం వేయటానికి కూడా వెనకాడక పోవడంతో పరిస్థితులు దారుణంగా మారాయి అని అంగీకరించాడు. ఫలితంగా భూమార్కెట్ లావాదేవీలు పెరిగాయి. అప్పటికే వివిధ రూపాల్లో కంపెనీకి సేవలు చేస్తూ సంపాదించిన నూతన ధనిక వర్గం ఈ భూములన్నింటినీ కొనుగోలు చేయటానికి సిద్ధమైంది. ఈ విషయాన్ని వివరిస్తూ 1802లో మిడ్నపూర్ కలెక్టర్ తన లేఖలో “ఈ రకంగా భూములు అమ్ముకోవడం, జమీందారీలు తాకట్టుపెట్టుకోవాల్సి రావడంతో ఘనత వహించిన బెంగాల్ జమీందార్లు అడుక్కుతినే

వాళ్లుగా మారారు.” అని తెలిపాడు.

శాశ్వత సెటిల్‌మెంట్ విధానంలో జమీందారు నేరుగా రైతుకు భూమి ఇవ్వటానికి బదులుగా మధ్యలో అనేక దొంతర్లతో కూడిన దళారీలను సృష్టించారు. వీళ్లకు రైతుల ముక్కు పిండి వసూలు చేసే శిస్తుమీద, అందులో వాళ్లకు వచ్చే వాటా మీదనే ఆసక్తి తప్ప భూమి మీద ఎటువంటి ఆసక్తి లేదు. ఈ విషయాన్ని గుర్తిస్తూ అప్పటి బెంగాల్ గవర్నర్ హోర్న్‌బిల్ తన డైరీలో, “ఈ నూతన భూస్వాములు పాత తరం భూస్వాములకంటే భిన్నమైనవాళ్లు. పాతతరం వారు అదే గ్రామానికి చెంది వారు. అదే కులానికి చెందిన వారు. కొందరు జమీందార్లకు, రైతాంగానికి చుట్టరికం కూడా ఉండేది. నూతన జమీందార్లు దీనికి పూర్తిగా భిన్నమైన వాళ్లు. వాళ్లకు భూమిపై మక్కువ లేదు. తాము పెట్టే పెట్టుబడుల నుండి వచ్చే లాభంపై మాత్రమే వారికి ఆసక్తి.” అని రాశాడు. ఆ విధంగా భారతదేశంలో ఒక వంక భూస్వామ్య విధానం, మరో వంక బానిసత్వం ప్రారంభమయ్యాయి. భూసంబంధాల్లో వచ్చిన ఈ రకమైన మార్పుల కారణంగా రైతాంగంతో పాటు తాలూక్‌దార్లు ప్రధానంగా నష్టపోయారు. తిరుగుబాటు కాలంలో ప్రతి జిల్లా కేంద్రం నుండి గవర్నర్ జనరల్ కార్యాలయానికి వెళ్లిన తపాలాలు పరిశీలిస్తే ఈ తాలూక్‌దార్లే రైతాంగానికి నాయకత్వం వహించి గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో ప్రతిఘటన కేంద్రాలు నిర్మించారని అర్థమవుతోంది.

భారతీయ ప్రత్యేకతలు కలిగిన భూస్వామ్య విధానంలో ఇలాంటి భూములు ప్రత్యేక లక్షణం అని చెప్పుకోవచ్చు. పాశ్చాత్య దేశాల్లో ఈ రకమైన కేటాయింపు ఎక్కడా కనిపించదు. ఈనాం భూములపై అనుభవైక హక్కులు తరతరాల నుండి వున్నాయి. ఈ భూముల వైశాల్యం కూడా ఎక్కువే. ఈ భూము

లను కంపెనీ ఆధీనంలోకి తెచ్చుకోకుండా కంపెనీ ఆదాయం పెంచుకోవటం సాధ్యం కాదు. అందువల్ల ఈనాందార్లను రద్దు చేయాలని కంపెనీ ప్రతిపాదించింది. దీనిపై వచ్చిన వాదోపవాదాల నేపథ్యంలో ఈనాందార్ల హక్కులు నిర్ధారించేందుకు ఒక కమిషన్‌ను నియమించారు. దీన్నే ఈనాం కమిషన్ అని పిలుస్తున్నారు. ఈ కమిషన్ నివేదిక ఆధారంగా బెంగాల్‌లో భారీఎత్తున ఈనాం ఎస్టేట్లను రద్దు చేశారు. అప్పటికి 35,000 ఎస్టేట్లు ఉంటే 21,000 ఎస్టేట్లను కంపెనీ హస్తగతం చేసుకుంది. ఇవి కాకుండా భారీ సంఖ్యలో శిస్తు చెల్లించ లేని ఎస్టేట్లను కోర్టు ఆదేశాల మేరకు వేలం వేయటం తర్వాతి కాలంలో అలవాటుగా మారింది.

ఇంకా కంపెనీ పాలనలో ప్రారంభమైన రెవిన్యూ విధానాలకు సంబంధించి వివిధ ప్రాంతాల్లో వివిధ అనుభవాలు అందుబాటులో ఉన్నాయి. ఇవన్నీ కలిపి రైతాంగాన్ని కంపెనీకి వ్యతిరేకంగా తిరగబడేలా ప్రోత్సహించాయి.

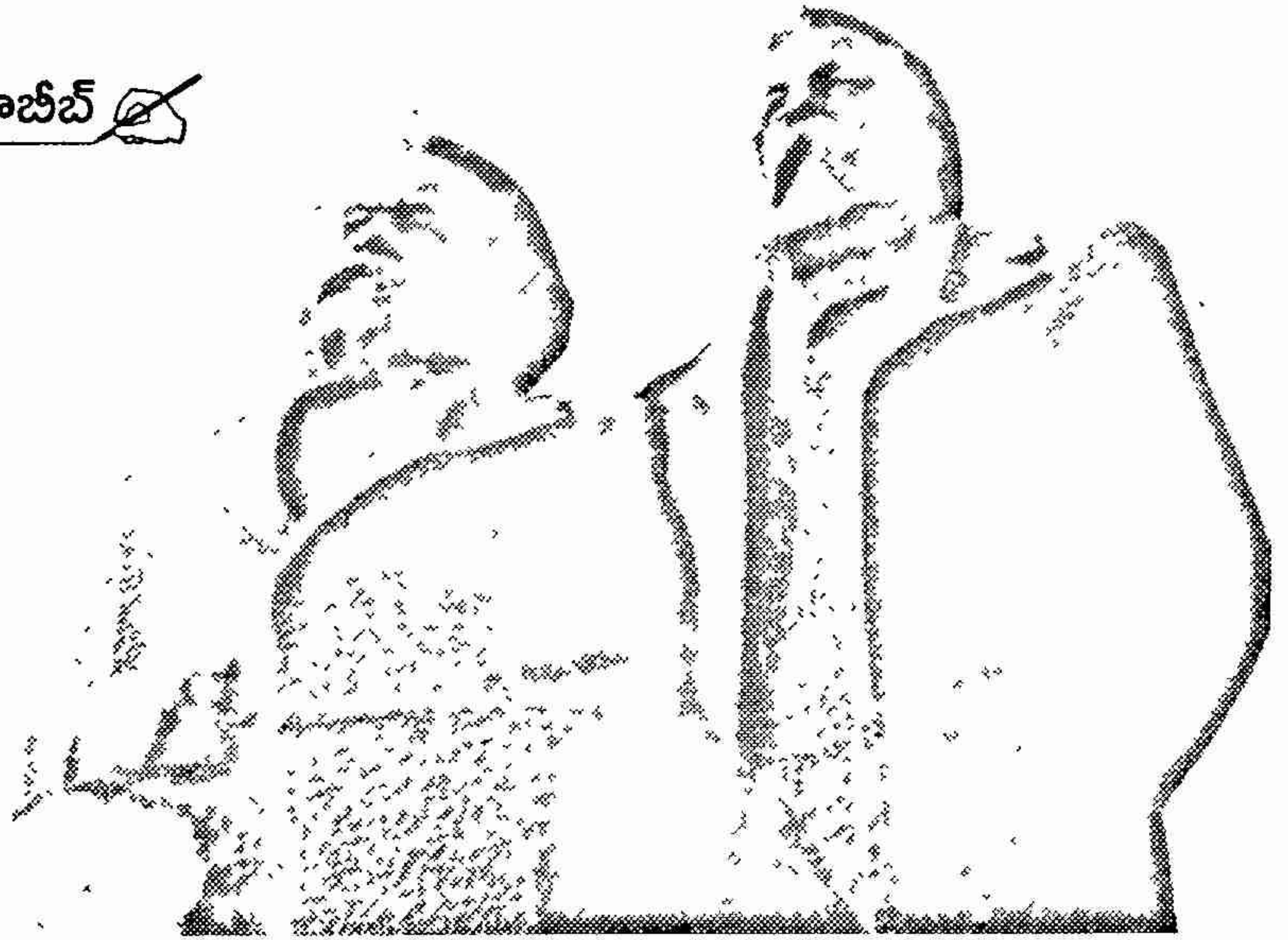
కంపెనీ పాలన పుణ్యమా అంటూ స్వయం పోషక గ్రామీణ ఆర్థిక వ్యవస్థ విచ్ఛిన్నమైంది. పాలనా యూనిట్‌గా గ్రామం తన ప్రాధాన్యత కోల్పోయింది. భారతీయ ప్రత్యేకతలతో కూడిన భూస్వామ్య విధానంలో గ్రామానికి ఉన్న గుర్తింపు, గౌరవం కోల్పోయింది. ఇప్పుడు కేవలం గ్రామం అంటే రెవిన్యూ అంచనాకు ప్రాతిపదికగా మారిన నిర్దిష్ట ప్రాంతమే. అంతేకాదు ఈ మార్పులు గ్రామీణ జీవితంతో పెనవేసుకున్న వ్యవసాయం, చేతివృత్తులను విభజించాయి. పట్టణ ప్రాంతాల్లో పరిమిత స్థాయిలో అభివృద్ధి చెందిన పరిశ్రమలను, కార్మికవర్గాన్ని నాశనం చేశాయి. ఇంగ్లాండ్‌లోను ఇతర యూరప్ దేశాల్లోను తారాస్థాయికి చేరుకున్న భూస్వామ్య విధానాన్ని బద్దలు కొట్టి రైతాంగాన్ని భూ బంధాల నుండి విముక్తి చేసి కొత్తగా తెరమీదకు వస్తున్న పరిశ్రమల్లో కార్మికులుగా మార్చుకొంది పెట్టుబడిదారీ విధానం. అదే పెట్టుబడిదారీ విధానం భారతదేశంలో మాత్రం అప్పుడప్పుడే అభివృద్ధి అవుతున్న కార్ఖానా వ్యవస్థను కూల్చేసింది. కార్మికవర్గాన్ని తిరిగి భూస్వామ్య కంబంధహస్తాల్లోకి నెట్టేసింది. నూతన భూస్వామ్య వ్యవస్థనూ, జమీందారీ వర్గాన్నీ తెరమీదకు తెచ్చింది. రైతాంగం, తాలూక్‌దార్ల పొట్టకొట్టింది. ఈ నేపథ్యం 1857 తిరుగుబాటులో రైతాంగం గణనీయమైన సంఖ్యలో సాయుధులు కావటానికి దారితీసింది.

1857 తిరుగుబాటుపై మార్బ్, ఏంగెల్స్ అభిప్రాయాలు

ఇర్వాన్ హబీబ్ ✍

1853లో న్యూయార్క్ డైలీ ట్రిబ్యూన్ విలేకరిగా కారల్ మార్బ్ భారతదేశం గురించి రాయటం ప్రారంభించాడు. అప్పట్లో అమెరికాలో ట్రిబ్యూన్ అత్యంత విస్తృతంగా అమ్ముడయ్యే పత్రిక. భారతదేశంలో బ్రిటిష్ పాలన, భారతదేశంలో బ్రిటిష్ పాలన - పర్యవసానాలు అన్న రెండు విలక్షణ వ్యాసాల్లో అప్పట్లో భారతదేశంలో ఉన్న పాత వ్యవస్థను వలస పాలన ఏ విధంగా ధ్వంసం చేసిందీ, ఆర్థిక వ్యవస్థను ఏ విధంగా చిన్నా భిన్నం చేసిందీ, భారతదేశ ప్రజలపై చెప్పలేనన్ని భారాలు ఎలా మోపిందీ...విపులీకరించింది. పాతవ్యవస్థను ధ్వంసం చేయాలన్న ఉద్దేశ్యం వలస పాలకులకు లేకపోయినప్పటికీ భారతదేశ పునఃప్రస్థానానికి వలస పాలన రంగం సిద్ధం చేస్తుందని ఆయన గుర్తించాడు. తన రెండో వ్యాసంలో ఆయన సమకాలీన విశ్లేషకుల కంటే ఎంతో ముందు చూపుతో “హిందువులే (భారతీయులు అన్న పదాన్ని మార్బ్ హిందువులు అని వాడాడు ...సం,,) ఈ వలస పీడనను సంపూర్ణంగా తోసిపుచ్చే విధంగా శక్తిని సమకూర్చుకోవాల”ని పిలుపునిచ్చాడు. “బ్రిటిష్ వారిచేత శిక్షణ పొందిన భారతీయ సైన్యమే జాతీయ విముక్తికి ప్రధాన సాధనం అవుతుంది” అని 1853 ఆగస్టు 8న రాసిన మార్బ్ అంచనా నాలుగేళ్ల తర్వాత కరోర సత్యంగా రుజువయ్యాయి. బెంగాల్ సైన్యం తిరగబడటంతో 1857లో తిరిగి మార్బ్ ఈ విశ్లేషణను సమీక్షించారు. అదే సంవత్సరం జూన్ 15న రాసిన ‘తిరుగుబాటు’ అన్న మొదటి వ్యాసంలోనే మార్బ్ ఈ విధంగా చెప్పాడు: “మొదటిసారిగా చూసిన వారికి దేశీయ సైన్యపు చర్యలపైనే భారతీయులు వ్యవహరించే తీరు

ఆధారపడి ఉంటుందనిపిస్తోంది. భారతీయులు ఎన్నడూ చూపని విధంగా ప్రారంభించిన ఈ తిరుగుబాటుకు బ్రిటిష్ ఆధీనంలో శిక్షణ పొందిన సైన్యమే ప్రధాన కేంద్రంగా వ్యవహరించింది. ఆగస్టు 4న రాసిన తదుపరి వ్యాసంలో ఆయన సైనిక తిరుగుబాటు తీవ్రతను గురించి, తిరగబడ్డ సైనికుల కృతనిశ్చయం గురించి రాశారు. చూడబోతే ఈ తిరుగుబాటు, మే 11 నుండి తిరుగుబాటుదారుల ఆధీనంలో ఉన్న ఢిల్లీ నగర రక్షణకు ముందుగా నిర్ణయించుకున్న పథకం ప్రకారమే జరిగినట్లుంది అని పేర్కొన్నాడు. అయితే ఈ విధంగా తిరుగబడిన సైనికులు తమకు నాయకత్వం వహించేందుకు ఒక నాయకత్వం బృందాన్ని ఏర్పరుచుకోక పోవటం అనే లోపాన్ని కూడా వెంటనే పసిగట్టాడు. ఢిల్లీకి సమీపంలో సమీకృతులవు తున్న బ్రిటిష్ సైన్యం దాడిని తట్టుకుని ప్రతిఘటనా పోరాటాన్ని కొనసాగించాలంటే అటువంటి సైనిక నాయకత్వం అనివార్యం. ఆ విధంగా మొద

ట్లోనే తిరుగుబాటు దారులు ఉమ్మడి ఏకీకృత సైనిక నాయకత్వ వ్యవస్థను ఏర్పాటు చేసుకోలేక పోయారన్న విషయాన్ని గుర్తించాడు మార్బ్.

తదుపరి జరిగిన సంఘటనలను బట్టి భారతదేశంలో జరుగుతున్నది కేవలం సైనిక తిరుగుబాటు మాత్రమే కాదని చెప్పాడు. “మహమ్మదీయులలాగానే సిక్కులు కూడా బ్రాహ్మణులతో కలిసి ఉమ్మడి ప్రయోజనం కోసం బ్రిటిష్ పాలనకు వ్యతిరేకంగా జట్టు కట్టారు. ఈ ఐక్యత వివిధ తెగల్లో పురోగమిస్తోంది” అని మార్బ్ నిర్ధారించాడు. ఆయన ఇంకా ఇలా చెప్పాడు: “ఆ విధంగా చోటుచేసుకుంటున్న పరిణామాలు ఇది కేవలం సైనిక తిరుగుబాటు మాత్రమే అన్న నిర్ధారణకు వచ్చిన జాన్ బుల్ కూడా ఇది జాతీయ తిరుగుబాటు అని తన అభిప్రాయాన్ని మార్చేలా” చేశాయని మార్బ్ చెప్పాడు.

ఆగస్టు 29న రాసిన తదుపరి వ్యాసంలో మార్బ్ ఢిల్లీని వశపర్చుకున్న

“తిరుగుబాటుదారుల పట్ల, వారు లేవనెత్తిన అంశాల పట్ల మార్క్స్ సానుభూతి తన వ్యాసాల్లో వ్యక్తం అవుతుంది. తన మొదటి వ్యాసాల్లో ఢిల్లీని తిరుగుబాటు దారులు సంరక్షిస్తున్నారని పదే పదే రాశాడు. అంతేకాదు. ఢిల్లీని తిరిగి వశపర్చుకోవటానికి బ్రిటిష్ వారు చేస్తున్న ప్రయత్నాలను వదులుకుంటున్నారని కూడా ఆయన రాశాడు. ११

తిరుగుబాటుదారులు పటిష్ట స్థితిలో ఉన్నారని పేర్కొన్నాడు. అందువల్ల భారతీయులు తిరుగు బాటు పట్ల నిర్లిప్తంగా ఉన్నారనీ, బ్రిటిష్ పాలన పట్ల వారు సానుభూతి ప్రదర్శిస్తున్నారనీ వచ్చిన అభిప్రాయాలను తిరస్కరించాడు. యుద్ధానికి అవసరమైన సరుకులు సేకరించుకోవటంలో బ్రిటిష్ వారికి ఎదురైన సమస్యలూ, ఇబ్బందు లూ.... రైతాంగం వారి పట్ల సానుకూలంగా లేవన్న అంశాన్ని రుజువు చేస్తున్నాయని కూడా మార్క్స్ అభిప్రాయపడ్డాడు. ఆ విధంగా ఈ తిరుగుబాటుకు రైతాంగ మద్దతు కూడా ఉందన్న విషయాన్ని అంగీకరించిన మొదటి సందర్భం ఇదే అని చెప్పవచ్చు. అప్పటి వరకు ఈ తిరుగు బాటుకు భూములు కోల్పోయిన భూస్వాములు, రాజ్యాలు కోల్పోయిన రాజులు మాత్రమే మద్దతు ఇస్తున్నారని భావించబడింది. అదేసమయంలో “అయితే భారతీయ విప్లవం, సమకాలీన యూరోపియన్ విప్లవం ప్రదర్శిస్తున్న లక్షణాలు ప్రదర్శించాలని కోరుకోవటం సబబు కాద”ని కూడా మార్క్స్ హెచ్చరిస్తాడు.

అయితే తిరుగుబాటు విస్తృతి అంత కంతకూ పెరగటం చూసిన మార్క్స్ భారతీయ తిరుగుబాటు సంపూర్ణ విప్లవం అని నమ్మటం ప్రారంభించాడు. 1857 సెప్టెంబరు 15నాటి ట్రిబ్యూన్ పత్రికలో రాసిన వ్యాసంలో ఢిల్లీలో ఏర్పడిన ప్రతిష్టంభన, ఆగ్రా, కాన్పూర్, లక్నోల్లో తిరుగుబాటు ప్రజ్వరిల్లటాన్ని వివరించిన మార్క్స్ “సముద్రంలా వ్యాపించిన విప్లవంలో బ్రిటిష్ సైన్యాలు చిన్న చిన్న కేంద్రాలకు పరిమితమవు తున్నాయి” అన్న నిర్ధారణకు వచ్చాడు. ఈ వ్యాసం ఆయన సెప్టెంబరు ఒకటవ తేదీన రాశారు. మరికొద్ది రోజుల తర్వాత సెప్టెంబరు నాల్గో తేదీన రాసిన మరో వ్యాసంలో “ఛెంచి నియంతృత్వానికి మొదటి ప్రతిఘటన, ఎదురుదెబ్బ ఉన్నత వర్గాల నుండి వచ్చింది, రైతాంగం నుండి కాదు. భారతీయ విప్లవం

బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యవాదులపై కత్తి దూసిన వీరనారి, రూస్సో రాణి లక్ష్మీబాయి. పోరాటంలో ఆమె 1958లో మరణించింది

కూడా హింసకు గురైన, గౌరవం కోల్పోయిన, బ్రిటిష్ వారి చేతుల్లో నగ్నంగా వీధులకీడ్చబడిన రైతుల నుండి మొదలు కాలేదు. బ్రిటిష్ వారిచేత పెంచి పోషించబడిన సైనికుల నుండి వచ్చింది” ఈ వ్యక్తీకరణ పర్యవసానాన్ని అర్థం చేసుకోవటం కష్టం కాదు. సిపాయిల నాయక త్వన తిరుగుబాటు మొదలైనా క్రమంగా ఇతర వర్గాలు ముఖ్యంగా రైతాంగం తిరుగుబాటుతో చేతులు కలిపి దాన్ని విన్నూత్న విప్లవంగా మార్చింది.

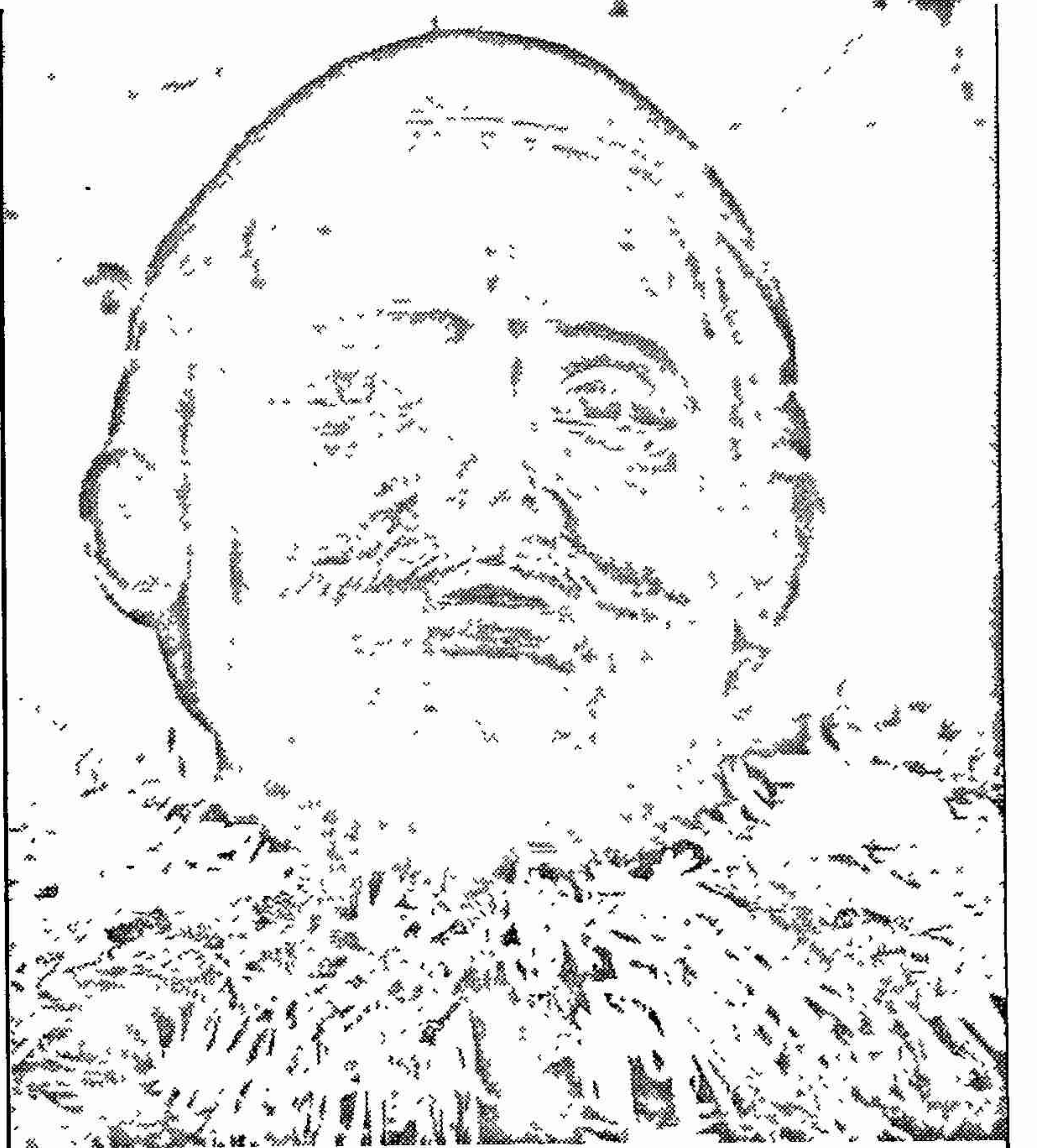
తిరుగుబాటుదారుల పట్ల, వారు లేవనెత్తిన అంశాల పట్ల మార్క్స్ సానుభూతి తన వ్యాసాల్లో వ్యక్తం అవుతుంది. తన మొదటి వ్యాసాల్లో ఢిల్లీని తిరుగుబాటుదారులు సంరక్షిస్తు న్నారని పదే పదే రాశాడు. అంతేకాదు. ఢిల్లీని

తిరిగి వశపర్చుకోవటానికి బ్రిటిష్ వారు చేస్తున్న ప్రయత్నాలను వదులుకుంటున్నారని కూడా ఆయన రాశాడు. అక్టోబరు ఏడున రాసిన వ్యాసంలో మార్క్స్ చెప్పిన ఈ విషయాలు అక్టోబరు 27న అచ్చయ్యాయి. సెప్టెంబరు మధ్య లో ఢిల్లీ పతనం జరిగినప్పటికీ దానికి సంబం ధించిన వార్తలు మార్క్స్కు అక్టోబరు నాటికి చేరాయి. దాంతో ఆయన కొంత ఆశ్చర్య పడ్డాడు కూడా. 1857 నవంబరు 14న ఏంగె ల్స్కు రాసిన లేఖలో “ఢిల్లీ పతనం గురించిన వార్తలు నిజంగా చెప్పాలంటే నన్ను, ట్రిబ్యూన్ పత్రికను తలదించుకునేలా చేశాయి” అని రాశా డు. అయితే అక్టోబరు 11, 1857లో రాసిన వ్యాసంలో మార్క్స్, ఢిల్లీ చుట్టూ కేంద్రీకృతమైన బ్రిటిష్ సేనలు “తిరుగుబాటుదారులు పన్నిన వలలో పడిపోయాయి”ని తద్వారా మిగిలిన దేశాన్ని బహిరంగ ప్రదేశంగా వదిలిపెట్టాయని వాదించటం ద్వారా తనను తాను సమర్థించు కున్నాడు. తద్వారా తిరుగుబాటుదారులు బ్రిటిష్ రక్షణ వలయానికి దూరంగా ఉన్న మిగిలిన ప్రాంతాలవైపు సాగాలని ఆశించాడు. ఆ విధం గా చేసి ఉంటే అప్పటికి ఉత్తరప్రదేశ్ పూర్తిగా తిరుగుబాటుదారుల వశమై ఉండేదని ఆయన అభిప్రాయపడ్డాడు. ఆ సందర్భంలోనే తిరుగు బాటుకు సంబంధించిన వార్తలు రాయటానికి ఏంగెల్స్ సహాయాన్ని మార్క్స్ కోరాడు. ఆ విధంగా సైనికపరమైన అంశాలను వివరించే, విశ్లేషించే బాధ్యతను ఏంగెల్స్కు వదిలిపెట్టాడు మార్క్స్. ఢిల్లీపై బ్రిటిష్ సాగించిన విజయవంత మైన దాడి గురించిన విశ్లేషణతో ఏంగెల్స్ తన వ్యాసావళి ప్రారంభించాడు. తిరుగుబాటు సైనికులు అనుసరించిన ఎత్తుగడలు గమనిస్తే “శాస్త్రీయమైన యుద్ధకళకు సంబంధించిన అంశాలు సైనికులకు తెలిసి ఉన్నాయనీ, అయితే వాళ్లకు స్పష్టత లోపించిందనీ, శక్తి సామర్థ్యాలు కరువయ్యాయనీ అందువల్ల ప్రతిఘటనను అవసరమైనంత ప్రతిభావంతంగా అమలు చేయలేకపోయారనీ 1857 డిశంబరు 5న రాసిన వ్యాసంలో ఏంగెల్స్ అభిప్రాయపడ్డాడు. ఇదే ధోరణిని లక్నో రెసిడెన్సీని విముక్తి చేయటంలో కాంప్టెల్ సాధించిన విజయాన్ని వర్ణించటంలోనూ, మరో రెండు వ్యాసాల వరకు ఏంగెల్స్ అనసరించాడు. “ఐదు నెల్ల పాటు తిరుగుబాటుదారుల నిర్బంధంలో ఉన్నప్పటికీ అయోధ్య తిరుగుబాటుదారులు కాంప్టెల్ వచ్చిన తర్వాతనే జాతీయ పునఃనిర్మాణం తాలూకు శక్తిని చూపించారని” తద్వారా బ్రిటిష్ కమాండర్ ఇన్ ఛీఫ్ తన సేనలను లక్నో నుండి

విరమించుకోవాలని ఆదేశించాల్సి వచ్చిందని పేర్కొన్నాడు. “జాతీయ పునర్నిర్మాణపు స్ఫూర్తిని హోరాహోరీ పోరాటాల్లో కాక చిన్న చిన్న మెరుపు దాడుల్లోనూ, పట్టణాలను రక్షించుకోవటంలోనూ, ప్రత్యర్థి సైన్యాల సమాచార వ్యవస్థలను చిన్నాభిన్నం చేయటంలోనూ కనిపించిందని” ఎంగెల్స్ 1858 ఫిబ్రవరి 1న అచ్చయిన వ్యాసంలో రాస్తాడు.

బహిరంగ యుద్ధంలో గెలవలేక పోయినప్పటికీ ‘జాతీయ తిరుగుబాటు’ అనేది తుది రక్తపు బొట్టువరకు ఎలా కొనసాగుతుందో ఎంగెల్స్ తను రాసిన రెండు వ్యాసాల్లో వివరించాడు. 1858 మార్చిలో లక్నో తిరిగి బ్రిటన్ సైన్యాల వశమయ్యే విషయమై ఆయన వీటిని రాశాడు. భారీ పోరాటాలు, బ్రిటిష్ వారి హీరోయిజం గురించిన వార్తలకు పెద్దగా ప్రాధాన్యత ఇవ్వని ఎంగెల్స్ తిరుగుబాటుదారులు అనుసరించిన లోపభూయిష్టమైన రక్షణ చర్యల పట్ల విచారం వ్యక్తం చేస్తాడు. తిరుగుబాటు దారులు పెద్ద సంఖ్యలో దేశమంతటా వెదజల్లబడి ఉన్నారని, దీంతో గెరిల్లా యుద్ధం ప్రారంభమయ్యే అవకాశాలున్నాయని మే 25, జూన్ 15న ప్రచురితమైన వ్యాసాల్లో ఎంగెల్స్ అభిప్రాయపడ్డాడు. అటువంటి గెరిల్లా యుద్ధం ఎలా సాగుతుందన్న ఆంశానికి సంబంధించిన ఎంగెల్స్ అంచనాలు వాస్తవరూపం తీసుకున్నాయి. జగదీష్ పూర్కు చెందిన ప్రసిద్ధిగాంచిన కున్వర్ సింగ్, అతని సోదరుడు అమర్ సింగ్ ల దాడులు దీనికి నిదర్శనాలుగా నిలిచాయి. తర్వాత ప్రత్యేకించి అమర్ సింగ్ గురించి ఎంగెల్స్ మాట్లాడుతూ, ఆయన అన్ని సందర్భాల్లోనూ గెరిల్లా యుద్ధకళకు సంబంధించిన నైపుణ్యాన్నీ, పరిచయాన్నీ ప్రదర్శించాడని, ఆ విధంగా ఆయన బ్రిటిష్ సైన్యాలకోసం ఎదురు చూడకుండా ఎప్పుడు కావాలంటే అప్పుడు వారిపై దాడు చేయగలిగాడని ‘ఎంగెల్స్ విశ్లేషించాడు. ఆ అంశం గురించి ఎంగెల్స్ రాసే సమయానికి తిరుగుబాటు ముగింపుకు వచ్చేసింది. 1858 వసంతరుతువు సమయానికి పథకం ప్రకారం గెరిల్లా పోరాటం అన్న ఎంగెల్స్ ఆశలు నీరుకారాయి. దాంతో ఆయన తిరుగుబాటు ఎంతగా తగ్గిపోయిందంటే సైనిక విశ్లేషణ గురించిన ఆసక్తి కలగటం లేదని రాశాడు. అయినప్పటికీ ‘15 లక్షల మందిలో ఉన్న బ్రిటిష్ వ్యతిరేక మనోభావాలకు సంబంధించిన ఈ తిరుగుబాటును గురించి ఏదో ఒకనాడు తీవ్రమైన పరిశీలన జరుగుతుంది అని ఆయన 1858

“ లక్నోను తిరిగి వశం చేసుకున్న తర్వాత బ్రిటిష్ సైనికులు సాగించిన లూటీలు, దహనాల పట్ల ఎంగెల్స్ నిరసన వ్యక్తం చేశాడు. ఈ సంఘటనను హేళన చేస్తూ ఎంగెల్స్ “ఇదీ బ్రిటిష్ సైనికులు అనుసరించిన మానవీయ, నాగరిక పురోగమనం” అంటూ 1858, మార్చి 25న ట్రిబ్యూన్ లో రాశాడు. ”

కొల్కొతా దగ్గరలోని బారక్ పూర్ లో సైనిక దశాలు నెలకొల్పిన మంగల్ పాండే కంచు విగ్రహం

అక్టోబరు 1న రాశాడు.

రాజకీయ కోణం

తిరుగుబాటుకు సంబంధించిన సైనిక పార్శ్వాలపై ఎంగెల్స్ తన విశ్లేషణ సాగిస్తున్న సమయంలో మార్క్స్ రాజకీయ పార్శ్వంపై కేంద్రీకరించాడు. తిరుగుబాటుదారులు సాగించిన ‘అకృత్యాల’ గురించి ఇంగ్లాండ్ లో పెద్ద

ఎత్తున ఎగసిన ఉన్మాదాన్ని సెప్టెంబరు 16, 1857న ప్రచురించిన వ్యాసంలో ఆయన ప్రశ్నించాడు. యూరోపియన్ చరిత్ర నుండే అనేక ఉదాహరణలు వివరిస్తూ “ఇటువంటి తిరుగుబాట్లు, జాతీయవాద ప్రతిఘటనలు, జాతుల ఘర్షణలు, అన్నింటికంటే మించి మతం పేరిట సాగిన ఘర్షణల సమయంలో ఇటువం

“ భారతదేశంలో తిరుగుబాటును అణచివేయటానికి ఎంత మొత్తంలో ఖర్చు చేశారు, ఇంగ్లాండ్ ప్రజలపై ఎంతమేర భారాలు మోపనున్నారు అన్న అంశాన్ని పరిశీలించిన మార్క్స్ తన వ్యాసాన్ని ముగిస్తూ “అద్భుతమైన విజయంతో పాటు వస్తున్న ఆర్థిక ప్రయోజనాలు అంత రుచికరంగా ఏమీ లేవన్నవిషయాన్ని త్వరలోనే అంగీకరించాల్సి ఉంటుంది.” అని రాశాడు. ”

టివి జరగటం సాధారణమే” అని అంగీకరిస్తాడు. చైనాతో జరిగిన ఓపియం యుద్ధాల్లో బ్రిటిష్ సైన్యాలు గ్రామాలకు గ్రామాలే తగలబెట్టటం, మహిళలపై, పిల్లలపై అత్యాచారాలకు ఒడిగట్టిన సందర్భాలను ఆయన గుర్తు చేశాడు. ఆ తర్వాత ఆయన ఒకరి తర్వాత ఒకరుగా పలువురు బ్రిటిష్ అధికారులు తిరుగుబాటును అణచి వేసేందుకు అనుసరించిన హేయమైన చర్యలకు సంబంధించిన పలు అధికారిక నివేదికలను వెలుగులోకి తెచ్చాడు. ఇందులో కొందరు అధికారులు పోరాడేవారితో పాటు సాధారణ ప్రజలను కూడా బహిరంగంగా ఉరితీయటాన్ని ప్రస్తావించాడు. వాస్తవిక సంఘటనలకు దూరంగా ఉండి వర్ణిస్తున్న పిరికిపందల చర్యలపై ఆధారపడి తిరుగుబాటు దారుల అకృత్యాలను గోరంతలు కొండంతలు చేసి చెప్పటాన్ని కూడా ఆయన నిలదీశాడు. 1858 సెప్టెంబరు 17న రాసిన మరో వ్యాసంలో బ్రిటిష్ సైనికులు రైతాంగాన్ని ప్రత్యక్షంగా ఏవిధంగా హింసల పాల్గొనారో వివరించాడు. అదే సంవత్సరం ఏప్రిల్ 5న రాసిన వ్యాసంలో తిరుగుబాటుదారుల పట్ల వ్యతిరేకత పెంపొందించటమే లక్ష్యంగా రూపొందించబడిన తిరుగుబాటుదారుల అకృత్యాలకు సంబంధించిన నివేదికల గురించి ప్రస్తావించి అవన్నీ ప్రచారం కోసం రూపొందించిన తప్పుడు నివేదికలే అని రుజువైన సందర్భాలను ఆయన వివరించాడు. తిరుగుబాటుదారులపైనా, సాధారణ ప్రజలపైనా బ్రిటిష్ సైనికులు సాగించిన అత్యాచారాల గురించిన తాజా వివరాలను ఆయన తన వ్యాసాల్లో ప్రస్తావించాడు. ఆంగ్లేయుల రక్తదాహాన్ని ఖండిస్తూ (ఇటువంటి అత్యాచారాలకు) “వ్యక్తులు పాల్పడితేనే సహించలేము. అటువంటిది ఏకంగా ఒక జాతికి జాతి మొత్తం ఇదే బాటను అనుసరిస్తే

పరిస్థితి మరింత తీవ్రంగా ఉంటుంది” అన్నాడు మార్క్స్. లక్నోను తిరిగి వశం చేసుకున్న తర్వాత బ్రిటిష్ సైనికులు సాగించిన లూటీలు, దహనాల పట్ల ఏంగెల్స్ సైతం నిరసన వ్యక్తం చేశాడు. ఈ సంఘటనను హేళన చేస్తూ ఏంగెల్స్ “ఇదీ బ్రిటిష్ సైనికులు అనుసరించిన మానవీయ, నాగరిక పురోగమనం” అంటూ మార్చి 25, 1858 ట్రిబ్యూన్ లో రాశాడు. నవంబరు 11, 1870న పాల్ మాల్ గజెట్ లో రాసిన ఒక వ్యాసంలో యుద్ధ ఖైదీలపట్ల వ్యవహరించే క్రమంలో ఇంగ్లాండ్ సైన్యం అన్ని రకాల యుద్ధ న్యాయ సూత్రాలనూ ఉల్లంఘించిందని వ్యాఖ్యానించాడు.

అనంతరం చట్టబద్ధత అన్న అంశాన్ని మార్క్స్ చేపట్టాడు. 1856లో అయోధ్యను బ్రిటిష్ తన పాలనలో కలిపేసుకోవటం ఎంత అక్రమమో వివరించటమే కాక ఈ రాజ్య ప్రజలు తిరుగుబాటులో పాల్గొని తమ ప్రభువు పట్ల విశ్వాసం ప్రకటించారని ఆరోపించాల్సిన అవసరం లేదని స్పష్టం చేశాడు. అంతేకాక “స్థానిక భారతీయుల పట్ల బ్రిటిష్ వారు అనుసరించిన, అమలు చేసిన ఇటువంటి అన్ని రకాల ఘోరకృత్యాలు, మోసాల కారణంగా భారతీయులు ఇప్పుడు కక్ష సాధించుకునే ప్రయత్నం చేస్తున్నారు” అని తిరుగుబాటుకు పాల్పడిన సిపాయిల చర్యలను ఆయన సమర్థించాడు. ఈ ఘోరకృత్యాలన్నింటికీ రాజ ముద్ర వేస్తూ 1858 మార్చి 3న విడుదలైన కానింగ్ ప్రకటన అయోధ్య రాజ్యంలో అప్పటి వరకు ఉన్న ఆస్తిహక్కులన్నింటినీ ఆయా వ్యక్తులు బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం పట్ల తమ విశ్వాసాన్ని రుజువు చేసుకునే వరకు రద్దు చేస్తున్నట్లు ప్రకటించాడు.

1857కు సంబంధించి మార్క్స్ రచనల్లో మరో కోణం కూడా ఉంది. ఇంగ్లాండ్ లో భారతీయ సమస్య పట్ల సానుభూతి తెలిపే ఎర్నెస్ట్ జోన్స్ వంటి వారందరికీ, చార్లిస్టు

ఉద్యమం ప్రతినిధులకూ మద్దతు చేకూర్చే ప్రయత్నం అది. ఆ విధంగా ఇంగ్లాండ్ ప్రజలను సైతం ఆకట్టుకునే విధంగా తన వాదనలు వినిపించాడు. ఇంగ్లాండ్ కు చెందిన పాలక వర్గాలకూ, కొందరు వ్యక్తులకూ సంపదలు మూటగట్టేందుకు గాను వలస పాలకులు భారతదేశ ప్రజలపై పన్నుల రూపంలో మోయలేనన్ని భారాలు మోపారని, తప్పుడు పాలన సాగించారని రుజువు చేశాడు. ఇంగ్లాండ్ లోని సాధారణ ప్రజలకు భారత ప్రజలపై పెత్తనం చేయటం వల్ల ఒరిగింది ఏమీ లేదు. దీనికి భిన్నంగా సామ్రాజ్యవాద దోపిడీ చర్యల ఫలితంగా ఇంగ్లాండ్ ప్రజలు కూడా ఇప్పుడు అంతకంతకూ ఎక్కువ పన్నులు చెల్లించాల్సి వస్తోందని మార్క్స్ రెండు వ్యాసాల్లో చెప్పాడు. 1857 సెప్టెంబరు 21న రాసిన ‘భారతదేశం లో బ్రిటిష్ ఆదాయం’, రెండవది 1858, జూలై 23న రాసిన ‘భారతదేశంలో పన్నులు విధానం’ అన్న వ్యాసాల్లో మార్క్స్ ఈ విషయాలు ప్రస్తావించాడు. భారతదేశంలో తిరుగుబాటును అణచివేయటానికి ఎంత మొత్తంలో ఖర్చు చేశారు, ఇంగ్లాండ్ ప్రజలపై ఎంతమేర భారాలు మోపనున్నారు అన్న అంశాన్ని పరిశీలించిన మార్క్స్ తన వ్యాసాన్ని ముగిస్తూ “అద్భుతమైన విజయంతో పాటు వస్తున్న ఆర్థిక ప్రయోజనాలు అంత రుచికరంగా ఏమీ లేవన్న విషయాన్ని త్వరలోనే అంగీకరించాల్సి ఉంటుంది. మాంచెస్టర్ స్వేచ్ఛా వాణిజ్యదారుల నుండి భారతదేశంపై గుత్తాధిపత్యాన్ని కాపాడుకోవటానికి జాన్ బుల్ మరింత రుసుము చెల్లించాల్సిన అవసరం ఉందని” నిర్ధారించాడు.

చివరన పేర్కొన్న మాటల్లో ఇంగ్లాండ్ లోని స్వేచ్ఛా వాణిజ్యదారుల వలస వాద వ్యతిరేకతలో ఉన్న డొలతనాన్ని బట్టబయలు చేశాడు మార్క్స్. నిజానికి స్వేచ్ఛా వాణిజ్య సామ్రాజ్యవాదం అన్న పదబంధాన్ని 1953లో జాన్ గల్లాగర్, ఆర్. రాబిన్సన్ లు ప్రస్తావించటానికి వంద సంవత్సరాల ముందే మార్క్స్ పై వ్యాసంలో ఈ పదబంధానికి జవ సత్యాలు చేకూర్చే పద్ధతులను, విధానాలను విస్పష్టంగా, నిస్సంకోచంగా, సమర్థవంతంగా వివరించాడు. భారతీయ జాతీయ తిరుగుబాటును తీవ్రమైన రక్తపాతంతో అణచివేశారు. తద్వారా బ్రిటిష్ రాణి పేరుమీద ఇంగ్లాండ్ కు చెందిన పారిశ్రామిక పెట్టుబడి సంపూర్ణ హింసా, భయోత్పాతాలతో భారతదేశంపై పెత్తనం చెలాయించుకుంది.

1857 తిరుగుబాటు నేపథ్యం

గోపీనాథ్ రాజేంద్రన్ ✍

నేడు అమెరికా పనుపున సాగుతున్న సామ్రాజ్యవాద విస్తరణ కాంక్ష రక్తపాత రహితంగా ఉండదనే వాస్తవాన్ని మనం గుర్తు చేసుకోవాలి. మన ప్రధానమంత్రి మన్మోహన్ సింగ్ బ్రిటన్ ఆక్స్ ఫర్డ్ విశ్వవిద్యాలయ స్నాతకోత్సవం (2005)లో ప్రసంగిస్తూ భారతదేశాన్ని బ్రిటీష్ పాలకులు దురాక్రమించిన వాస్తవాన్ని మరుగున పరిచేలా 'ఇది రెండు గొప్ప నాగరికతల కలయిక' అని చెప్పడమంటే - సామ్రాజ్యవాద రక్తదాహాన్నీ, చిత్రహింసలకొలిమినీ, మనదేశ ప్రజల నెత్తుటి తర్పణాలనూ ఈతరం ప్రతినిధులకు తెలియనివ్వకూడదని పదే తాపత్రయమని-చరిత్ర విద్యార్థులకు తెలియచెప్పడమే నా ఈ వ్యాసం ఉద్దేశం.

1857 తిరుగుబాటు భారత దేశ చరిత్రలోనే అతిపెద్ద సాయుధ తిరుగుబాటు. ఇది బెంగాల్ సైన్యానికి చెందిన సిపాయిల తిరుగుబాటుగా మొదలయినా అచిర కాలంలోనే ఉత్తర, మధ్య భారతదేశంలోని వివిధ తరగతులకు చెందిన పౌర ప్రజానీకం నుండి విస్తృత మద్దతు సంపాదించుకుంది. 'సిపాయిల తిరుగుబాటు'గా ముద్రవేసినా నిజానికి ఈ తిరుగుబాటుకు కుల, మత, ప్రాంతీయ విభేదాలకు అతీతంగా ప్రజా బాహుళ్యం నుండి మద్దతు లభించింది. తిరుగుబాటు కేంద్రాలు ఉపఖండం నలుదిశలా వ్యాపించాయి. తూర్పున బెంగాల్ నుండి ఢిల్లీ వరకు, హర్యానా నుండి పశ్చిమ భారతం వరకు, దక్షిణాది నుండి మధ్య భారతం వరకు, హర్యానా నుండి పశ్చిమ భారతం వరకు, దక్షిణాది నుండి మధ్య భారతం వరకు, సతారా నుండి ఆగ్నేయం వరకూ తిరుగుబాటు జ్వాలలు వ్యాపించాయి.

జాతి, మత భేదాల పట్టింపు లేకుండా ఉత్తర భారతదేశంలోని లక్షలాది మంది ప్రజానీకం ఈ తిరుగుబాటుదార్లకు నీరాజనాలు ఎందుకు అర్పించారు? కంపెనీ పరిపాలన మూలంగానే తమ బతుకులు ఆర్థికంగా చితికిపోయాయని వారు అనుభవ పూర్వకంగా తెలుసుకున్నారు. దేశం యావత్తు కాస్తో కూస్తో

తేడాతో బదుగుల జీవితాలన్నీ ఇదేరకంగా అతలాకుతలం అయిపోయాయి. దీంతో విసిగి పోయిన ప్రజానీకం తిరుగుబాటుదార్లకు మద్దతు పలికారు.

సరిహద్దుల విస్తరణ

1498లో వాస్కోడిగామా కాలికట్ లో అడుగుపెట్టిన నాటినుండి ఐరోపా నౌకా వాణిజ్య కంపెనీలు భారతదేశంలో తమ కార్య కలాపాలకు శ్రీకారం చుట్టాయి. ప్రధానంగా సుగంధ ద్రవ్యాలు, బట్టలు, నూలు ఉత్పత్తులు సేకరించడమే లక్ష్యంగా వీరి వాణిజ్యం మొదలైంది. వాణిజ్యం కోసం భారతదేశానికి అరబ్బులు తదితర విదేశస్తులు వస్తూపోతూ ఉండేవారు. ఐతే వీరికీ-ఐరోపా నౌకా వాణిజ్య కంపెనీల వ్యవహార సరళికీ మధ్య ఉన్న ప్రధానమైన తేడా ఏంటంటే పోటీదారులను బలహీనపరచడానికి, ఉత్పత్తిదారుల నుండి సరకులు చౌకగా కొట్టేయడానికి ఐరోపా వాణిజ్య కంపెనీలు మిలిటరీ బలాన్ని ఉపయోగించేవి. ఈ ధోరణి చివరికి ఐరోపా కంపెనీలలోనే అంతర్గత కలహాలు పెరిగేందుకు దారి తీశాయి. చివరికి ఈస్ట్ ఇండియా కంపెనీ ఆవిర్భావానికి బీజం పడింది. భారతదేశంలో ఐరోపా వాణిజ్య, మిలిటరీ ఆధిపత్యశక్తిగా 'కంపెనీ' అవతరించింది. 1757లో రాబర్ట్ క్లైవ్

నాయకత్వంలో 'కంపెనీ' బలగాలు బెంగాల్ నవాబు సిరాజుద్దౌలాను ఓడించాయి. 1764లో జరిగిన 'బక్సర్' యుద్ధంలో మీర్ ఖాసిమ్ 'కంపెనీ' బలగాల చేతిలో పరాజయం పాలయ్యాడు. అలహాబాద్ సంది ఒప్పందం (1765) ద్వారా ఢిల్లీ మొగలాయి సామ్రాజ్య చక్రవర్తి బెంగాల్ 'దివాన్ గిరీ'ని కంపెనీకి అప్పజెప్పాడు. అక్కడ నుండి బ్రిటీష్ కంపెనీ గంగా-యమున పరీవాహక ప్రాంతంలో విస్తరణకోసం తీవ్రంగా ప్రయత్నించింది. అసమయ్యుద్ధాలు, అవమానకరమైన 'సంధుల' ద్వారా ఉత్తర భారతదేశంలోకి 'కంపెనీ' చొచ్చుకు పోయింది. 1793లో 'కంపెనీ' బలగాలు 'బెనారస్'ను స్వాధీనం చేసుకోవడం ద్వారా ఉత్తర భారతదేశంలో విస్తరించే క్రమాన్ని వేగవంతం చేశాయి. అవధి నవాబు 1801లో అలహాబాదు, దానికి ఆనుకొని ఉన్న జిల్లాలను 'కంపెనీ'కి ధారదత్తం చేశాయి. 1803లో మరాఠాలను ఓడించడం ద్వారా లార్డ్ వెల్లెస్లీ గంగా పరీవాహక ప్రాంతంలోని ఢిల్లీ, ఆగ్రా జిల్లాలను 'కంపెనీ' పరం చేశాడు. ఆక్రమించుకున్న ప్రాంతాలన్నింటినీ కలిపి 1835లో పరగణాలుగా పేరుపెట్టారు. 1846, 1849 లలో జరిగిన మొదటి, రెండవ సిక్కు యుద్ధాలద్వారా యావత్ పంజాబ్ నూ తమ

“ ఇటువంటి రాక్షస దోపిడీకి బ్రిటన్ తెగబడుతూనే భారతదేశంలోని చేతివృత్తి పరిశ్రమలను సర్వనాశనం చేసింది. చిన్నా చితకా వస్తూత్పత్తి పరిశ్రమలు బతికి బట్టకట్టాయంటే అవి కేవలం దేశీయ మార్కెట్లలో అమ్మకాలకే పరిమితం అయ్యాయి. ఎగుమతుల జోలికి పోనివ్వలేదు. ”

ఆధీనంలోకి తీసుకోవడం ద్వారా కంపెనీ ఉత్తర భారతదేశ జైత్రయాత్రను ముగించింది.

బెంగాల్ ‘దివాన్‌గిరి’ చేజిక్కించు కున్న ఈస్ట్ ఇండియా కంపెనీ బెంగాల్ అదనపు రెవెన్యూ ఆదాయాన్ని బంగారం దిగుమతికి వినియోగించుకుంది. అంతకుముందు వరకూ ఈ ఆదాయాన్ని ‘కంపెనీ’ ఎగుమతుల వ్యయం కోసం వినియోగించేవారు. కంపెనీ ఆధీనంలోని భూభాగాలు పెరగడం, లాభాలు ఇబ్బడి ముబ్బడిగా పెరగడంతో బ్రిటీష్ ప్రభుత్వం 1773 రెగ్యులేషన్ (నియంత్రణ) చట్టం, 1784 పిట్స్ ఇండియా చట్టాల ద్వారా ‘కంపెనీ’ మీద మరింత పట్టుబిగించింది. 1833 ఛార్టర్ చట్టం ద్వారా ఎట్టకేలకు భారతదేశం మీద ‘కంపెనీ’ వాణిజ్య ఆధిపత్యానికి తెరపడింది. దేశంలో బ్రిటీష్ సామ్రాజ్య రాజకీయ విభాగంగా ‘కంపెనీ’ అవతరించింది.

1975-1815 మధ్యకాలంలో భారతదేశం నుండి 3.02 కోట్ల పౌండ్లు అనధికారికంగా బ్రిటన్‌కు తరలిపోయినట్లు ఒక అంచనా. ఫ్రాన్స్ మీద బ్రిటన్ సాగించిన యుద్ధ వ్యయానికి భారతదేశం నుండి కొల్లగొట్టిన ఈ సంపద అక్కరకు వచ్చింది.

ఇదిలా ఉంచితే ‘రాజకీయ ఆధిపత్యం’లో మార్పిడి అని దేని గురించి అయితే చెబుతున్నారో దాని మూలంగా దేశంలో ప్రజానీకానికి ఒరిగిందేమిటి? ఇంగ్లీషు ఈస్టిండియా కంపెనీ ఈ దేశంలో కాలుపెట్టింది వ్యాపారం చేసుకుందామనే సాకుతో. రవి అస్తమించని బ్రిటీష్ సామ్రాజ్యం తరఫున వకాల్తా పుచ్చుకున్నవారు ‘భారతదేశాన్ని దురాక్రమించాలనే ఉద్దేశ్యం బ్రిటన్‌కు ఏమాత్రం లేదు. అసంకల్పితంగా అలా జరిగి పోయింది అంతే’ అని సంజాయిషీ చెబుతున్నారు. కాని నిజానికి బ్రిటన్ భారతదేశ సంపదను కొల్లగొట్టి లాభాల మీద లాభాలు సంపాదించడానికే ఈ ఎత్తు

వేసింది. బంగారం కుదవబెట్టి కంపెనీ ఎగుమతులను కొనేదానికంటే మిలిటరీ బలగాల ద్వారా భారతదేశంమీద రాజకీయ ఆధిపత్యాన్ని సంపాదించడం లాభసాటి వ్యవహారం అని బ్రిటీష్ సామ్రాజ్యం గ్రహించింది. ‘కంపెనీ’ ఎగుమతులకు అవసరమైన ద్రవ్యాన్ని బెంగాల్ నుండి పిండుకున్న అనుభవంతో, ‘కంపెనీ’ మరింత లాభార్జితో దేశం యావత్తునూ దురాక్రమించింది.

రాక్షస దోపిడీ

ఇంగ్లీషు ఈస్టిండియా కంపెనీకి ‘పరిపాలక’ హోదా దక్కింది గానీ పరిపాలనా యంత్రాంగాన్ని రూపొందించడానికి చాలా కాలం పట్టింది. 1857 వరకూ సాగిన ‘కంపెనీ’ పరిపాలనలో నికరంగా సాగిందల్లా ఏమిటంటే భారతీయ సమాజంలోని అసంఖ్యాకుల దోపిడీ, అడ్డా అదుపూ లేని ‘కంపెనీ’ లాభాల పోగివేత. ఆర్థికేతర మార్గాల ద్వారా బెంగాల్ మార్కెట్‌లో సరుకులు అమ్మడం మీద గుత్తాధిపత్యం సంపాదించింది. చిన్నా చితకా వ్యాపారస్తులను ఉనికిలో లేకుండా చేసింది. ఆఖరికి కంపెనీ ఏజెంట్లు, ఉద్యోగులు కూడా ఈ పరిస్థితి నుండి సొమ్ము చేసుకున్నారు. కంపెనీ అవలంబించిన ‘దస్తక్’ విధానం వల్ల కంపెనీ ఏజెంట్లు, ఉద్యోగులు ‘సరుకుల’ మీద సుంకాలు ఏమీ లేకుండా కొనుగోళ్లు చేసే అవకాశాన్ని వినియోగించుకొని ఎవరికి అందినకాడికి వారు పోగేసుకున్నారు. దానాదీనా ఆ తరువాతికాలంలో పరిపాలనాయంత్రాంగాన్ని నెలకొల్పాక బెంగాల్ నుండి సంపద కొల్లగొట్టడం సంస్థాగతంగా మారింది. అంతర్జాతీయ మార్కెట్లలో భారతదేశానికి అనువైన దల్లా అంతిమంగా బ్రిటన్‌కు లబ్ధి చేకూరేందుకే తోడ్పడింది. ఇటువంటి రాక్షస దోపిడీకి బ్రిటన్ తెగబడుతూనే భారతదేశంలోని చేతివృత్తి పరిశ్రమలను సర్వనాశనం చేసింది. చిన్నా

చితకా వస్తూత్పత్తి పరిశ్రమలు బతికి బట్టకట్టాయంటే అవి కేవలం దేశీయ మార్కెట్లలో అమ్మకాలకే పరిమితం అయ్యాయి. ఎగుమతుల జోలికి పోనివ్వలేదు.

కంపెనీ ఆధీనంలో ఉన్న భూభాగాలనుండి రెవెన్యూ ఆదాయాలు ఇబ్బడి ముబ్బడిగా పెరుగుతున్నా ప్రజా సంక్షేమం కోసం కనీస మొత్తాల్ని కూడా కేటాయించేది కాదు. కాని అదే కంపెనీ ధైర్యం రోడ్ల మరమ్మతులు, కొత్త రోడ్ల నిర్మాణం, సాగునీటి పనులంటే మాత్రం ఉదారంగా సొమ్ము కేటాయించేవారు.

భూమిశిస్తు విపరీతంగా పెంచేసిన మూలంగా వ్యవసాయం బాగా దెబ్బతిన్నది. 1793లో ‘పర్మినెంటు సెటిల్మెంటు’ చట్టం రావడానికన్నా ముందే పెరిగిన శిస్తులు, పరపతి లేమి మూలంగా జమిందారులు దెబ్బతినిపోయారు. 1840-57 మధ్యకాలంలో ఒక్క బెంగాల్ రెవెన్యూ వసూళ్లే 72 శాతం పెరిగాయి. జమిందార్లు ఈ పెరిగిన పన్ను భారాల్ని రైతుల నెత్తిన రుద్దేవారు. అప్పటికే (1769-70) బెంగాల్‌లో ఏర్పడిన కరవు మూలంగా మూడొంతుల జనాభా చనిపోయారు. వ్యవసాయం ఇంకా గాడిన పడలేదు. పులిమీద పుట్రలా పెరిగిన శిస్తులు రైతులకు అలవిమాలిన భారంగా పరిణమించాయి. కరవు మూలంగా బెంగాల్‌లో రెండు ముఖ్యమైన పరిణామాలు చోటు చేసుకున్నాయి. (1) పర్మినెంటు సెటిల్మెంటు చట్టం (2) వ్యవసాయ పంటల నుండి వాణిజ్య పంటలకు మార్పిడి. ఐతే ఇవి వ్యవసాయరంగంలో మౌలిక మార్పులకు దోహదపడలేదు. అధునాతన సాంకేతిక పరిజ్ఞానం లేకపోవడం, పెట్టుబడులు పోగుపడకపోవడం, భూకమతాల్లో మార్పులు లేకపోవడంతో సంప్రదాయ వ్యవసాయ మౌలిక స్వభావంలో మార్పులు చోటు చేసుకోలేదు.

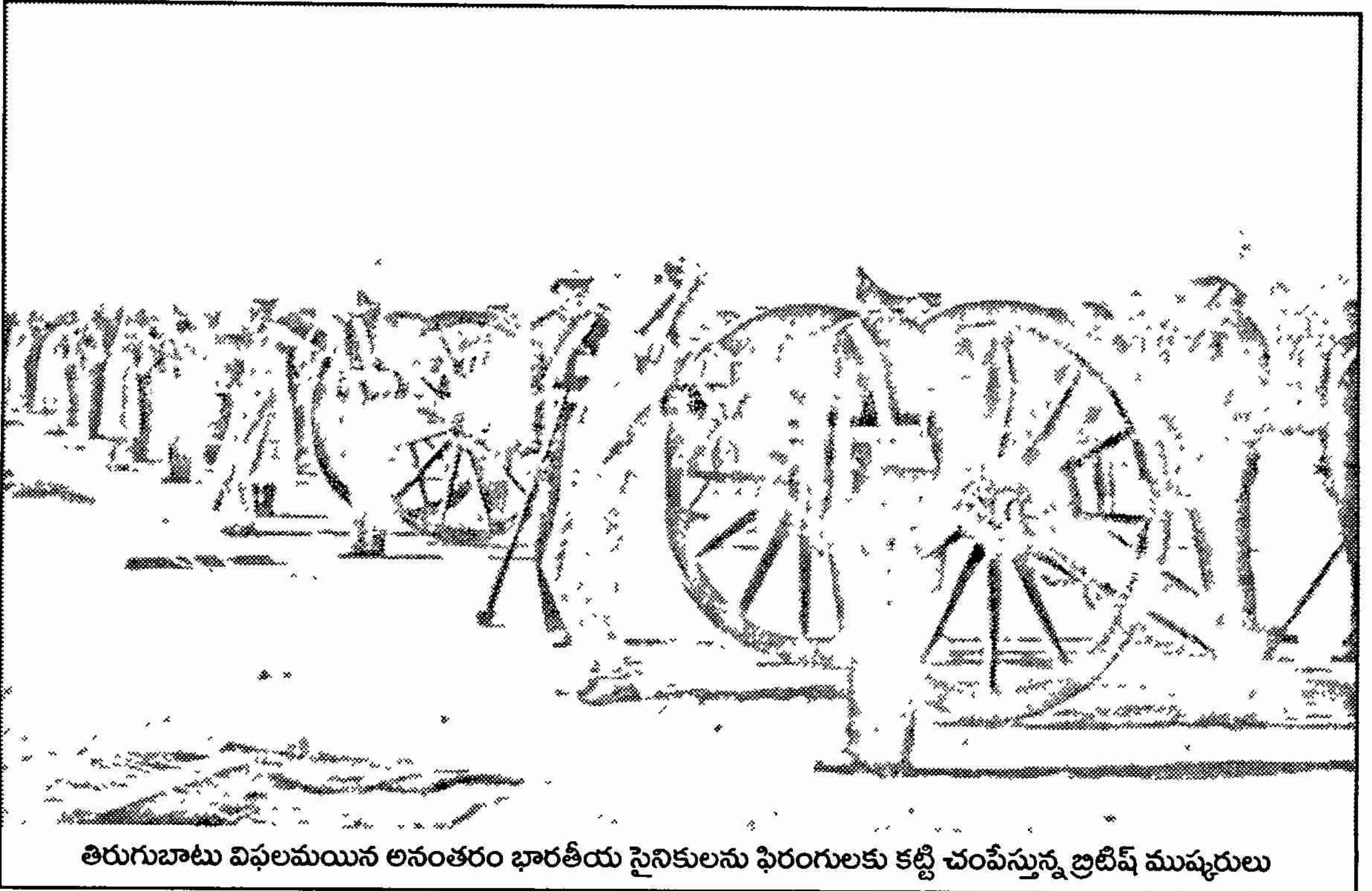
ఈస్టిండియా కంపెనీ భారత్-చైనాలతో చేస్తున్న లాభసాటి వాణిజ్యంలో వాటాకోసం ఇంగ్లండులోని నయా పెట్టుబడి దారీ వర్గం డిమాండు చెయ్యసాగింది. ఈస్టిండియా కంపెనీ భారతదేశంలో అనుసరిస్తున్న అన్యాయమైన వాణిజ్య విధానాలను బ్రిటన్ పార్లమెంటు విమర్శించింది. ‘ఎడ్మండ్ బర్క్’ ఎమన్నాడో చూడండి.

“(ఈస్టిండియా) ఇంగ్లీష్ కంపెనీ రెవెన్యూ ఆదాయాల మీద పట్టు బిగించడంతో వాణిజ్యంలో, భారతదేశ భూభాగంలో విప్ల

వాత్మక మార్పులు వచ్చాయి. ఇవాళా, రేపూ కంపెనీ బెంగాల్ కిగానీ, హిందుస్తాన్ కి గానీ బంగారం. ఎగుమతి చేస్తుందే లేదు. బ్రిటన్ అధికారాన్ని, పరపతిని అడ్డు పెట్టుకొని ఈస్టిండియా కంపెనీ ఐరోపా మార్కెట్లను సరికొత్తగా ఆవిష్కరించింది. సుగంధ ద్రవ్యాల వ్యాపారం అని కంపెనీ ఏదైతే చెబుతుందో దాని మూలంగా భారతదేశం అతివేగంగా నాశనం కావడం తథ్యం”

ఈ వంకతో బ్రిటీష్ ప్రభుత్వం ఈస్ట్ ఇండియా కంపెనీకి కొన్ని ఆదేశాలు జారీ

“ ఈస్టిండియా కంపెనీ రైతుల మూలగలు పీల్చేసే రెవెన్యూ చట్టాలు రూపొందించడానికి తోడు శిస్తు చెల్లింపులను రూపాయి పాండు స్థిరీకరణ చెయ్యడంతో పన్నుల భారం మరింత పెరిగింది. కలకత్తా, లండన్ ల మధ్య బంగారం-వెండి ధరల మధ్య 2.28 శాతం తేడా ఉండడంతో దీన్ని అడ్డం పెట్టుకొని ఈస్టిండియా కంపెనీ రైతులను మరింత కొల్లగొట్టింది. ”

తిరుగుబాటు విఫలమయిన అనంతరం భారతీయ సైనికులను ఫిరంగులకు కట్టి చంపేస్తున్న బ్రిటీష్ ముష్కరులు

చేసింది. భారతదేశం నుండి పోగేసిన రెవెన్యూ మిగులును మిలిటరీ నిర్వహణకూ, వడ్డీ చెల్లింపులు, అప్పులు తీర్చడానికీ, ఉద్యోగుల జీత భత్యాలకూ, మద్రాస్, బొంబాయి రేవుల అభివృద్ధి కేటాయింపులకూ ఖర్చు చెయ్యాలనీ, వీటికి తోటు అదనంగా కోటి రూపాయలు సాలీనా పెట్టుబడుల కింద పక్కకు పెట్టాలని బ్రిటీష్ ప్రభుత్వం ఫర్మానా జారీ చేసింది. స్వేచ్ఛా వాణిజ్యం పేరిట ఎన్ని సుద్దులు చెప్పినా చివరాఖరికి బ్రిటన్ పార్లమెంటు భారతదేశంలో ఈస్టిండియా కంపెనీ చేసే దురాగతాలన్నిటికీ వత్తాను పలికింది. యుద్ధాలు, పెట్టుబడు

లు... ఈ రెండూ ఈస్టిండియా కంపెనీ బడ్జెట్ లోటుకు దారితీశాయి. దాంతో కంపెనీ ఇటు భారత్ లోనూ అటు ఇంగ్లండ్ లోనూ అప్పులు చెయ్యడం మొదలుపెట్టింది.

భారతదేశం వలసగా మారక ముందు అమలులో ఉన్న కౌల్డరీ విధానంలో కొన్ని మార్పులు చేసి ఈస్టిండియా కంపెనీ అధిక శిస్తులు వసూలు చెయ్యడం వల్ల వ్యవసాయం వాణిజ్యపంటల వైపుకు మొగ్గింది. వాణిజ్యం పెరిగినా వస్తూత్పత్తి రంగం చతికిలపడింది. వలస ప్రభుత్వం హద్దులు విస్తరించినకొద్దీ దేశమంతటా ఇవే ధోరణులు పొడచూపాయి.

ఉత్తర భారతదేశం, మరీ ముఖ్యంగా గంగా-యమునా తీరప్రాంతం 1857 తిరుగుబాటుకు కేంద్రకంగా ఉండడానికీ, గ్రామీణ ప్రజాబాహుళ్యం సాయుధ తిరుగుబాటుకు పూనుకోవడానికీ కారణం ఈస్టిండియా కంపెనీ అనుసరించిన విధానాల వల్ల వ్యవసాయరంగంలో వచ్చిన సంక్షోభమే.

బెంగాల్ లో ‘పర్మినెంటు సెటిల్మెంట్’ చట్టాన్ని ప్రవేశపెట్టిన ఈస్టిండియా కంపెనీ భారతదేశానికి తగిన రెవెన్యూ విధాన రూపకల్పనకోసం చాలా కాలంపాటు చర్చలు నడపింది కానీ అంతిమంగా ఏ నిర్ణయానికీ రాలేక

“ కట్టు తప్పిన సైన్యం, పరాయి పాలకుల ఆక్రమణ, కనివినీ ఎరుగని రీతిలో ప్రజలపై మోపిన ఆర్థిక భారాలు-ఇవన్నీ సిపాయిల తిరుగుబాటుకు విశేషమైన ప్రజాబాహుళ్య మద్దతు లభించడానికి దారితీసింది. వలసపాలనలో ఆర్థికంగా చితికిపోవడమే కాదు, చివరకు కట్టుగుడ్డ తప్ప ఏమీ మిగలని నిరామయ భవిష్యత్ కూడా వివిధ తరగతుల ప్రజానీకం సిపాయిల తిరుగుబాటుకు మద్దతు పలికేలా చేసింది. ”

పోయింది. ఆక్రమణల ద్వారా జయించుకున్న భూభాగాల్లో, సంఘల ద్వారా కైవసం చేసుకున్న ప్రాంతాల్లోనూ బెంగాల్ తరహా చట్టాన్ని అమలు చెయ్యాలని చూసింది కానీ ఫలితం లేకపోయింది. రెవెన్యూ గ్రామాలు, మండలాల వారీగా భూ యాజమాన్యానికి సంబంధించిన పూర్తి వివరాలు ఉన్నాయనే రీతిలో 1822 ప్రత్యక్ష రెవెన్యూ అధికారుల చట్టానికి రెగ్యులేషన్ 7 పేరిట సవరణ చేసింది. ఈ సవరణ ద్వారా లభించిన విశేషాధికారాలతో క్రిందిస్థాయి రెవెన్యూ అధికారులు రాత్రికి రాత్రే భూకా మందులుగా మారిపోయారు. తహసిల్దార్లు, జమిందార్ల హయాంలో ఉన్న భూములను కూడా వీరు కైంకర్యం చేశారు. ఇది ఒక పార్శ్వం అయితే అసలు ఈ చట్ట సవరణల లక్ష్యమే శిస్తు ఆదాయాన్ని భారీగా పెంచుకోవడం. శిస్తు లెక్కించడానికి కౌల్డార్ చట్టాన్ని గానీ, గ్రామ సరిహద్దులనుగానీ, సంప్రదాయ హక్కుల విషయం గానీ, ఇవేవీ రెవెన్యూ అధికారులు పట్టించుకోలేదు. వ్యవసాయ దిగుబడి తగ్గినందువల్ల వన్ను వసూళ్లు పెంచడానికి కలెక్టర్లు సంశయిస్తుంటే -“పోనీ గడ్డయినా మొలుస్తుంది కదా, అది అమ్మి డబ్బు కట్టమనండి” అని పై నుండి ఆదేశాలు ఇచ్చి నట్లు మైకేల్ మాన్ ‘భారతీయ గడ్డమీద బ్రిటీష్ పాలన’ అన్న పుస్తకంలో (1999) వ్రాశాడు.

1832 నాటికి 32 జిల్లాలకుగాను 5 జిల్లాలో మాత్రమే పహాణీ లెక్కలు (పర్మి నెంటు సెటిల్మెంటు) పూర్తయ్యాయి. హక్కు భుక్తాలు రుజువు చేసుకోవడం, పంట దిగుబడి అంచనాలు, సంప్రదాయ హక్కులు, భూ యాజమాన్య హక్కు దావాలతో ఉత్తర భారతదేశం యావత్తూ రెవెన్యూ యంత్రాంగాన్ని 1857 వరకూ సతమతం చేసేసింది.

ఈస్టిండియా కంపెనీ రైతుల

మూలుగలు వీల్చేసే రెవెన్యూ చట్టాలు రూపొందించడానికి తోడు శిస్తు చెల్లింపులను రూపాయి పొందు స్థిరీకరణ చెయ్యడంతో పన్నుల భారం మరింత పెరిగింది. కలకత్తా, లండన్ల మధ్య బంగారం-వెండి ధరల మధ్య 2.28 శాతం తేడా ఉండడంతో దీన్ని అడ్డం పెట్టుకొని ఈస్టిండియా కంపెనీ రైతులను మరింత కొల్లగొట్టింది.

వినాశకర ఆర్థిక విధానాలు

ఇంతకుముందు మనం చెప్పుకున్నట్లే ఉత్తర భారతదేశంలో వ్యవసాయ వాణిజ్యపంటల వైపుకు మళ్ళడం ఒక కీలక పరిణామం. నీలిమందు డిమాండుకు తగిన ఉత్పత్తి సాధించడానికి గాను బ్రిటీష్ తోటల యజమానులు, బ్యాంకులు, ఏజెన్సీలు రైతాంగానికి అప్పులిచ్చి మరీ ఈ పంటలు వేయించాయి. లండన్ మార్కెట్లో నీలిమందు ధరలు పడిపోవడం ఇక్కడి రైతాంగాన్ని పెను తుఫానులోకి నెట్టేసింది. రుణాలు ఇవ్వడం ఆగిపోయింది. ఒకపక్క పంటకు గిట్టుబాటు ధర లేకపోయినా పన్నులు మాత్రం అణా పైసల్లో సహా ముందస్తుగా నిర్ణయించిన ప్రకారం రైతులు చెల్లించాల్సి వచ్చింది. అలాగే నెపోలియన్తో జరిగిన యుద్ధాల అప్పుడు పత్తి రైతులూ ఇలానే దెబ్బతినేశారు.

ఫరక్కాబాద్లోని ‘మింట్’ (కరెన్సీ ముద్రణాశాల)ను మూతపెట్టిన ఫలితంగా సగానికి పైగా బ్యాంకులు దివాళా తీశాయి. వలసపాలకులు అవలంబించిన ఆర్థిక, రెవెన్యూ ద్రవ్య విధానాల మూలంగా దేశ ప్రజానీకం మీద భారాలు ఇబ్బడిముబ్బడిగా పెరిగాయి.

ఈ పరిస్థితులన్నీ 1857 తిరుగుబాటుకు దారితీశాయి. సిపాయిల తిరుగుబాటు అని చెబుతున్నప్పటికీ నిజానికి సైన్యంలో సిపాయిల సంఖ్య దామాషా లెక్కన చూస్తే

తక్కువే. తక్కువ జీతాలు, భారతీయ సైనికులకు ప్రమోషన్స్కు అవకాశాలు లేకపోవడం, 60,000 మందితో కూడిన ‘అవార్డ్’ సైనిక డివిజను రద్దు చెయ్యడం వీరికి అరకొర పరిహారం చెల్లించడం, ‘1856 జనరల్ సర్వీస్ ఎన్లిస్ట్మెంట్ యాక్ట్’ పేరిట సిపాయిలు భారతదేశానికి వెలుపల కూడా పనిచెయ్యాల్సి రావడం-ఇవన్నీ సిపాయిలలో తీవ్రమైన అసంతృప్తిని రగిలించాయి.

కట్టు తప్పిన సైన్యం, పరాయి పాలకుల ఆక్రమణ, కనివినీ ఎరుగని రీతిలో ప్రజలపై మోపిన ఆర్థిక భారాలు-ఇవన్నీ సిపాయిల తిరుగుబాటుకు విశేషమైన ప్రజాబాహుళ్య మద్దతు లభించడానికి దారితీసింది. వలసపాలనలో ఆర్థికంగా చితికిపోవడమే కాదు, చివరకు కట్టుగుడ్డ తప్ప ఏమీ మిగలని నిరామయ భవిష్యత్ కూడా వివిధ తరగతుల ప్రజానీకం సిపాయిల తిరుగుబాటుకు మద్దతు పలికేలా చేసింది.

ఈస్టిండియా కంపెనీకన్నా రాజరిక పాలనే మెరుగ్గా ఉందన్న భావన ప్రజానీకంలో నెలకొంది. అందుకే జనాలు మొగలాయి చక్రవర్తి ఈ తిరుగుబాటుకు నాయకత్వం వహించాలని కోరుకున్నారు. ఐతే చివరకు 1857 తిరుగుబాటు రక్తపు టేరులలో అణిచి వేశారు వలస పాలకులు. దరిమిలా ప్రజలు వలసపాలనకు వ్యతిరేకంగా మరింత విస్తృతమైన, మరింత ప్రజాస్వామికమైన ప్రతిఘటనా రూపాలను ఎంచుకున్నారు.

చరిత్ర చదువుకున్న వారందరికీ ఇవి తెలిసిన నిజాలే. వీటిని మరోసారి మూల్యాంకనం చేసుకోవడం దేనికంటే ఇవాళ అమెరికా పనుపున సాగుతున్న సామ్రాజ్యవాద విస్తరణ కాంక్ష రక్తపాత రహితంగా ఉండదనే వాస్తవాన్ని మనం గుర్తు చేసుకోవడానికే. మన ప్రధాన మంత్రి మన్మోహన్సింగ్ బ్రిటన్ ఆక్స్ఫర్డ్ విశ్వవిద్యాలయ స్నాతకోత్సవం (2005)లో ప్రసంగిస్తూ భారతదేశాన్ని బ్రిటీష్ పాలకులు దురాక్రమించిన వాస్తవాన్ని మరుగున పరిచేలా ఇది రెండు గొప్ప నాగరికతల కలయిక’ అని చెప్పడమంటే - సామ్రాజ్యవాద రక్తదాహాన్నీ చిత్ర హింసలకొలిమినీ, మనదేశ ప్రజల నెత్తుటి తర్పణాలనూ ఈతరం ప్రతినిధులకు తెలియనివ్వకూడదని పదే తాపత్రయమని-చరిత్ర విద్యార్థులకు తెలియచెప్పడమే నా ఈ వ్యాసం ఉద్దేశం.

(అనువాదం : సత్యరంజన్)

మంగల్ పాండే

(2వ పేజీ నుండి)

కూడా లేదు. బ్రిటీషర్ల అవసరం కొద్దీ సిపాయిలకు ఇంగ్లీషు నేర్పారు. పత్రికలు చదవడానికి ఇది కొంత వీలు కల్పించింది. ఒక్కొక్క రాజ్యాన్ని విలీనం చేసుకుంటున్న క్రమంలో, గ్రామాలను ధ్వంసం చేస్తున్న క్రమంలోనే మంగల్ పాండే అనేక అంశాలను ప్రశ్నించడం మొదలుపెట్టాడు. అసలు ఈస్ట్ ఇండియా కంపెనీ అంటే ఏమిటి? అది రాజ్యాలను ఎందుకు విలీనం చేసుకుంటోంది? గ్రామాలను ఎందుకు ధ్వంసం చేస్తున్నట్లు వంటి ప్రశ్నలు తన సహచర బ్రిటీషర్లను అడిగేవాడు. తనకు అర్థమయ్యిందనుకుంటే అది సరైనదని భావించే రకం. దానితోనే తృప్తిచెంది వివేచించేందుకు ప్రయత్నించేవాడు.

సరిగ్గా ఈ కాలంలోనే ఈస్ట్ ఇండియా కంపెనీ పి-53 రైఫిల్ ను ప్రవేశపెట్టింది. దీని పూర్తి పేరు ప్యాటర్న్ 1853 ఎస్ ఫీల్డ్ రైఫిల్ మస్కెట్. ఇందులో మందుపొడిని దట్టించాలి. దీనికోసం వాడే తుపాకి మందు డబ్బా (క్యాట్రిడ్జ్) మూతను నోటితో కొరికి తీయాలి. క్యాట్రిడ్జ్ మూత సుళువుగా ఊడేందుకు వీలుగా దానికి ఆవు, పంది కొవ్వును పూసేవారు. ఆవు హిందువులకు పవిత్రమైనది. పంది ముస్లింలకు అసహ్యకరమైనది. దీనిని నోటిలో పెట్టి కొరకడానికి భారత సంతతి సైనికులకు మనస్కరించలేదు. తొలుత 1857 జనవరిలో డమ్ డమ్ (కలకత్తా) రెజిమెంట్ దీనిని తిరస్కరించింది. పెద్దగా ప్రతిఘటన చూపలేదు. మార్చి నెలలో దీనిని లక్నో ప్రాంతంలోని, బ్యారక్ పూర్ లో ఉన్న 34వ, 19వ రెజిమెంట్ లో అమలు చేసేందుకు ప్రయత్నించారు. వాళ్ళా తిరస్కరించారు. తిరస్కరించిన పద్ధతి గురించి, బ్రిటీషర్ల దూకుడుతనం గురించి చరిత్రకారులు రకరకాలుగా వ్యాఖ్యానాలు చేశారు. దీనిని ఉపయోగించకపోతే సైన్యాన్ని కాల్చేస్తానని రెజిమెంట్ జనరల్ హెచ్చరిస్తే మంగల్ పాండే నేరుగా తోపుకు ఎదురుగా నిలబడి 'ఫైర్' అని అరిచాడని కొంతమంది చెబుతుండగా, మరికొంతమంది చరిత్రకారులు సైన్యం నిబంధనలను ఉల్లంఘించి పరేడ్ లోంచి వెళ్లిపోయారని చెబుతున్నారు. ఈ క్రమంలోనే ఈ బుల్లెట్లను ఉపయోగించాలా? వద్దా? అనే అంశంపై చర్చ బయల్దేరినప్పుడు, ఈస్ట్ ఇండియా కంపెనీ దీనిని ఉపయోగించక పోవడం వల్ల వచ్చే నష్టాన్ని సహించలేదనే నిర్ధారణకు భారతదేశం

లోని జనరల్స్ వచ్చారు. దీనిని బలవంతం గానైనా అమలు చేయించాలని ప్రయత్నించారు. ఈ క్రమంలోనే 34వ, 19వ రెజిమెంట్ పై దీనిని ఉపయోగించాలనే బలమైన ఒత్తిడి వచ్చింది.

ఉత్తరప్రదేశ్ లోని అవద్ ప్రాంతాన్ని బ్రిటీషర్ల ఆధీనంలోకి తీసుకువచ్చేందుకు ఫిబ్రవరి నెలాఖరున, 34వ, 19వ రెజిమెంట్లు అక్కడ మోహరించబడ్డాయి. ఉత్తర, మధ్య భారతంలో అప్పటికే ఈ బలవంతపు విలీనాలను నానాసాహెబ్, తంతియాతోపే, రాణీ రూన్సీ లక్ష్మీభాయి, మౌల్వీ అహ్మదుల్లా, అమీ నుల్లా, ప్రిన్స్ బిర్జిస్ ఖాదర్ వంటి సంస్థానాధీశులు, రాజులు వ్యతిరేకిస్తూ వస్తున్నారు. అయితే బ్రిటీషర్లకు ఎదురుచెప్పే ధైర్యం వీరికి చాలలేదు. ఒకరకంగా అదను కోసం వేచి చూస్తున్నారని చెప్పొచ్చు. సరిగ్గా ఇదే కాలంలో సైన్యంలో బ్రిటీషర్లు వివాదాస్పద క్యాటరిడ్జ్ లను ప్రవేశపెట్టారు. సైన్యంతో బలవంతంగానైనా దీనిని అంగీకరింపజేయాలని 34వ రెజిమెంట్ జనరల్ ప్రయత్నించినప్పుడు, మంగల్ పాండే దీనికి వ్యతిరేకంగా అన్ని నిబంధనలను ఉల్లంఘించి తొలిసారిగా సర్జంట్ మీద పిడి గుద్దులు కురిపించాడు. ఒరలోని కత్తితో ఆయన్ను గాయపర్చాడు. అడ్డుకోబోయిన అడ్డుటెంట్ నూ గాయపర్చాడు. సైన్యంలో వ్యతిరేకత ఉన్నమాట వాస్తవమే అయినప్పటికీ భారత సంతతి సైన్యానికి కూడా ఈ చర్య హరాత్ పరిమాణంలా కనపడింది. దీంతో వాళ్ళు చెల్లాచెదురైపోయారు. భారత సంతతి సైనికుడొకడు మంగల్ పాండేకు ఎదురుతిరిగి పట్టించేందుకు ప్రయత్నించాడని బ్రిటీషర్ల రికార్డులూ, చరిత్రకారుల పుస్తకాలూ చెబుతున్నాయి. ఈ క్రమంలోనే మంగల్ పాండే తన చాతికి బ్యారెల్ ను తిప్పుకుని, కాలి బొటన వేలితో ట్రిగ్గర్ నొక్కి కాల్పుకుని చనిపోయేందుకు విఫలయత్నం చేశాడు.

మంగల్ పాండేకు గానీ, అప్పట్లో బ్రిటీష్ సైన్యంలో ఉన్న భారత సంతతికిగానీ బ్రిటీషర్లంటే ఫిరంగులని మాత్రమే అర్థమయ్యింది. వారిని మన దేశం నుంచి వెళ్లగొట్టాలని మాత్రమే తెలుసు. ఆ తరువాత దేశాన్ని ఎవరు పాలించాలి అనేదానిపై వారికి అంత స్పష్టమైన అభిప్రాయం లేదు. తాము అనుకున్న దానిని ఏదో ఒక పద్ధతిలో చేసేందుకు అప్పటి కప్పుడు సైన్యంలోని భారతీయులు సిద్ధపడ్డారు. మంగల్ పాండే విరోచిత తిరుగుబాటు బ్యారక్ పూర్ లోని 34వ రెజిమెంట్లో మొండి ధైర్యాన్ని కలగజేసింది. క్యాటరిడ్జ్ లను ఉపయోగించేందుకు సైనికులు నిరాకరించడం మొదలు

పెట్టారు. ఏప్రిల్ 24న మీరట్ రెజిమెంట్ లోని 99 మంది సైనికులూ, ధర్మ నేషనల్ కావలీ విభాగంలో 85 మంది సైనికులూ బహిరంగంగానే దీనిని వ్యతిరేకించారు. వీరందరికీ బ్రిటీష్ ప్రభుత్వం పదేళ్ల కరిన కారాగారశిక్ష విధించింది. ఇది లక్షల సంఖ్యలో ఉన్న భారత సైనికుల్లో తిరుగుబాటుకు దారి తీసింది.

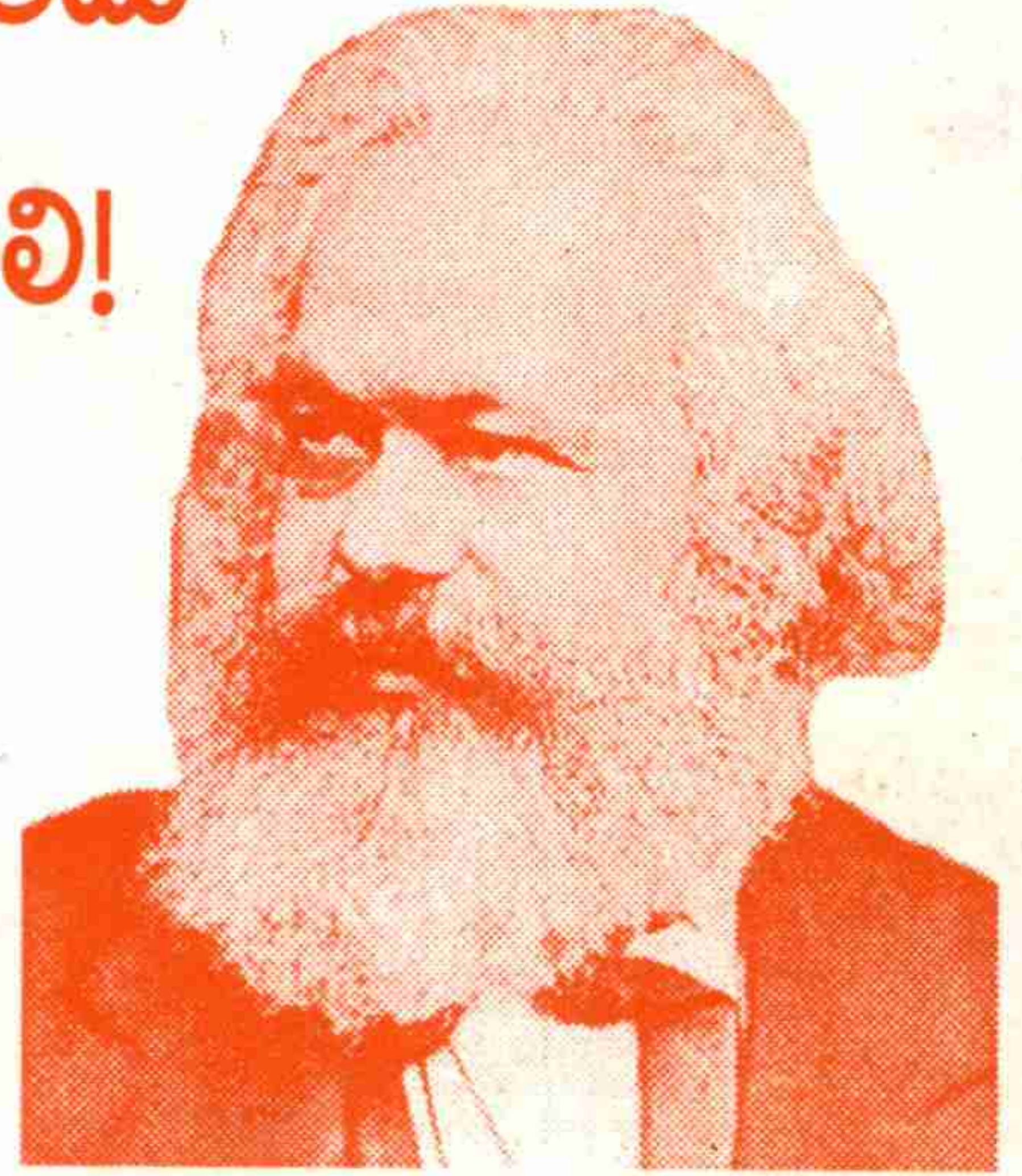
అప్పటికే బ్రిటీషర్ల చేతిలో రాజ్యాన్ని కోల్పోయిన చివరి మొఘల్ రాజు బహదూర్ షా జాఫర్ ను భారతదేశానికి రాజుగా తిరుగుబాటుకు సిద్ధపడ్డ సైన్యం ప్రకటించింది. ఈ మేరకు మే 10నాటికి ఢిల్లీని దిగ్విజయంగా ముట్టడించి అదుపులోకి తెచ్చుకోగలిగింది. ఇక్కడే తిరుగుబాటు తీవ్రరూపాన్ని దాల్చింది. బ్రిటీషర్లను భారతదేశం నుంచి వెళ్లగొట్టాలనే ఏకైక సంకల్పం అంతటా బలంగా వినిపించింది. ఈ తిరుగుబాటు అప్పటికే వేచి చూస్తున్న విడివిడి రాజ్యాలకు ధైర్యాన్నిచ్చింది. ఎక్కడికక్కడ బ్రిటీషర్లపై విరుచుకుపడడం ప్రారంభించింది. అప్పటి వరకు చిన్న చిన్న సామంతులుగా ఉన్న వారంతా మంచి పోరాటయోధులుగా రూపుదిద్దుకున్నారు. తమ ప్రాణాలు కోల్పోయేవరకు అనేక మంది రోజుల తరబడి పోరాడారు. బ్రిటీషర్లకు దేశవ్యాప్త సైన్యం అప్పటికే ఉండడం, ఆధునిక కమ్యూనికేషన్స్, సైన్యాన్ని వేగంగా రవాణా చేయించేందుకు ఉపయోగపడడం, రంగూన్ నుంచి క్వీన్ విక్టోరియా రెజిమెంట్ రంగంలోకి దిగడం బ్రిటీషర్ల శక్తిని పెంచింది. అదే సందర్భంలో దేశంలోని రాజ్యాల మధ్య ఐక్యత లేకపోవడం సామ్రాజ్యవాద వ్యతిరేక పోరాట శక్తుల ప్రధాన బలహీనత. కేవలం దీనిని ఆధారం చేసుకునే బ్రిటీషర్లు రెండేళ్లపాటు జరిగిన సుదీర్ఘపోరాటాన్ని దారుణంగా అణిచివేయగలిగారు.

ఏదేమైనా దేశం మొత్తం, కలిసికట్టుగా కాకపోయినా, ఒక్కసారిగా బ్రిటీషర్ల మీదతిరగబడింది. రాజుల దగ్గర్నుంచి వ్యవసాయకూలీల వరకు అందరూ బ్రిటీష్ సైన్యంపై విరుచుకు పడ్డారు. కాబట్టే ఇది ప్రథమ స్వాతంత్ర్య సంగ్రామ పోరాటంగా చరిత్రకెక్కింది. మరో మాటలో చెప్పాలంటే బ్రిటీషర్లను తరిమేందుకు అవసరమైన వ్యూహాన్ని రచించేందుకు, తరువాతి తరాలకు ఇది గుణపాఠాలు నేర్పింది. దీనికి అటువంటి ప్రాధాన్యత ఉంది. చిరు మంట పెద్ద పెద్ద వనాలను కాల్చి పడేస్తుంది. అలా చిన్న పాటిదైనా అగ్గిరవ్వ రాజేసిన ఘనత మంగల్ పాండేకు దక్కుతుంది. ఆ చిన్న అగ్గిరవ్వ రెండేళ్లపాటు బ్రిటీషర్లకు ముచ్చెమటలు పట్టించగలిగింది.

W3

ఉత్పత్తి శక్తులు అభివృద్ధి చెందితే చాలదు వాటిని ప్రజలు స్వాధీనం చేసుకోవాలి!

కారల్ మార్క్స్

....దేశీయ సమాజాలను విచ్ఛిన్నం చేయడం ద్వారా, దేశీయ పరిశ్రమలను కూకటివేళ్లతో పెకిలించి పారేయడం ద్వారా, దేశీయ సమాజంలో ఉన్నతమైన, ఉదాత్తమైన అన్నిటినీ సర్వనాశనం చేయడం ద్వారా (బ్రిటిష్)వాళ్లు (భారతీయ) నాగరికతను ధ్వంసం చేశారు. భారత్‌లో బ్రిటిష్‌వారి పరిపాలనా చరిత్ర పుటల్లో ఈ విధ్వంసం మినహా మరేమీ లేదు. ఇంతటి విధ్వంసం నుండి పునరుద్ధరణ జరగడం దుస్సాధ్యమైన విషయం. అయినా అది ప్రారంభమైంది.

భారత ఢేశ రాజకీయ ఐక్యత గతంలో కంటే పటిష్టమైంది. మొఘలుల కాలంనాటికంటే మరింత విస్తరించింది. ఈ రాజకీయ ఐక్యతే దాని పునరుద్ధరణకు తొలి మెట్టు. బ్రిటిష్‌వాళ్లు కత్తితో బలవంతంగా నెలకొల్పిన ఐక్యత ఇప్పుడు విద్యుత్ టెలిగ్రాఫ్‌తో మరింత పటిష్టమవుతుంది. బ్రిటిష్‌వాళ్లచేత తర్ఫీదు పొందిన సైన్యమే ఆ దేశ విముక్తికి ప్రధాన సాధనం అవుతుంది, ప్రతి విదేశీ దురాక్రమణ దారుడూ దాన్ని ఆక్రమించకుండా రక్షిస్తుంది. ఆసియాటిక్ సమాజంలో మొట్టమొదటిసారిగా ప్రవేశపెట్టబడిన, భారత్-యూరోపియన్లచే సంయుక్తంగా నిర్వహించబడుతున్న స్వేచ్ఛాయుత పత్రికలు ఈ పునరుద్ధరణకు కొత్త, శక్తివంతమైన సాధనాలు అవుతాయి. ఇప్పటివరకు జమీందారీ, రైత్వారీ ప్రయివేటు ఆస్తి రూపాలు మాత్రమే ఉన్న ఆసియాటిక్ సమాజంలో ఇప్పుడు ఒక కొత్త వర్గం తలెత్తుతోంది. కలకత్తాలో ఇంగ్లీషువారి పర్యవేక్షణలో విద్యనేర్చుకుంటున్న స్థానికులకు చెందిన సరికొత్త వర్గం అది. పరిపాలనా దక్షత, ఐరోపా శాస్త్రవిజ్ఞానంలో ప్రవేశం సంపాదించుకున్న వర్గం అది.....

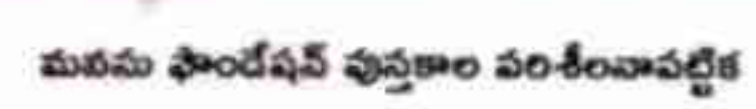
.....తమ దేశంలోని ఉత్పత్తిదారులకు పత్తి, ఇతర ముడిసరుకులను చౌకగా రవాణాచేయడం కోసమే ఇంగ్లీష్ వాళ్లు భారత్‌లో రైల్వేలు స్థాపించారని నాకు తెలుసు. కాని బొగ్గు, ఇనుముకు యంత్రాలు తోడైతే ఉత్పత్తి జరక్కుండా ఎవరూ ఆపలేరు....అందువల్ల భారత్‌లో రైల్వే వ్యవస్థ నిజంగానే పారిశ్రామికాభివృద్ధికి దోహదం చేస్తుంది.....

రైల్వే వ్యవస్థవల్ల వచ్చే ఆధునిక పరిశ్రమలు- భారత్ పురోగమనానికీ, భారతీయ శక్తికీ ఆటంకంగా ఉన్న కులవ్యవస్థకు మూలమైన వంశపారంపర్య శ్రమ విభజనను రద్దు చేస్తాయి.

బ్రిటిష్ బూర్జువా వర్గం అనివార్యంగా చేసిన ఈ పనులు భారత ప్రజల విముక్తికిగాని, వారి సామాజికాభివృద్ధికిగాని తోడ్పడాలంటే ఉత్పత్తి శక్తులు అభివృద్ధి చెందినంతమాత్రన సరిపోదు, వాటిని ప్రజలు స్వాధీనం చేసుకోవాలి. బ్రిటిష్‌వాళ్లు ఈ రెంటికీ కావలసిన భౌతిక పునాది మాత్రమే వేశారు....

బ్రిటిష్ బూర్జువావర్గం భారత్‌లో నాటిన నవసమాజపు విత్తనాల ఫలాలను భారతీయులు అనుభవించాలంటే- బ్రిటన్‌లో పారిశ్రామిక కార్మికవర్గం ప్రస్తుత పాలక వర్గాలను అధికారం నుండి తొలగించి తను అధికారం చేపట్టాలి, లేకుంటే భారతీయులే మరింత బలపడి బ్రిటిష్ పీడకులను పూర్తిగా పారద్రోలాలి. వీటిలో దేన్నో ఒకదాన్ని సమీప భవిష్యత్తులోనే మనం చూడబోతున్నాం....

(1853లో కారల్ మార్క్స్ రచించిన 'భారత్‌లో బ్రిటిష్ పాలన భావి ఫలితాలు' అన్న వ్యాసం నుండి. జులై 22న న్యూయార్క్ డైలీ ట్రిబ్యూన్‌లో ఈ వ్యాసం ప్రచురించబడింది.)

పుస్తకం పంఖ్య	KRSA102M114
పుస్తకం పేరు	మార్క్సిస్టు
తారీఖు	23 February 2025
మొందు లెట్టు	
నమక లెట్టు	
మొత్తం పేజీలు	
పెద్ద పైకా పేజీలు	
భాక పేజీలు	
లేని పేజీలు	
శయ్యాలు చేసినవి	
పేజీలు విడదీసినవి	
స్టాన్ చేసినవి	
వర్జు చేసినవి	
పేజీలు పరిచూసినవి	
లైంబింగు చేసినవి	
ప్యాకింగు చేసినవి	
పరిష్కరి	